

Atle Sommerfeldt:

Ressursene må finne hverandre

Om å organisere gjensidige forventinger

Innholdsfortegnelse:

Oppdrag og referanser	s. 2
Bakgrunn og sammendrag	s. 2
Kapitel 1: Felles utfordringer	s. 4
Kapitel 2: Aktørene	s. 8
Kapitel 3: Ressursene	s. 11
Kapitel 4: Gjensidige forventinger	s. 14
Kapitel 5: Organisering av forventingene	s. 18
Kapitel 6: En formalisert fellesarena	s. 21
Kapitel 7: Struktur	s. 26
Kapitel 8: Konkrete prosjekter	s. 28
Kapitel 9: Om konkrete prosjekter	s. 28
9.1: Samhandling om Bærekraftmålene	s. 29
9.2: Nasjonal HUB for diakonal innovasjon og fagutvikling	s. 31
9.3: Nasjonal konferanse	s. 45
9.4: Fagteam	s. 46
9.5: Relasjon til offentlige etater	s. 46
Vedlegg 1:	
De spesialiserte diakonale organisasjonenes virksomhet og relasjon til Dnk	s. 48
Vedlegg 2:	
De spesialiserte diakonale organisasjonenes tilstedeværelse i Dnk bispedømmer	s.60
Vedlegg 3: Resultater spørreundersøkelse	s. 63
Vedlegg 4: Dnks helhetlige bidrag til bærekraftmålene - en skisse	s. 73
Vedlegg 5: Artikkel "Sammen for bærekraftmålene"	s.106

Oppdrag:

- Arbeidsbeskrivelsen fra KR's direktør:
 - Forholdet til diakonale aktører nasjonalt, regionalt og lokalt
- Herunder:
- Utrede Den norske kirkes forhold til og oppfølging av ulike samarbeidsrelasjoner, eierskap mm i ulike diakonale organisasjoner og institusjoner på nasjonalt og regionalt nivå med sikte på å styrke samhandling og eierskap
 - Utrede og stimulere til ulike samhandlingsprosjekter mellom diakonale organisasjoner/institusjoner og lokalkirken
 - Utrede ressurscenter knyttet til diakoni, innovasjon og samskaping
 - Utrede metoder for å drive fram lokalkirkelig diakonal innovasjon
 - Utrede systematisk arbeid med kompetanse, dokumentasjon, bruk av mentorer, nettverk, kommunikasjon
- Ansvar gitt i KR's årsplan 2022:
 - «Jobbe med kirkens formelle relasjoner, medlemskap og eierskap til diakonale aktører».
 - «Utrede hub/senter for diakoni, innovasjon og samskaping»

Referanser:

- Diakoniråd for Den norske kirke
- Oppbrudd og fornyelse 1992
- Diakoni – et annerledes språk 2001
- KM 2007 6/07 Diakoniplan for Den norske kirke
- KM 2015: 9/15 Kirke og helse
- KM 2017: Brev fra spesialiserte diakonale organisasjoner
- KM 20019/01 Satsingsområder for Den norske kirke
- KR39/20: Revidert plan Plan for Diakoni
- KM 2020/18: Revisjon av plan for Diakoni i Den norske kirke
- KM 2021/22: Strategi for Den norske kirke

Bakgrunn og sammendrag

Diakoni er et helt sentralt arbeidsfelt i Den norske kirkes oppdrag i samfunnet og for virkeliggjøring av Den norske kirkes visjon "Mer himmel på jord". Den norske kirkes diakoni er omfattende, og utøves av mange ulike aktører med begrenset samarbeid og samhandling. En betydelig gruppe spesialiserte diakonale organisasjoner har en formell relasjon til Den norske kirke i formål og/eller representasjon i styrende organer. Det er imidlertid ikke tydelig

hva denne tilknytning betyr verken for organisasjonene eller de kirkelige organene som oppnevner/foreslår personer til de styrende organene.

Utredningen forsøker å svare på hvordan Den norske kirkes helhetlige diakonale ressurser kan møtes for å bidra til å løse utfordringene samfunn og mennesker erfarer i årene fremover. Den argumenterer for at det er nødvendig å organisere de gjensidige forventingene ulike aktører har til samarbeid, samhandling og samskaping på en bedre måte enn idag. Utredningen foreslår opprettelsen av et Samarbeidsråd for Den norske kirkes diakoni med bred representasjon som et nødvendig virkemiddel for å tydeliggjøre gjensidige forventinger sammen, styrke samarbeid og skape samhandling.

I kapitel èn skisseres utfordringer det norske samfunnet står overfor og som det er nødvendig for Den norske kirke å delta i løsningen av. Her vises det til at bærekraftmålene frem mot 2030 sette en felles ramme og retning for Den norske kirke og andre aktører.

I kapitel to presenteres aktørene. Den ene gruppen av aktører er den delen av Den norske kirkes virksomhet som er inkludert i Kirkemøtets organiseringskompetanse. Denne gruppen kaller jeg Den norske kirkes synodale struktur. Denne strukturens diakoni er ofte kalt menighetsdiakoni eller den organiserte diakoni. Den andre gruppen aktører er spesialiserte diakonale organisasjoner som har diakoni som formål, har en formell tilknytning til Den norske kirke, henvendte seg til Kirkemøtet i 2017 om økt samarbeid og er med i Diakoniledersforum. Deres diakonale virksomhet er ofte kalt institusjonsdiakoni eller spesialisert diakoni.

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon inkluderes som en aktør begge grupper på ulikt vis forholder seg til og er en sentral aktør i organiseringen av diakonien i Den norske kirke.

I kapitel tre gjennomgås hvilke ressurser de to gruppene av aktører rår over innenfor økonomi, personal og virksomhetsområder. Det påvises at det på et overordnet plan er enighet om at menighetsdiakoni/organisert diakoni og institusjonsdiakoni/spesialisert diakoni sammen utgjør Den norske kirkes helhetlige diakoni. Utfordringen er at ressursene hos de ulike aktørene i begrenset grad finner hverandre. Samlet sett er aktørenes samlede virksomhet landets største aktør i det sivile samfunn for sosial bærekraft. Det gir muligheter – og ansvar i møte med utfordringene samfunnet står overfor.

I kapitel fire gjennomgås de gjensidige forventingene og deres innhold som Den norske kirkes synodale struktur og de spesialiserte diakonale organisasjonene har til hverandre. Det påvises at samhandlingsflaten basert på disse forventingene er betydelig.

I kapitel fem påpekes noen organisatoriske og kulturelle utfordringer hos begge gruppene som kan svekke muligheten for at ressursene møter hverandre.

I kapitel seks motiveres nødvendigheten av en felles, formell og institusjonalisert arena. Det gjennomgås noen historiske og aktuelle hindringer som har gjort at en slik arena ikke er etablert på tross av at slike arenaer er etablert mellom Den norske kirkes synodale struktur og spesialiserte organisasjoner innenfor barne og ungdomsarbeid og ytremisjon.

I kapitel syv foreslås en struktur som kan ivareta behovet for en formalisert samarbeidsarena der de gjensidige forventningene kan møtes og behandles. Utredningen foreslår etablering av "Samarbeidsråd for Diakoni i Den norske kirke" med bred deltagelse av alle diakonale aktørene. Det vil si Kirkeråd og Bispemøte, bispedømmeråd, kirkelige fellesråd fra den synodale strukturen og de ti spesialiserte diakonale organisasjonene utredningen inkluderer samt Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon. Rådet anbefales å ha et "årsmøte" der en drøfter felles utfordringer og muligheter, blir enige om samarbeidsprosjekter og styringen av disse. Rådet foreslås å være på størrelse med representantskapene i Kirkens Nødhjelp og Bibelselskapet. Et arbeidsutvalg foreslås som får som oppdrag å drive virksomheten fremover sammen med et lite, men effektivt sekretariat (½ årsverk + infrastruktur). Samarbeidsrådet legger til rette for undergrupper på spesielle tema av felles interesse. Deltagelsens kostnad må bæres av deltagende aktører selv og hvert prosjekt må ha egen finansiering. Aktørene i Samarbeidsrådet må være villig til å stille spesialiserte personalressurser knyttet til spesifiserte oppdrag/prosjekter de er deltaker i.

Strukturen i de fleste diakonale organisasjonene og i Den norske kirkes synodale struktur gjør at det bør stimuleres til regionale samarbeidsråd etter samme mønster som nasjonalt.

I kapitel åtte identifiseres konkrete prosjekter Samarbeidsrådet kan arbeide med og som det er avhengig av å finne frem til for at Samarbeidsrådet skal tilføre aktørene en merverdi.

I kapitel ni presenteres fem konkrete prosjekter Samarbeidsrådet kan starte sin virksomhet med. Dette er samhandling om bærekraftmålene, en HUB for diakonal innovasjon og fagutvikling, diakonikonferanse, faglige nettverk og relasjon til statlige direktorater og etater en bør videreutvikle samarbeidet med.

Som vedlegg er en oversikt over spesialiserte diakonale organisasjoner, en oversikt over hvilke bispedømmer de har virksomhet i, resultatene av en spørreundersøkelse om en nasjonal HUB for diakonal innovasjon og fagutvikling, en skisse til hvordan kirkelig virksomhet konkret bidrar til bærekraftmålene og en artikkel som utdyper bærekraftmålene som ramme for samhandling i det sivile samfunn for de diakonale aktørene.

1. Felles utfordringer

Det norske samfunnet står på samme måte som svært mange andre nasjoner, overfor betydelige utfordringer også i vår tid. Det er økende utenforskap¹ i befolkningen i alle generasjoner, den økonomiske ulikheten øker nasjonalt og globalt, klimakrisens konsekvenser i form av flyktninger, konflikter og krav om betydelig omstillinger berører mange og gjør at særlig unge mennesker opplever klima angst og klimasorg. Pandemien viste sårbarheten vår som personer og samfunn. Den økende sikkerhetspolitiske usikkerheten endrer fremtidsutsiktene og har ført til betydelige omfordelinger i statens utgifter. Det er mer krevende økonomiske utsikter for mange husholdninger og deler av næringslivet enn på flere ti-år. De økende globale forskjellene i levekår fører til økt fattigdom og migrasjon. Fremveksten av autoritære styresett og en polariserende debatt bidrar til å svekke den offentlige samtalen også i Norge. Dette kan bidra til redusert tillit mellom medborgerne og mellom grupper i folket og offentlige organer, særlig når dette forsterkes av økt ulikhet².

De demografiske og kulturelle endringene som følger av globalisering og innvandring og fremveksten av et livssynsåpent samfunn med flere religioner og livssyn levende til stede, oppleves av noen som truende. Kommunikasjonsrevolusjonen de siste 30 årene bringer utenverden nærmere samtidig som den gir økt mulighet til å leve i sin egen definerte virkelighet. Midt i denne kommunikasjonsflommen øker ensomheten hos befolkningen i Europa og Nord-Amerika, forsterket av tendenser i de sosiale mediene³.

Både utfordringene og årsakene til dem understreker at vi lever i et globalt fellesskap der den gjensidige påvirkning og avhengigheten viser seg i levekår og livsfølelse i lokalsamfunn og nasjoner over hele verden.

Solberg regjeringens Perspektivmelding (Meld.St.14 (2020-21)) peker på en fremtid med flere risiki:

- Økt økonomisk ulikhet
- Manglende håndtering av det grønne skiftet
- Redusert økonomisk handlekraft i offentlige budsjetter nasjonalt og lokalt
- Fortsatt stor andel av befolkningen utenfor arbeidslivet
- Manglende inkludering/integrering av innflyttere fra andre land
- Hadde perspektivmeldingen vært skrevet i 2022, ville krigen i Ukraina gitt geopolitisk usikkerhet en fremtredende plass.

¹ NAVs operative definisjon av utenforskap er mennesker mellom 20 og 66 år som ikke har arbeid, ikke er i utdanning eller er selvstendig næringsdrivende. I 2019 var 21.5% inkludert i denne gruppen, omtrent halvparten i det som kalles "varig utenforskap"

² I Solberg-regjeringens Perspektivmelding (Mld Stortinget14 (2021-22) uttrykkes dette slik: "Økt ulikhet kan føre til redusert tillit både til medmennesker og styringsinstitusjoner, og dermed svekke oppslutningen om utjevne, tillitsbaserte institusjoner som den norske velferdsmodellen. Videre kan store inntektsforskjeller gi enkeltpersoner makt og innflytelse som strider mot demokratiske idealer, og svekke enkeltgruppers tiltro til at deres interesser når frem og ivaretas av det offentlige systemet"(s.27)

³ jfr Noreena Hertz: Ensomhetens århundre, Res Publica, Oslo 2020

Det er bred politisk konsensus i Norge bak Perspektivmeldingens overordnede målsetting for politikken: "Å ta vare på og sikre velferdssamfunnets bærekraft - sosialt, klimamessig og økonomisk - er derfor vesentlig for at Norge fortsatt skal være et godt land å bo i"(s.1). Den viktigste strategien i Perspektivmeldingen er økt sysselsetting for alle for slik å styrke inkludering og deltagelse i samfunnet.

Det forventes begrensninger i det offentlige økonomisk handlingsrom. Aktører som mottar økonomisk støtte av det offentlige fordi de er relevante for en god samfunnsutvikling, må regne med å vise vilje og evne til samhandling, effektivisering og innovasjon. Dette vil også inkludere Den norske kirke, selv om Dnk i økonomisk forstand er en liten utgiftspost i nasjonale og lokale offentlige budsjetter.

Samtidig er en god samfunnsutvikling avhengig av at aktører i det sivile samfunn mobiliseres dersom velferdsstaten og velferdssamfunnet skal utvikles og forbedres for å håndtere utfordringene mennesker og natur står overfor. Den norske kirke og spesialiserte diakonale organisasjoner er landets største aktører for sosial bærekraft i det sivile samfunn. Det åpner muligheter for økte økonomiske ressurser⁴.

Kirkerådet bekreftet i Orienteringssak 4.7 til Kirkemøtet 2022 at Perspektivmeldingens utfordringer også er kirkens og diakoniens utfordringer. Diakoni er en nødvendig del av en kirkes tilstedeværelse i verden og samfunnet. Forankret i kirkens samling om Ord og sakrament i lokalsamfunnet, utfolder kirkens diakoni seg som omsorgstjeneste for alle mennesker uavhengig av livssyn, sosial klasse og kulturell tilhørighet. I Den norske kirke uttrykkes dette i Diakoniplanens fire elementer, nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket. Perspektivmeldingens hovedstrategi for å løse utfordringene økt sysselsetting og deltagelse av alle, er godt innenfor Dnks diakonale oppdrag slik Diakoniplanen uttrykker det. Men for kirkens diakoni vil det være vesentlig at alle inkluderes i en god samfunnsutvikling, også de som av ulike grunner står utenfor arbeidsliv og utdanning.

De 17 Bærekraftmålene med 169 delmål verdens stater ble enige om i 2015 gir en fruktbar felles ramme og retning for en ønsket samfunnsutvikling. De er et helhetlig program som holder sammen behovet for økonomisk, økologisk og sosial bærekraft med mål om at alle mennesker skal være inkludert og være en del av den gode samfunnsutviklingen. Statene erkjente i mål 17 at selv om målene er statenes ansvar, kan de ikke oppnås av offentlige aktører alene. Statene må stimulere alle samfunnsaktører i det offentlige, i næringslivet og i det sivile samfunn til å bidra til å oppnå målene. Det må etableres partnerskap og samhandling mellom samfunnsaktørene for gjensidig forsterking av hverandre.

⁴ Det sivile samfunnet som ramme om Den norske kirke og de spesialiserte organisasjonene har jeg utdypet i artikkelen "Sammen for bærekraftmålene" i Harald Askeland (red.): "Nestekjærlighet på anbud", Frekk Forlag 2022. Teksten uten noteapparat er i vedlegg 5

Hvert annet år rapporterer regjeringen til FN om fremgang i oppfyllelse av Bærekraftmålene og hvilke utfordringer en vil prioritere å arbeide med og forhåpentligvis løse. Den siste rapporten ble levert av Solberg regjeringen i 2021 og ble lagt til grunn for Mld Stortinget 40 (2021-22) som Stortinget behandlet våren 2022. Stortingets behandling bekreftet meldingens profil.⁵ Både gjennomgangen og stortingsmeldingen konkretiserer delmålene og tydeliggjør de spesielle utfordringene Norge har i dette tiåret for å sikre en økonomisk, økologisk og sosial bærekraftig fremtid der alle medborgerne er med.

De fleste overordnede offentlige utredninger de siste årene har Bærekraftmålene som konkretiseringer av rammen for utfordringer, mål og tiltak for samfunnsutviklingen frem mot år 2030. Regjeringen forventer at alle aktører i det offentlige og andre aktør som mottar ulike former for økonomisk støtte fra det offentlige, viser hvordan de bidrar til å oppfylle bærekraftmålene. Ikke minst er bærekraftmålene helt sentrale i statens forventinger til kommunenes samfunnsplanlegging og det forventes at det rapporteres på fremgang og tilbakeslag. Regjeringen understreker betydning av samhandling ved å fremheve at «fylkeskommuner og kommuner er nøkkelaktører for å realisere ei bærekraftig samfunnsutvikling og for å realisere bærekraftmåla i Noreg....eit bredt nettverk, som inkluderer bedrifter, andre kommuner **og organisasjoner**, kan medvirke til læring og stimulere til felles innsats»⁶.

Den norske velferdsstaten er bygd opp ved et slikt partnerskap som bærekraftmål 17 forutsetter. Ikke minst har de spesialiserte diakonale organisasjonene og lokalkirkens arbeid vært viktige aktører. Allikevel har det vært en oppfatning både i staten og i kirken at sivilsamfunnsaktørene innenfor sosial bærekraft egentlig burde være overflødige siden dette er rettighetsbaserte tjenester statene er forpliktet til å gi borgerne. Bærekraftmålenes metodikk er en av flere tegn på at en sterk velferdsstat trenger forsterking fra aktører i det sivile samfunn for å nå målene. Sterke sivilsamfunnsaktører er ikke begrenset til å være alternativ eller supplement til velferdsstatens forpliktelser, men er nødvendige forsterkinger av velferdsstaten for at de felles målene skal kunne bli oppnådd.⁷

Etter at Den norske kirke ikke lenger er en del av staten, men et uavhengig trossamfunn med egen lovgiving, er det enda tydeligere at Den norske kirkes diakoni utført som menighetsdiakoni og spesialisert diakoni, er landets største sivilsamfunnsaktør for sosial bærekraft. Men det er en stor forskjell fra tidligere generasjoner. Den norske kirke er ikke

⁵ Jfr Voluntary National Review 2021 Norge, Regjeringen, Melding Stortinget 40 (2021-2021 Solberg-regjeringen, justert noe av Støre-regjeringen og behandlet i Stortinget i Innst. 218 S (2021-22), avgitt 24.3.2022 og debattert 5.4.2022.

⁶ Jfr Nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging 2019-2023, vedtatt 14.5.2019 av regjeringen Solberg.

⁷ Jfr KAs arbeid med samskaping mellom sivilsamfunnsaktører og kommunene, inkludert veilederen "La oss skape noe sammen. En veileder i lokalt samskapende diakonalt arbeid", skrevet av Lars Ueland Kobro på oppdrag fra KAs Fagutvalg for diakoni.

alene om omsorgsarbeidet i lokalsamfunnet. Offentlige aktører i velferdsstaten er de betydeligste. De har det helhetlige ansvaret for alle innbyggere og for naturen. Det er også en stor gruppe andre aktører i det sivile samfunn som bidrar til å bygge gode lokalsamfunn i tillegg til at næringslivet i økende grad aksepterer et mer helhetlig samfunnsansvar. Den norske kirke er størst i det sivile samfunn, men ikke alene.

Bærekraftmålene gir Dnk et felles rammeverk og språk med offentlige myndigheter og andre aktører som konkretiserer utfordringene som må løses i dette tiåret og som er solid forankret i det bibelske grunnlaget og den kirkelige tradisjonen.⁸ De hjelper oss på våre premisser til fortsatt å være en relevant aktør i samfunnet, lokalt, regionalt og nasjonalt – og globalt. En gjennomgang av de 169 delmålene viser hvor relevant disse er for Dnks arbeid i lokalsamfunnet⁹. De spesialiserte diakonale organisasjonene har integrert bærekraftmålene i strategier og er betydelige aktører i å oppnå dem.

Den norske kirke er derfor godt rustet til å møte forventingene om å rapportere på hvordan kirken bidrar til å oppfylle bærekraftmålene nasjonalt – slik det allerede kreves – og lokalt, som vi kan forvente vil komme stadig sterkere inn. En slik rapportering kan være en krevende prosess, men er først og fremst en mulighet til å konkretisere Dnks helhetlige og felles bidrag til å løse utfordringene det norske samfunnet står overfor i et felles språk for ulike aktører i kirken, med andre aktører og særlig med offentlige myndigheter.

2. Aktørene

Når utredningen skal behandle relasjonen mellom Den norske kirke og de spesialiserte diakonale organisasjonene, er det viktig å avklare hvordan utredningen forstår «Den norske kirke» og hvem «de spesialiserte diakonale organisasjoner» er.

Den norske kirke

«Den norske kirke» kan beskrives som et kirkesamfunn i tre sirkler. Den innerste sirkelen er Rettssubjektet Den norske kirke som inkluderer Bispemøtet, biskopene, Kirkerådet og bispedømmerådene. Den neste sirkelen er trossamfunnet Den norske kirke, forankret i grunnloven som evangelisk-luthersk og Norges folkekirke og med eget kapittel i Lov om tros- og livssynsamfunn. Trossamfunnet har Kirkemøtet som øverste organ og består av rettssubjektet Den norske kirke og om lag 1280 selvstendige rettssubjekter organisert i sogn. Sognet har to organer, demokratisk valgte menighetsråd med ansvar for å “styrke og nære det kristelige livet”, og kirkelige fellesråd, organisert i hver kommune (i dag 356 kommuner), forankret i menighetsrådene, med ansvar for personal, økonomi og relasjon til kommunen.

⁸ Jfr Bærekraftsboka, utgitt av Kirkens Nødhjelp, Norges kr. Råd, KFUK/M, Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke, Samarbeidsrådet for menighet og misjon, Digni, første opplag 2019. Se også Atle Sommerfeldt: “Lokalkirkens samfunnsengasjement i Bærekraftmålernes tiår” i Lutherske Kirketidende 12/22 s347

⁹ Jfr skisse om diakoniens bidrag til å oppnå Bærekraftmålene i vedlegg 4. Internt notat for bruk i Kirkerådets sekretariats arbeid med bærekraftmålene. Jfr også: “Bærekraft hos oss”, Opplegg for stab og menighetsråd, Kirkerådet 2022

Medlemmene velger menighetsråd og bispedømmeråd og bispedømmenivået betraktes som den synodale strukturens strategiske omdreiningspunkt.

Det er utviklet en rekke arenaer der ulike aktører i strukturen møtes.

Kirkemøtet har organiseringskompetanse for hele trossamfunnet og alle rettssubjektene, men «kan ikke treffe vedtak eller gi instruks i enkeltsaker som soknets organer skal avgjøre». Siden alle disse aktørene er lovmessig bundet til Kirkemøtet og omfatter både råd og geistlige, kaller utredningen denne strukturen «Den norske kirkes synodale struktur». I dette inkluderes Den norske kirkes episkopale og kongresjonalistiske dimensjoner.

Den tredje sirkelen er Den norske kirke forstått som alle organiserte aktører som i større eller mindre grad har en eksplisitt relasjon til Den norske kirke i teologisk grunnlag, formålsparagraf og/eller representanter for Den norske kirkes organer i styringsstrukturen. Det er i denne ytterste kirken de spesialiserte diakonale organisasjonen hører hjemme som en del av Den norske kirke sammen med bl.a. Bibelselskapet, misjonsorganisasjonene, barne – og ungdomsorganisasjonene.

Ved opphøret av statskirken og etableringen av Den norske kirke som en selvstendig organisasjon, endres ikke bare forholdet til staten, men også til organisasjonene i den tredje sirkelen. Den synodale strukturen og spesialiserte organisasjoner møtes nå som likeverdige sosiologiske organisasjoner som del av det sivile samfunn.

Spesialiserte diakonale organisasjoner og institusjoner

Helt fra slutten av 300-tallet har kirken sett det nødvendig å etablere spesialiserte diakonale institusjoner og organisasjoner for å kunne møte behovene og utfordringene mennesker – og natur – erfarer utover lokalkirkens mulighet og kapasitet. Den største og mest innflytelsesrike institusjonen ble etablert av den betydningsfulle kirkelederen Basilius den store i Cæsarea i 370 i møte med hungersnød, pest og sykdom.¹⁰

Utviklingen av spesialiserte diakonale organisasjonene har tilsvarende bakgrunn i Den norske kirke. De utviklet seg i møte med nød, urettferdig fordeling av samfunnets ressurser og sykdom i lokalsamfunn og nasjon fra midten av 1800-tallet. Datidens statskirkesystem gjorde et bredt, kirkelig samfunnsengasjement i særlig de voksende byene krevende både mht ressurser og fordi en var innvevd i staten og kongens forvaltning. Statskirkesystemet forsterket behovet for slike organisasjoner, men tilsvarende organisasjoner har utviklet seg i de fleste store kirkesamfunn uavhengig av forholdet til staten. Slike organisasjoner/institusjoner/bevegelser tar ofte utgangspunkt i menneskelig og samfunnmessig nød og ønsket å gjøre noe med det. I Norge ble disse tilrettelagt i kirketenkningen som et såkalt «nødsprinsipp». Dette reflekterte at slike organisasjoner som

¹⁰ Jfr Alf B. Oftestad i Kirke, fellesskap, Omsorg, Diakonien historie fra apostelkirken til middelalderen, Luther forlag 2001 s.128 : “institusjonsdiakonien umiddelbare bakgrunn var masseelendigheten. De små menighetene kunne ikke ta imot og gi hjelp til de mange trengende”. I følge Oftestad vokste disse frem “av biskopens plikt til gjestfrihet og omsorg for nødlidende”. Basilius sikret midler ved sterke appeller til de rike, innsamling i menighetene, skattefrihet og støtte fra myndighetene. (Oftestad s 130)

var organisatorisk uavhengig av eller selvstendig i forhold til det som da ble kalt den offisielle kirke, var et unntak og egentlig burde bli en del av «kirken selv». Mer enn 150 år senere er det all grunn til å slå fast at slike spesialiserte organisasjoner er en naturlig og nødvendig del av Den norske kirkes overordnede sendelse til verden og mennesker. Menneskets nød er alltid mer omfattende enn det lokalmenigheten vil kunne håndtere.

Organisasjonene balanserer sin uavhengighet og selvstendighet med forankring i Den norske kirkes oppdrag ved å skrive inn sin tilknytning til Den norske kirke i vedtekter, statutter og til dels i styringsstrukturene¹¹.

I denne utredningen er det de spesialiserte organisasjonene innenfor diakoni som behandles. Disse organisasjonene har nå landsdekkende virksomhet og er til stede i alle bispedømmene i Den norske kirke.¹²

De spesialiserte diakonale organisasjonene har et nettverk der ledere møtes regelmessig, nå kalt «Diakonilederforum», der også Kirkerådets direktør deltar. I anledning den endelige avvikling av statskirkeordningen henvendte en gruppe diakonale organisasjoner seg til Kirkemøtet i 2017 med utfordring til å styrke samarbeidet og samhandlingen mellom organisasjonene og virksomheten innenfor Kirkemøtet - i denne utredningen kalt Den norske kirkes synodale struktur.

"Spesialiserte diakonale organisasjoner" vil i denne utredningen inkludere organisasjoner som

- har diakoni som sitt hovedformål,
- har referanse til Den norske kirke i sine statutter/vedtekter og deltagelse i styringsstrukturen,
- er deltager i Diakonilederforum
- henvendte seg til Kirkemøtet i 2017 om økt samarbeid.

Disse organisasjonene er: Kirkens Bymisjon, Diakonhjemmet, Kirkens Nødhjelp, Haraldsplass, Blå Kors, Crux, Diakonova, Signo, Kirkens SOS, Kirkens Familievern og Vake/Kirkelig ressurscenter. Andre spesialiserte organisasjoner med diakoni som formål, men som ikke formelt er knyttet til Den norske kirke, ikke er medlem av Diakonilederforum eller henvendte seg til Kirkemøtet, er ikke inkludert.¹³

I henvendelsen til Kirkemøtet var også Norges KFUK/M medunderskriver. De har et omfattende og økende diakonalt arbeid, men har ikke diakoni som eneste formål, er ikke med i Diakonilederforum og er dessuten med i Samarbeidsrådet for Barne og

¹¹ Se vedlegg 1 for en gjennomgang av de spesialiserte diakonale organisasjonene.

¹² Jfr vedlegg 2 med oversikt over hvilke bispedømmer de spesialiserte diakonale organisasjonene har virksomhet

¹³ Den største av organisasjonene som ikke er inkludert, er Stiftelsen Diakonissehuset Lovisenberg som var pioneren i utviklingen av den moderne diakoni i Den norske kirke i andre halvdel av 1800-tallet. De har en tynn referanse til Dnk i statuttene og Oslo Biskop kan foreslå medlem til styret, men de deltar ikke i Diakonilederforum og var ikke med på henvendelsen til Kirkemøtet. Modum Bad har ingen henvisning til Dnk i statutter eller styringsstruktur, men er med i Diakonilederforum og var med på henvendelsen til Kirkemøtet, det samme gjelder Lukasstiftelsen. Caritas er med i Diakoniledermøtet, men har ingen relasjon til Dnk i statuttene og var ikke med på henvendelsen til Kirkemøtet.

ungdomsorganisasjoner. Flere av organisasjonene i Samarbeidsrådet for menighet og misjon har også omfattende diakonalt arbeid, men har heller ikke diakoni som hovedformål og er verken med i Diakonilederforum eller var med på henvendelsen til Kirkemøtet.

Det finnes også en gruppe **hybride organisasjoner**. Dette er spesialiserte diakonale virksomheter integrert i den synodale strukturen. Et tradisjonelt eksempel er sykehjem eid og drevet av lokalkirken. Mange av disse er nå overdratt til de spesialiserte diakonale organisasjonene eller kommunen, men ikke alle. I de siste ti-årene har det også blitt etablert spesialiserte diakonale virksomheter innenfor kirkelige fellesråd med noe ulik organisatorisk forankring som f.eks. Kirkens feltarbeid i Asker, 13/20 i Bærum, Ung kirke i Trondheim og KUP i Kristiansand. Disse virksomhetene er i denne utredningen inkludert som en hybrid mellom menighetsdiakoni og institusjonsdiakoni.

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon KA har RDnk og de fleste lokale rettssubjektene i Dnk og noen av de spesialiserte diakonale organisasjonene som medlemmer. De er mao arbeidsgiverforeningen for de arbeidsgivere i Dnk der diakonene er ansatt og anses av de kirkelige fellesrådene som en viktig organisasjon for deres interesser i samfunnet og innad i kirken. KA har siden opprettelsen i 1990 hatt derfor tatt flere initiativ og prosjekter for å styrke kirkens diakoni. De var bl.a. sentrale i den omfattende "Kirke-Helse"- prosessen i samarbeid med Helsedepartementet fra slutten av 1990-tallet. KA organiseres p.t. "Fagutvalg for diakoni i KA-sektoren" der også Kirkerådet deltar sammen med bl.a. de diakonale organisasjonene som KA er arbeidsgiverorganisasjon for. De er derfor en sentral aktør i Den norske kirkes diakoni.

3. Ressursene

I Den norske kirke er organiseringen av diakonien i lokalkirken og i de spesialiserte diakonale organisasjonene uttrykt i begrepene "menighetsdiakoni" (også benevnt "organisert diakoni") som er lokalkirkens diakonale arbeid, og "spesialisert diakoni" (også omtalt som institusjons/organisasjonsdiakoni) som begrep for diakonien drevet av uavhengige organisasjoner med bånd til Den norske kirke.

Menighetsdiakonien i Den norske kirke har 223 diakoner, 93 diakoniarbeidere og i underkant av 20.000 frivillige (2019) i omtrent 700 sokn (2021). 779 sogn over hele landet har diakoniplan. Kirkemøtet bevilger omlag 105 millioner til diakoni i året, 90% til lokalt arbeid, det meste til stillinger. Lokalkirken ved Fellesrådene forvalter kommunale midler til diakoni (vanligvis 50% av diakonstillingene + virksomhet), mange menighetsråd har ulike former for diakonalt arbeid som inkluderer ressursbruk også økonomisk. Det finnes også mange eksempler på foreninger/ideelle aksjeselskap/stiftelser lokalt som driver diakoni, eid av eller med tilknytning til eller forankret i lokalkirken, gjerne sammen med andre aktører.

Hvert bispedømme har en gruppe faglige rådgivere hvorav en av dem har særlig ansvar for diakoni. Flere av de diakonale organisasjonene har representasjon fra bispedømmerådene i sine styringsorganer.

I tillegg til denne direkte diakonale virksomheten kommer undervisning, kultur, sorgarbeid, kirkelige handlinger, gravferdsforvaltningen og gudstjenestefeiring med et stort antall arenaer som alle har diakonale dimensjoner. Til sammen er det om lag 8000 ansatte, i underkant av 100.000 frivillige i ulike aktiviteter og rundt 400.000 som deltar i valgene av folkevalgte til styringsorganer lokalt, regionalt og nasjonalt. Et enkelt eksempel: I alle de drøye 60.000 gudstjenestene med over 5 millioner deltagere (2019) i Den norske kirke, bes det for fred, barmhjertighet og rettferdighet og for sårbare mennesker lokalt og globalt. Dette er sterke elementer i holdningskaping for diakoni.

I 2004/5 utførte Olav Helge Angell og Anne Schanke Selbekk ved Diakonhjemmets høgskole en kartlegging av diakonalt helsearbeid innen Den norske kirke med tittelen "Kirke og helse"¹⁴. Undersøkelsens bakgrunn var samarbeidet mellom Dnk og Helse og omsorgsdepartementet om felles utfordringer og muligheter for samarbeid. Dette arbeidet ble drevet av KA og KR og hadde vesentlig innflytelse på Mld til Stortinget 26 (1999-2000). Denne prosessen inkluderte "sentralkirkelige organer, kirkelige institusjoner og de enkelte menighetene på lokalt plan i Dnk". Undersøkelsen er konsentrert om en kartlegging av lokalmenighetene helsearbeid og gir et omfattende bilde av lokalkirkens diakonale virksomhet organisert etter datidens diakoniplans kategorier. Undersøkelsen har noe begrenset representativitet (55% av menighetene besvarte spørreskjema), men viser at 13% av menighetene oppgir at de driver institusjoner/dagsentere og at 95% driver kontakt - og fellesskapsbyggende arbeid. Årsrapporten for Den norske kirke dokumenterer at dette fortsatt er tilfelle.¹⁵ I denne sammenheng underbygger undersøkelsen at hele lokalkirkens virksomhet anses av menighetene å ha diakonale dimensjoner. Undersøkelsen viser også at så å si alle menighetene har en samarbeidsrelasjon med kommunene om diakonale tiltak, utover den lovpålagte relasjonen.

De spesialiserte diakonale organisasjonene¹⁶ inkludert i denne utredningen, hadde i flg årsmeldingene i 2021 11.207 ansatte, 7.310 frivillige, virksomhet på 119 steder i alle bispedømmer¹⁷ pluss 26 i utlandet. De omsatte for drøye 11 milliarder. I tillegg utdanner de fagpersonalet til menighetsdiakonien.

Organisasjonene dekker hele det diakonale spekteret av arbeidsområder for alle generasjoner, mennesker i mange forskjellige utsatte og sårbare situasjoner og de

¹⁴ Rapport 3/2005 Diakonhjemmets Høgskole

¹⁵ I Årsstatistikken Den norske kirke for 2019/2021 dokumenteres f.eks. nesten 3000 eldretreff, over 1400 rusfrie møteplasser for barn og unge, 230.000 deltagere i undervisningstiltak, mer enn 400 inkluderings-arenaer for mennesker med utviklingshemming og over 300 møteplasser med aktiviteter på tvers av kultur og religion.

¹⁶ Se vedlegg 1

¹⁷Se vedlegg 2

samarbeider/samhandler med en eller flere ulike statlige etater, kommunale og fylkeskommunale myndigheter, andre aktører i det sivile samfunnet, næringslivet og med lokalkirken.

Sondringen mellom «menighetsdiakoni» og «institusjonsdiakoni» har vært og er tydelig og har hatt preg av både et prinsipielt og organisatorisk skille. Det har hindret utviklingen av en helhetlig diakoni i Den norske kirke. Skillet oppsto på tross av at Menighetssøsterhjemmet – nå Diakonova - utdannet menighetssøstrene som var krumtappen i lokalkirkens diakonale arbeid og ga dem et «hjem» gjennom søsterfelleskapet. Tilsvarende utdannet og utdanner Diakonhjemmet (nå VID) – sammen med MF – diakoner og gir videreutdanning til diakonene som også for en stor del gjør tjeneste i lokalkirken. Også mange av diakonissene fra Diakonissehuset Lovisenberg og Bergen Diakonissehjem tjenestegjorde i lokalkirken.

I diakonilederenes utredning i 1992 «Oppbrudd og fornyelse» understrekes behovet for samvirke mellom menighetsdiakoni og institusjonsdiakoni. Den fastslår at både diakoniens teologiske grunnlag og dens målsetninger er felles og til sammen utgjør de Den norske kirkes diakoni. Dette elementet kan sees i sammenheng med at den Kirkemøtevedtatte «Diakoniplan for Den norske kirke» fra 1987 utelukkende behandler lokalkirkens diakoni.

Da diakonilederne i 2001 igjen samlet seg om et felles dokument – «Diakoni – et annerledes språk» ble det en hovedsak å utvikle forholdet mellom menighetsdiakoni og institusjonsdiakoni. En valgte å beskrive dette som diakoniens ulike dimensjoner. De kalte dimensjonene «den allmenne diakoni», «den organiserte diakoni» og «den spesialiserte diakonien». I tillegg ga man en særlig omtale av «den internasjonale diakonien» som en del av den spesialiserte diakonien. Ved å endre fra “menighetsdiakoni” til “organisert diakoni” forsøkte en å fastholde at all diakoni springer ut av menighetens samling om Ord og Sakrament. Budskapet var at «vi må arbeide for at kirkens diakoni blir sett som en helhet, selv om den har mange ansikter. Både den allmenne, den organiserte og den spesialiserte diakoni må være levende og få plass i vår kirkes bevissthet» (s.24).

Kirkemøtet behandlet denne utredningen i 2001. Behandlingen på Kirkemøtet av dokumentet viste at Kirkemøtet anerkjente den spesialiserte diakonien som en nødvendig del av kirkens helhetlige diakoni.

I «Diakoniplan for Den norske kirke» som Kirkemøtet vedtok i 2007 er de ulike dimensjonene fra dokumentet i 2001 tatt inn. Planens målsetting er at den skal være til inspirasjon for alle medarbeidere og aktører. Representanter for de spesialiserte diakonale organisasjonene deltok i utarbeidingen av planen. Om den spesialiserte diakonien heter det at «Den spesialiserte diakonien kjem til uttrykk der ein kyrkjelyd sjølv eller i samarbeid med andre kyrkjelydar eig og driv diakonale institusjonar. Men og dei meir sjølvstendige diakonale institusjonane eller organisasjonane definerer si tilknytning til kyrkja både gjennom formelle forskrifter og ved praktisk samarbeid og utveksling på kyrkjelydsplan. Den spesialiserte diakonien handlar på vegne av kyrkjelydane der det er behov for særleg kunnskap og erfaring. I sin tur kan institusjonane og organisasjonane ta med verdifulle impulser og kunnskap tilbake

til lokalkyrkjelyden. I eitt meir komplekst samfunn har og den spesialiserte diakonien særlege føresetnader på vegne av kyrkja å vere talerør for dei som kjempar for rett og rettferd.» Planens operative del begrenser seg til menighetsdiakoni. Men det ble utgitt et ressurshefte som viser hvordan Diakoniplanen kan anvendes i de spesialiserte organisasjonene.

I den reviderte planen fra 2020 er også den operative delen begrenset til menighetsdiakonien/den organiserte diakonien og omtalen av den spesialiserte diakonien er svekket i forhold til 2007-planen. Dette har ført til at Kirkerådets hovedfokus har vært diakonien i lokalkirken. Unntaket har vært samhandlingen med Kirkens Nødhjelp om internasjonal diakoni.

Organisasjonenes vedtektsfestede relasjon til Den norske kirke gir grunnlaget til å utvikle gjensidige forventninger mellom Den norske kirkes synodale struktur og de spesialiserte diakonale organisasjonene. Hensikten med slik tydeliggjøring er at det kan legge grunnlag for en samlet og utvidet utføring av hele kirkens og diakoniens oppdrag i samfunnet lokalt, nasjonalt og globalt.

4. Gjensidige forventinger

Den norske kirkes forventinger til de spesialiserte diakonale organisasjonene.

Det er behov for å tydeliggjøre Den norske kirkes forventninger til organisasjonenes operasjonalisering av sin forankring til Den norske kirke i vedtekter og statutter. Dette vil gi retning til hvilke forventninger de som direkte eller indirekte representerer Den norske kirke i organisasjonenes beslutningsstrukturer.

Den mest grunnleggende kilden til å finne frem til den synodale strukturens forventninger til de spesialiserte organisasjonen er Kirkemøtet. I flere saker der en kunne forvente at Kirkemøtet uttrykte forventninger til de spesialiserte diakonale organisasjonene, er de ikke omtalt.¹⁸

Men det finnes eksempler på at Kirkemøtet har inkludert de spesialiserte diakonale organisasjonene i behandlingen av saker. I det følgende er omtales noen sentrale Kirkemøtebehandlinger som uttrykker forventninger til de spesialiserte diakonale organisasjonene.

I komitemerknadene til **KM 9/11** «Diakontjenesten i kirkens tjenestemønster» heter det: «De diakonale institusjonene er en viktig del av kirkens diakoni. Det er ønskelig at de i større grad kunne legge til rette for definerte diakonstillinger hvor vigslede diakoner kunne gjøre tjeneste

¹⁸ For eksempel er ikke de spesialiserte diakonale organisasjonene med unntak av Kirkens Nødhjelp nevnt i den store satsingen Skaperverk og bærekraft KM5/08 og KM 4/12. I KM 8/08 om Den norske kirkes visjon, er "tjenende" utfoldet i fire punkter der spesialiserte diakonale organisasjoner ikke er nevnt. I storsatsingen KM 15/21 "Mer himmel på en truet jord – Den norske kirkes arbeid med klima, miljø og bærekraft" er heller ikke organisasjonene inkludert

i institusjonene. Det er naturlig å anta at diakonenes kompetanse både innen kirke og samfunnsfeltet ville være adekvat i en diakonal institusjon. Stillingene for vigslede diakoner vil også synliggjøre og styrke den kirkelige identiteten for de diakonale institusjonene.» Her bekreftes institusjonene som en del av Den norske kirkes diakoni. Forventing er at de operasjonaliserer denne forankringen i form av diakonstillinger for å styrke kompetansen og tydeliggjøre sin forankring i Den norske kirke.

I **KM 7/14** «Den norske kirkes visjon» omtales diakonale organisasjoner under «Folkekyrkja engasjerer seg i samfunnet» slik: «I samarbeid mellom kyrkjelydar og diakonale institusjonar fremjar kyrkja omsorg, verdighet og respekt». Her utfordrer KM til samarbeid mellom lokalkirke og de spesialiserte organisasjonene. Formuleringen gjentas i **KM 7/18** om Den norske kirkes visjon 2018-2022. KM har mao en forventning til styrket samarbeid mellom organisasjonene og lokalkirken.

KM 09/15 «Kirke og helse» er den saken der Kirkemøtet adresserer de spesialiserte diakonale organisasjonene grundigst. Kirkemøtet sluttet seg til Kirkenes Verdensråds helsedefinisjon der det heter at “helse er en dynamisk tilstand av velvære for individ og samfunn. Den omfatter fysisk, psykisk, åndelig, politisk og sosialt velvære og utfoldes i relasjon til andre mennesker, den materielle og økologiske verden og til Gud”. Med en slik definisjon av helse er diakoni og helse langt på vei overlappende begreper, jfr den tidligere omtalte undersøkelsen av lokalkirkens helsearbeid som av menighetene knyttet til deres diakonale arbeid. Komiteen som behandlet utredningen og saken sier følgende: «De diakonale institusjonene og organisasjonene utfordres til å videreutvikle sin egenart og til fremdeles å være plogspisser og pionerer i helserelatert arbeid og utdanning, og til å bidra til helhetlig omsorg. Det er viktig at de diakonale institusjonene har gode rammebetingelser. Den lokale kirke må tenkes inn i dette. En særlig utfordring er å utvikle nye samhandlingsmønstre mellom de spesialiserte diakonale institusjonene og organisasjonene og lokalkirkens helsearbeid, ikke minst innenfor sosial innovasjon og entreprenørskap». Kirkemøtet fulgte opp komiteens merknader i sitt vedtak **09/15 2d**: «Kirkemøtet utfordrer menighetene til å...videreutvikle samarbeidet med diakonale institusjoner og organisasjoner, med utgangspunkt i Plan for diakoni i Den norske kirke». I vedtak **6 b/15** heter det: Kirkemøtet ber de sentralkirkelige rådene «...å styrke kontakten mellom institusjonsdiakonien, diakonale utdanningsinstitusjoner og sentralkirkelige organer».

Videre utfordrer Kirkemøtet i vedtak **09/15 punkt 4** de diakonale institusjonene og organisasjonene i 7 punkter:

- Styrke og videreutvikle arbeidet for mennesker i sårbare situasjoner slik at deres rettigheter ivaretas.
- Forsterker sin rolle som bidragsyter i samfunnsdebatten om helserelaterte tema.
- Styrker det globale helsearbeidet.

- Fortsette fagutvikling og forskning innen helse og diakonifaglige tema.
- Videreutvikle forståelsen av sin diakonale egenart særlig i relasjon til Den norske kirke.
- Styrke samarbeidet med kristne organisasjoner og lokale, regionale og sentralkirkelige organer ved bl.a. å etablere kontaktpunkter for å drive utviklingsarbeid.
- Anvende utredningen «Kirke og helse» i undervisning og aktuelle ledersamlinger.

I tillegg kommer forventingene om at organisasjonene på samme måte som menighetene må se Diakoniplanen for Den norske kirke som rammen for forståelsen av hva Den norske kirke forventer.

I **KM 15/16 «Religionsmøte og dialog»** er de diakonale organisasjonene og institusjonene omtalt ved at Kirkens Bymisjon og Kirkens Nødhjelp «oppfordres til fortsatt å være aktive i dialogarbeidet i menigheten og samfunnet». Perspektivene fra Kirke-Helse vedtaket året før er imidlertid ikke videreført, noe som for eksempel gjør at den diapraksis som utøves de diakonale sykehusene og av andre diakonale organisasjoner ikke er nevnt. Dette bør ikke betraktes som at Kirkemøtet utelukker de diakonale organisasjonene i sitt dialogarbeid. Det er derfor naturlig å inkludere forventinger til religionsdialog og en gjennomreflektert holdning til mennesker av annen religiøs tro som en viktig forventning fra Dnks side til alle de diakonale organisasjonene, ikke bare Kirkens Bymisjon og Kirkens Nødhjelp.

I **KM 15/21 “Mer himmel på jord – Den norske kirkes arbeid med klima, miljø og bærekraft”** er bare Kirkens Nødhjelp nevnt av de spesialiserte diakonale organisasjonene. Legger vi til grunn at disse organisasjonene er en del av kirkens diakoni, er de imidlertid indirekte omtalt for så vidt som diakoni er en av virksomhetsområdene som Kirkemøtet oppfordrer til å “etterleve vårt gudgitte kall, vårt forvalter – og medarbeideransvar i møte med dagens klima –og miljøutfordringer”. Bærekraftmålene er omtalt og komiteen oppfordrer til bredt samarbeid. Det er som med religionsdialogsaken ikke naturlig å betrakte utelatelsen i komiteens behandling og vedtak at de spesialiserte organisasjonene er ekskludert, men at Dnk har forventinger til at også disse engasjerer seg bredt i arbeidet med klima, miljø og bærekraft i tråd med Diakoniplanens virksomhetsområde “Vern om skaperverket”.

Diakoniplanen fra 2007 ble revidert i sak **KM18/20** gjennom et delegasjonsvedtak til Kirkerådet. Her understrekes det at Planen primært er for lokalkirken og menighetsdiakonien, men samtidig uttrykkes det et ønske om at «planen er relevant for institusjoner og organisasjoner og at gjensidig samarbeid kan styrkes». Under diakoniens arbeidsformer heter det:

«Den spesialiserte diakonien finner sted i de mange diakoniinstitusjoner og diakoniorganisasjoner som nasjonalt og internasjonalt driver sin virksomhet på vegne av kirken. De er gjerne organisert utenom kirken som organisasjon, og handler ofte på oppdrag fra det offentlige. Oppdragene løses noen ganger i nært samarbeid med menigheter». Så beskrives litt mer utfyllende Kirkens Nødhjelps arbeid. Selve planen operasjonaliserer bare Den norske kirkes synodale strukturs arbeid. Litt avhengig av hvordan man leser denne teksten, kan det virke som om Diakoniplanen 2020 har en større avstand til de spesialiserte diakonale organisasjonene enn planen fra 2007. Men den bekrefter allikevel at de diakonale organisasjonene anses som en del av kirkens helhetlige diakoni.

Oppsummerende er det grunnlag for å si at Kirkemøtet betrakter de spesialiserte diakonale organisasjonene som en del av Den norske kirke samlede diakoni. De er ikke lenger et «nødsprinsipp», men en permanent måte å organisere deler av kirkens diakoni på. Men verken det overordnede perspektivet eller de konkrete anbefalingene fra Kirke-Helse synes å være fulgt opp med særlig stor kraft. Heller ikke oppfølgingen av henvendelsen fra organisasjonene i 2017 er lett å få øye på.

Initiativet fra Kirkerådets direktør til denne utredningen er derfor betimelig. Ved å se sammen vedtakene i KM 2007, Kirke-Helse fra 2015, formuleringene om Diakoniplanens potensielle relevans for organisasjonene, religionsdialogsaken og klimasaken i tillegg til den nye situasjonen etter avviklingen av statskirken, kan det formuleres en ganske presis forventingsagenda fra Den norske kirke til de tilhørende spesialiserte organisasjonene.

De spesialiserte diakonale organisasjonenes forventinger til Dnk

De spesialiserte organisasjonenes forventninger til Den norske kirke er preget av organisasjonenes mangfold. Men basert på brevet til Kirkemøtet fra 2017, strategidokumenter og samtaler med ledere i organisasjonene hver for seg og samlet i Diakonilederforum avtegner følgende punkter seg:

- Samhandling og koordinering av bidragene for å nå bærekraftmålene
- Overvinning av spenningen mellom menighetsdiakoni og institusjonsdiakoni
- Aktiv dialog om hvordan Diakoniplanen kan gjøres relevant for organisasjonene
- Samhandling om ulike diakonale utfordringer som f.eks. det som er nevnt i henvendelsen til Kirkemøtet: «Forebyggende barne- og ungdomsarbeid, sjelesorg, livssynsåpne møteplasser, miljøengasjement, krisehjelp og selvmordsforebygging, sorgarbeid, fattigdomsbekjempelse, besøkstjeneste for eldre og ensomme, rusforebygging og behandling, nærmiljøarbeid, integrering av flyktninger og innvandrere - listen er mye lengere...».
- Utvikling av forståelsen av diakoni i et livssynsåpent og mangfoldig samfunn og utvikling av "tre-språklighet" - kirkens språk, fagområdenes språk og det offentlige språket

- Utvikling av kompetanse til å fortolke virksomheten som diakoni og gjennomføre kvalifiserte omverden analyser
- Samarbeid om beslutningspåvirkning
- Samvirke om samarbeid med offentlige myndigheter og formidling av ideelle aktørers rolle.
- Samarbeid om mobilisering av frivillige
- Samarbeid ved kriser i samfunnet
- Samarbeid om rekruttering til studier og videreutdanning
- Lederutvikling
- Utvikling av resultatmål og indikatorer for diakonal virksomhet
- Utvikle «bestillinger» til organisasjonene fra de ulike nivåene i Dnk

Flertallet ser et behov for en formalisert og institusjonalisert møteplass for dialog og samarbeid.

Oppsummerende melder de spesialiserte diakonale organisasjonene et omfattende og innholdsrikt sett av forventninger til hva en sterkere samhandling med Den norske kirkes synodale struktur kan innebære.

Konkluderende er det tydelig at det begrensede samarbeidet, samhandlingen og samskapingen ikke skyldes mangel på forventninger og en tydelig dagsorden. Utfordringen er å organisere de gjensidige forventningene slik at ressursene kan møtes og tjenestene i samfunnet blir forbedret.

5. Organisering av forventningene

Da kirkene primært i Vesten møttes i Stockholm i 1925 i etterkant av katastrofen under 1. verdenskrig der kirkene var aktive deltagere på de respektive statsmaktenes side, lanserte en slagordet «Verden (som uttrykk for de destruktive kreftene i skapelsen) er for sterke for en delt kirke». Dette understreket at kirkene sammen måtte utvikle et nærmere fellesskap i liv og arbeid for rettferdighet, fred og nestekjærlighet. Dette var sant i en tid da kirkene var sentrale samfunnsinstitusjoner i alle land i Vesten. I vår tid lever kirkene i landene i Vesten li livssynåpne og mangfoldige samfunn med betydelig innslag av religiøs analfabetisme¹⁹ hos sentrale beslutningstagere og kirkenes innflytelse er betydelig mindre enn på 1920-tallet, er det helt nødvendig å samle ressurser.

Samlet er Den norske kirkes diakoni den største aktørene i det sivile samfunn i Norge som arbeider med helse, sosiale utfordringer og omsorg. De mange aktørene og manglende samhandling gjør imidlertid at kirken blir mindre tydelig i samfunnet og kampen mot de

¹⁹ Jfr Joel Halldorf: "Gud: Återkomsten", Libris 2018 s.15ff. Se også Atle Sommerfeldt: "Religion er kommet for å bli", Kirke og Kultur 2/2020. S.99ff

destruktive krefter i samfunnet svekkes. I motsetningen til situasjonen før konferansen i 1925, er det ikke dyptgående splittelse mellom aktørene om diakoniens teologi og helhetlige målsetninger selv om det finnes viktige spenninger, se nedenfor. Forutsetningene for mer samordning burde derfor være tilstede.

For å styrke samarbeid og samhandling, er det nødvendig å identifisere eventuelle organisatoriske utfordringer hos aktørene som må håndteres.

Den norske kirkes synodale struktur har noen organisatoriske **utfordringer** for å fremme samhandling og samarbeid internt og eksternt:

Det er av ulike årsaker betydelige utfordringer med horisontal samhandling mellom ulike arbeidslag lokalt, regionalt og nasjonalt i strukturen. Dette handler om samhandling mellom profesjonsgrupper, frivillige og valgte råd lokalt, mellom ulike sogn i samme kommune, og i nærstående lokalsamfunn i andre kommuner. Det er også begrenset samhandling mellom prostier og mellom bispedømmer. Strukturen er løst strukturert vertikalt med begrenset mulighet for toveis linjeledelse mellom lokale, regionale og sentrale aktører.

Det er nasjonale samarbeidsfora med element av samhandling mellom den kirkelige strukturen og de spesialiserte organisasjonene innenfor misjon og barne og ungdomsarbeid, men i liten grad innenfor diakoni med unntak av samhandlingen med Kirkens Nødhjelp om internasjonal diakoni. Det er mer personorienterte nettverksrelasjoner er den mest utbredte samhandlingsformen mellom for eksempel Kirkerådet og diakoniorganisasjonene enkeltvis.

Den organiserte diakonien/menighetsdiakonien har betydelig færre personalressurser og mindre økonomi enn gudstjenestearbeid og kirkelige handlinger (ansatte i form av prester, kirkemusikere, kirketjenere), og undervisning (stillinger i form av kateketer, menighetspedagoger og prester og de store «nye» økonomiske ressursene til å finansiere trosopplæringsreformen). Det er også betydelig variasjon i kvaliteten på og gjennomføringskraften av diakoniplanene lokalt.

Den begrensede sammenhengen i organisasjonen gjør at den ikke har en klar ledelsesstruktur selv om organisasjonen langt på vei har enighet om formål og verdier (unity in purpose), og diakoniens betydning.

Religion generelt og Den norske kirke spesielt har begrenset betydning og prioritert hos stadig flere mennesker. Dette gjør kjennskapet og potensialet til kirkens virksomhet begrenset utover de kirkelige handlingene. Dette forsterkes av at kommunikasjonsvirksomheten er svært ujevn i kvalitet og i bruken av ulike medieplattformer.

Det finnes fortsatt en tradisjon også innenfor Den norske kirke som betrakter diakoni som en s.k. "forgårdstjeneste". Begrepet er hentet fra tempelet i Jerusalem på Jesu tid som hadde flere forgårder der den ytterste også hadde adgang for mennesker utenfor det isrealittiske folkefelleskapet. Fra denne ytre forgården gikk bevegelsens innover mot det aller helligste der bare ypperstepresten hadde adgang en gang i året. "Forgårdstjeneste" betegner kirkens virksomhet som tar sikte på at mennesker som står utenfor dåpen eller har et ikke-praktiserende dåpsliv finner frem til et levende dåps og trosliv. Diakoni, som omsorg for

menneskers levekår, sees da som et ledd i en prosess som har sitt mål i dåpshandling eller deltagelse i kirkens nattverdfellesskap. Dette innebærer at diakoni blir et instrument for å oppnå noe annet og det som kan kalles “det egentlige” eller “det viktigste”. Dette er utfordrende for den inkluderende praksis dagens diakoni i Den norske kirke har og som de spesialiserte diakonale organisasjonen har som en sterk identitet. Diakoniplanen har ikke denne forståelsen av diakoni, men anerkjenner at å møte menneskers åndelige lengsel kan være en dimensjon ved diakonien.

Også de **spesialiserte diakonale organisasjoner** har organisatoriske **utfordringer** som er relevante i møte med kirkens synodale struktur.

Organisasjonene må samarbeide svært tett med det offentlige for å sikre finansiering av virksomhetene. Dette har gitt betydelig vekst i virksomhetenes omfang, men også gjort at kapasiteten i organisasjonene i stor grad blir brukt til å oppfylle det offentliges krav og reguleringer. Dette har, etter flere samfunnsviteres mening, redusert organisasjonenes kapasitet til å ivareta sin tradisjonelle rolle som pionerer i velferdsarbeidet slik Kirkemøtet oppfordret til i KM sak 9/15.

De har en utfordring med å operasjonalisere hva deres diakonale identitet betyr og hvordan den identitetens relasjon til Dnk skal konkretiseres.

De store organisasjonene kan ha utfordringer med å sikre intern samhandling mellom enkeltvirksomhetene og ulike deler av organisasjonen.

Det er begrenset samhandling mellom organisasjonene og de konkurrerer i flere tilfeller med hverandre om personalressurser og økonomiske bidrag fra det offentlige, fra næringslivet og fra innsamling.

Den livssynsnytrale ideologien som fortsatt sitter i enkelte byråkratier i det offentlige og hos enkelte andre sivilsamfunnsorganisasjoner, gjør det krevende å bli akseptert som en samhandlingsaktør og skaper et ønske om å markere en avstand til den kirkelige forankringen. Forståelsen av å være en beslutningspåvirkende aktør til forsvar for oversette og nedprioriterte mennesker og grupper av mennesker slik Kirkemøtet ba om, er ikke alltid like tydelig hos alle aktørene i sin avhengighet av offentlig finansiering.

Selv om det er svakheter i samhandling og samarbeid, betyr det ikke at det ikke finner sted samarbeid og samhandling på alle nivåer i kirke og organisasjonene.

Samarbeid om prosjekter finnes i mange lokalsamfunn. Flere er sammen om den årlige diakonikonferansen med Crux som hovedaktør, i Bjørgvin har man etablert «Bjørgvin diakoni» med frokostmøter og konferanse hvert annet år, i flere Bispedømmer samarbeides det med de spesialiserte organisasjonene og det rapporteres til Bispedømmerådene fra medlemmer i styringsorganene, Kirkerådets direktør deltar i Diakonilederforum, Kirkens Nødhjelp har fast sete i Mellomkirkelig Råd med mange samarbeidsforhold i utearbeidet i tillegg til at godt over 90% av menighetene deltar i fasteaksjonen, mange menigheter har kirkeoffer til en eller flere organisasjoner, det er samtaler om rekruttering og videreutdanning, det finnes flere

eksempler på samarbeid om å møte ulike utfordringer i lokalsamfunnet og Kirkerådets sekretariat har bilaterale relasjoner til de fleste av organisasjonene på enkeltsaker og tema. KA har et Diakonalt Forum der KR og noen diakonale organisasjoner deltar.

De spesialiserte diakonale organisasjonene samarbeider i varierende grad. Lederne møtes i Diakonilederforum der utvikling og felles interesser drøftes, og organisasjoner med overlappende virksomhet danner nettverk og i noen tilfeller felles prosjekter. I praksis er det en viss arbeidsdeling mellom organisasjonene basert på deres mandater og formål, og samarbeidet innenfor arbeidsgiverorganisasjonene (KA og Virke) gir mulighet for felles opptreden i interessesaker som for eksempel pensjon, offentlige rammebetingelser etc. Det er allikevel ikke slik at de spesialiserte organisasjonene fremstår som en tydelig og samlet kraft i det norske samfunnet.

Inntrykket er at der hvor ressursene i lokalkirken og i de spesialiserte diakonale organisasjonene finner hverandre, skapes det merverdi og samhandlingen som verdsettes av alle aktørene. Det virker også som samhandlingen med offentlige og andre aktører i lokalsamfunnet blir forsterket når ressursene møtes. Potensiale for styrket diakonal innsats når de betydelige ressursene i kirken møtes, virker derfor betydelig.

6. En formalisert fellesarena

Denne utredningen argumenterer for at **en felles og formalisert samarbeidsarena** vil være et avgjørende omdreiningspunkt for å uttrykke og operasjonalisere de gjensidige forventningene. I en slik felles arena kan organisasjonene og den synodale strukturen samkjøre de gjensidige forventningene og sammen finne frem til felles prosjekter og samhandling som respons på behov og etterspørsel i samfunnet. En slik arena vil kunne bidra vesentlig til at ressursene i kirkens diakoni møter hverandre.

Med dette grunnlaget kan en så ha presise samtaler i de bilaterale relasjonene, tilpasset de ulike organisasjonenes egenart.

En arena med gjensidige forpliktelse om deltagelse vil kunne bidra til å samle mangfoldet i Den norske kirkes diakoni og legge til rette for større samhandling på alle nivåer i kirken, utvikle en sterkere røst i samfunnet og styrke dialogen med særlig statlige myndigheter inkludert statlige direktorater etc.

Siden diakoniorganisasjonene er til stede i alle bispedømmene og har betydelig egen handlekraft regionalt og/eller lokalt, vil det sannsynligvis være nyttig med en arena også på regionalt nivå. Flere av organisasjonene har hatt og har representasjon fra bispedømmerådene i sine styringsorganer. Bispedømmenivået er desto viktigere fordi bispedømmet i kirkens synodale struktur er et vesentlig nivå for formidling mellom nasjonalt og lokalt nivå og tenkes å bli gitt større strategisk rolle i den nye kirkelige organiseringen. Samtidig er det ikke gunstig å etablere en egen linjeorganisasjon i Samarbeidsrådet slik en

hadde tendenser til i Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon. Den nasjonale arena og de eventuelle regionale arenaene må arbeide gjennom de respektive linjene organisasjonene har.

En slik felles arena er ikke en ny ide. Fra 1950 og frem til 1986 var Diakoniråd for Den norske kirke²⁰ en samhandlingsarena mellom Den norske kirkes offisielle organer og de spesialiserte diakonale institusjonene. I samtalen om nyorganisering av utvalgsstrukturen i Kirkerådet etter opprettelsen av Kirkemøtet, drøftet en også etableringen av et «institutt for diakoni» i Diakonirådet. Konklusjonen i 1985 ble at anliggende som lå bak forslaget om et slikt institutt, skulle ivaretas gjennom integrering i Kirkerådets sekretariat²¹. Året etter besluttet så Kirkerådet mot diakoninstitusjonenes råd, å utvide Diakonirådets arbeidsfelt til å bli et «Råd for diakoni og samfunns spørsmål» samtidig som en begrenset medlemmer i rådet til personer Kirkerådet selv oppnevnte. Det betydde at diakoninstitusjonene ikke lenger var representert med selvvalgte personer og den etablerte samhandlingsarenaen ble derfor i realiteten oppløst av Kirkerådet ved vedtaket i 1986 om ny utvalgsstruktur²².

Siden da har det ikke vært en felles, formell og kontinuerlig møteplass mellom Den norske kirkes synodale struktur og de spesialiserte diakonale organisasjonene på tross av en stigende gjensidig anerkjennelse og flere bilaterale og prosjektbaserte møtepunkter nasjonalt, regionalt og lokalt.

Det skiller seg fra relasjonen innenfor andre deler av kirkens oppdrag. Både for ytre misjon (SMM), barne og ungdomsarbeid (SBU), undervisning (IKO), internasjonal diakoni (Kirkens Nødhjelp), norske i utlandet (Sjømannskirken) er det etablert samordningsarenaer av formell og kontinuerlig karakter. Disse arenaene gis hele tiden nytt og variert innhold. I tillegg kommer relasjonen til de utdanningsinstitusjonene som utdanner til kirkelig tjeneste, VID, MF, TF som også har formelle arenaer, riktignok bilateralt.

Det opprinnelige Diakonirådet fra 1952 ble etablert som en del av organiseringen den nye kirkeligheten i forlengelsen av den nasjonalsosialistiske okkupasjonen av Norge. I dag er konteksten en annen, men det betyr ikke at behovet også for formaliserte arenaer for samhandling er svekket. Stephen Sirris anvender i boka "Profesjon og ledelse i Den norske kirke" (Cappelen Damm Akademisk 2022) institusjonell teori til å vise at Den norske kirke kan forstås i lys av de tre idealtypene nettverk, kollegium og linje. Han skriver: "Det er en gjensidig avhengighet mellom dem. Kollegiet bidrar med kreativitet og faglig utvikling, linjen gir orden,

²⁰ Norsk Diakoniråd skulle være et koordinerende organ mellom de fire diakoninstitusjonene (Diakonhjemmet, Lovisenberg, Menighetsøsterhjemmet og Haraldsplass) og Den norske kirke. "Dets oppgave var å representere den kristne fellesoppgave som ligger i det bibelske begrunnede kall til diakoni, samordne den virksomheten som finnes og hjelpe til å innarbeide diakonien i dens naturlige og historiske plass i menighetslivet – alt i samarbeid med kirkens andre arbeidsorganer". Rådet hadde 7 medlemmer: en fra hver av de fire diakoninstitusjonene, en fra Organisasjonenes Fellestråd, en fra Menighetspleienes Landsforbund samt en biskop". Kirkens Årbok 1952, sitert etter Kristin Fæhns masteroppgave "Tilfeldighetenes spill", TF 2002.

²¹ Jfr Diakonirådet Sak 6/85, Diakonirådet AU 11/85 og 19/85

²² JFR KR Sak 30/86

mens nettverket består av sosial praksis basert på tillit og gjensidighet. Alle tre behøves for å oppnå en balanse i organisasjoner” (s.109)²³. En formalisert arena som respekterer linjen hos de ulike aktøren, gir rom for nettverk og har forpliktelsene et kollegium krever, vil kunne være den organisatoriske rammen Samarbeidsrådet beveger seg innenfor. Forpliktende samarbeid krever organisering som legger til rette for samhandling. I dette tilfelle vil dessuten en slik felles arena i seg selv være uttrykk for samarbeid, men den vil ikke overleve uten konkrete samhandlingsprosjekter.

Hindringer på veien mot en felles arena

Denne utredningen er ikke stedet for å analysere grundig årsaken til at det ikke har lyktes å etablere en robust samhandlingsarena innenfor diakoni. Det er allikevel mulig å identifisere noen elementer i en forklaring på faktorer som har hindret en slik utvikling og som en må være oppmerksomme på dersom det skal lykkes å bringe samhandlingen videre.

I den sentralkirkelige kulturen er det viktige tendenser som ikke har fremmet økt samhandling med de spesialiserte diakonale organisasjonene. Etableringen av Kirkemøtet i 1984 gjorde at Kirkemøtet og Kirkerådet, det valgte og sekretariatet, ønsket ikke bare å organisere Den norske kirke til topps, men også i bredden. Det var en kultur som ønsket å samle alle former for kirkelig virksomhet under en ledelse og en struktur. Sjømannskirken skulle bli en avdeling i Kirkerådet, Norges KFUK/M (da Ungdomsforbundet) skulle bli Kirkens Ungdom osv. Inspirasjonen kom bl.a. fra Den svenske kirke der en hadde Svenska kyrkan i Utlandet og Kyrkans Ungdom, senere ble Lutherhjälpen og Svenska Kyrkans misjon innlemmet i den enhetlige strukturen²⁴. Denne ideen om en enhetlig organisasjon ble videreført bl.a. i diskusjonene om relasjonen mellom Kirkerådet og Bispemøtet i forbindelse med opphevelsen av statskirken²⁵.

Det viste seg raskt at denne visjonen ikke lot seg gjennomføre. I stedet etablerte man ulike former for samarbeidsmønstre og deltagelse i beslutningsorganene med organisasjonene. På diakoniens område hadde man siden 1950 hatt en samarbeidsstruktur mellom kirkens ledelse og de spesialiserte organisasjonene som en som vist ovenfor, valgte å avvikle til fordel for en utbygging av Kirkerådets sekretariat, en egen utvalgsmønstre og begrenser diakonien i planverket til lokalkirkens diakoni. Som vist over, er alle tre utgavene av Diakoniplan for Den norske kirke med litt variasjoner dominert av diakonien som utfoldes i lokalkirken. Det spesielle på diakoniens område var at en heller ikke etablerte noen samarbeidsstruktur slik en har på internasjonal diakoni, ytremisjon, barne og ungdomsarbeid og undervisning.

²³ Til begrepene, se Stephen Syrris: "Institusjonell teori: Profesjonslogikk, styringslogikk og nettverkslogikk" i "Profesjon og ledelse i Den norske kirke", Cappelen Damm Akademisk 2022

²⁴ Om utviklingen i Den svenske kirke, se Anders Wejryd: "Lutherhjälpen som. Försvann", Studia Missionalia Svecana CXXIII, Uppsala Universitet 2021

²⁵ Egen erfaring med Kirkerådets ledelse ved flere anledninger.

Det er nødvendig at Den norske kirkes ledelse anerkjenner at Den norske kirke består av strukturen Kirkemøtet har organiseringskompetanse for, og uavhengige, men tilknyttede organisasjoner med et spesialisert oppdrag og som uttrykker sin tilhørighet til Den norske kirke i vedtekter og i styringsstrukturer. Denne måten å tenke organiseringen av Den norske kirke knytter seg til tradisjonen omtalt foran som ser de spesialiserte organisasjonene som et svar på konkret nød i samfunn og kirke. I den økumeniske bevegelse brukes begrepet «specialised ministries» om denne typen organisasjoner. I vår tid er nødvendigheten av slike organisasjoner med spisset kompetanse enda mer tydelig når forventningen til kvalitet og kompetanse er så sterk i hele samfunnet, ikke minst innenfor diakoniens fagområder. Som vist, har Kirkemøtet ved flere anledninger bekreftet en slik kirketenking i diakonien og oppfordret til samhandling.

Det er derfor på tide at en går bort fra det kunstige skillet mellom menighetsdiakoni og institusjonsdiakoni og understreker at sokn må samarbeide på tvers av soknegrenser og mange steder også på tvers av kommunegrenser og ved å koble ressurser som finnes i de spesialiserte organisasjonene sammen med ressursene i lokalkirken og soknet. I streng forstand er all diakoni menighetsdiakoni for så vidt som diakonien må være forankret i kirkens gudstjenestefeiring – og fellesskap.

Det er også nødvendig at Den norske kirkes ledelse tydelig markerer at de slutter seg til prinsippet om at det er nødvendig med ideelle aktører for å forsterke velferdsstaten og at det verken er mulig eller ønskelig at det offentlige alene skal utvikle og gi slike tjenester til befolkningen selv om de har ansvar for at alle får oppfylt sine rettigheter og at bærekraftmålene oppnås.

Ansvaret for den begrensede samhandlingen mellom Den norske kirkes synodale struktur og **de spesialiserte diakonale organisasjonene** kan ikke bare legges i Kirkerådet og andre aktører i Den norske kirkes synodale struktur.

De diakonale organisasjonene må ha et stort handlingsrom i dialog med det offentlige og med opinionen for å utvikle relevante virksomheter og tiltak. Det betyr at organisasjonene er helt avhengig av å fremstå med en tydelig egen «merkevare», gjerne tilknyttet Den norske kirke i statutter, men kommunisert i det offentlige rom som særegen og spesialisert. Tilknytningen til Den norske kirke har i kommunikasjonen kunnet bli betraktet mer som en hindring enn som en ressurs.

I et stadig mer spesialisert og kompetansedrevet samfunn der velferdsstaten er ment å sikre høy kvalitet på tjenester til alle og ikke minst utsatte, sårbare og marginaliserte grupper, har de spesialiserte organisasjonenes fleksibilitet gjort det mulig å rekruttere og drive fagutvikling som har gjort at de er fullt på høyde med og ofte bedre på kvalitet og kompetanse enn andre aktører. Helsefaglig og sosialfaglige kompetanse har ofte vært det viktigste kriteriet ved rekruttering av medarbeidere med mindre vekt på diakonal og kirkelig kompetanse, noe som kan føre til en svekket interesse og forståelse hos medarbeidere i å samarbeide med kirkelige strukturer.

Omdømmemessig har også organisasjonene hatt behov for å profilere seg som mer interessert i samfunnet og menneskenes utfordringer enn de utfordringer interne kirkelige debatter ofte handler om, ikke minst det siste ti-året der organiseringsspørsmål og forvaltningsregler har vært dominerende på Kirkemøtets agenda – av naturlige grunner. Også den opphetede debatten om Lhbt og kvinners likeverdighet har gjort at noen av de diakonale organisasjonene har ønsket å markere sin uavhengighet av Kirkemøtets debatter og ulike kirkepolitiske aktører og teologiske posisjoner.

Organisasjonene er organisert og har en kultur som er drevet av det som etterspørres i samfunnet generelt og hos offentlige myndigheter spesielt. Dette har gjort det nødvendig med korte beslutningsprosesser og større toleranse for høyere risiko enn det som er naturlig og mulig i den synodale og demokratiske forvaltningsstrukturen.

Mange av organisasjonene er organisert som stiftelser. Stiftelser er som kjent i den merkantile verden etablert for å sikre avstand mellom stifter og stiftelsen. Styret for stiftelsen er øverste organ og må være uavhengig av stifterne og eventuelle bindinger til andre organisasjoner. Dette kan tolkes snevert ved at en i realiteten ikke ønsker innspill eller uttrykte forventninger fra Den norske kirke for å tolke sine vedtekters forståelse av forankring i Dnk. Det kan også tolkes mer åpent der en ser at vedtektene forplikter stiftelsene til å finne ut hva Den norske kirkes forventninger til stiftelsen er, både i samtaler og gjennom eventuelle personer som sitter i stiftelsenes representantskap og/eller styrer uten at dette truer stiftelsenes lovmessige uavhengighet.

Det er også en faktor at diakoniorganisasjonene seg imellom har vært tilbakeholdene med koordinering og strategisk samhandling. Det kan være vanskelig for slike spesialiserte organisasjoner å relatere seg frivillig til andre aktører for å søke gevinst gjennom samhandling og samordning. Samtidig utvikles det jevnlig felles prosjekter mellom noen av organisasjonene, både som nettverk og kollegialt.

Det har til slutt ikke hjulpet at de har opplevd Dnk som lite inviterende til samhandling som gjør at organisasjonenes begrensede kapasitet ikke har overskudd til at initiativ tas. Resultatene av tidligere initiativ er heller ikke så oppmuntrende.

Det er samtidig helt nødvendig at organisasjonene fortsetter arbeidet med å tydeliggjøre hva deres tilknytning til Den norske kirke består i og hvordan dette kan operasjonaliseres i den kontekst organisasjonene lever og i det samfunnet alle aktørene er en del av. Organisasjonenes legitimitet som aktør i det sivile samfunn er avhengig av faglig kvalitet og troverdighet som inkluderende aktører for alle uavhengig av religion, kultur og sosial klasse. Men en er også avhengig av en samfunnsmessig forankring med et distinkt særpreg som markerer at en er en annerledes aktører enn offentlige og kommersielle aktørene som går utover en formell beskrivelse som ideell.²⁶

²⁶ Jfr Atle Sommerfeldt: "Sammen for bærekraft" 2022, se vedlegg 5

7. Struktur

Det ligger i kirkens diakonale egenart at det alltid vil være et gap mellom muligheter og ressurser, særlig i en folkekirke med så stor kontaktflate og bredt anerkjent samfunnsbyggende rolle historisk og aktuelt. Det setter begrensinger ikke bare mentalt, men også ressursmessig på mulighetene til å utvikle samarbeidsarenaer utenfor egen virksomhet. Det har vært en utvikling der man i stedet for brede og helhetlige samarbeidsarenaer søker mot mer spissede nettverk knyttet til områder, målgrupper eller personer. Styrken ved dette er at det er en nær sammenheng mellom daglig arbeid og samarbeidsarenaen. Dette er en tendens som må tas på alvor, men har den svakhet at den ikke utvikler helhet og synlighet verken i kirken eller i samfunnet. En samarbeidsarena må derfor innrettes slik at det ikke begrenses til et lederforum, men forankres og inkluderer bredere enn et ledere. Forutsetning er at ledere ser nytten og ønskeligheten av et slikt samarbeidsorgan.

For å sikre at bredden av aktører deltar i samarbeidsorganet, må alle gis en representasjon i beslutningsprosessen og få mulighet til på delta i en dialogisk utvikling av saker og innhold. Virksomheten til samarbeidsorganet må være slik at ulike agendaer og anliggender møtes og at en sammen finner ut hva som skal drøftes og prioriteres. Det betyr at aktørene selv må utnevne/bestemme hvem som skal representere dem.

Det er ikke nødvendig å tenke for komplisert om hvordan en slik møteplass kan rigges. Den norske kirke kaller slike felles arenaer der en samarbeider med flere selvstendige organisasjoner med kirkelig forankring Samarbeidsråd. Dette er etablert innenfor (ytre)misjon (SMM) og barne- og ungdomsarbeid (SBU). Det er en slik modell som er relevant når flere organisasjoner skal inkluderes i en felles arena. Et samarbeidsråd er ulikt relasjonen der Den norske kirkes synodale struktur deltar direkte i beslutningsorganene for én organisasjon slik det er i de diakonale organisasjonene omtalt i utredningen og i feks IKO, Norsk kirke i Utlandet/Sjømannskirken og Bibelselskapet.

Navnet kan være derfor være **“Samarbeidsråd for diakoni i Den norske kirke”**.

Alle aktørene som forplikter seg til fellesarenaen må være representert i Samarbeidsrådet, dvs fra den synodale strukturen Kirkerådet, bispedømmerådene, fellesrådene, bispemøtet og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, og alle spesialiserte diakonale organisasjonene som har en formell forankring i Den norske kirke alene eller i en økumenisk struktur. Det er også naturlig at Diakonforbundet deltar. Antallet bør begrenses til om lag 40, litt flere enn i Kirkens Nødhjelps representantskap og færre enn i det tilsvarende i Bibelskapet.

Det klokeste vil være at strukturen har et bredt sammensatt årlig møte og så et valgt arbeidsutvalg som møtes 2-4 ganger i året der gruppen av interessenter er representert.

Ulke undergrupper kan utvikles på spesielle tema, spesielle prosjekter eller geografisk bestemte tema.

Alle aktørene må være villig til å forplikte seg til å delta med ressurser i prosjekter og aktiviteter en blir enige om og ved fagpersoner i prosjektgrupper og tematiske satsinger.

Erfaringen fra de to andre samarbeidsrådene er at rådet trenger konkrete samarbeidsprosjekter for å ha en merverdi for deltagerne. Risikoen er at Rådene begrenses til å være arena for informasjonsutveksling og dermed nedprioriteres av deltagerne fordi en opplever at “det kommer ikke noe ut av det”.

Formål

Samarbeidsrådet for diakoni i Den norske kirke bør ha et tosidig formål. Den ene siden er å styrke Den norske kirke og de spesialiserte organisasjonenes bidrag til å utvikle Norge til et godt samfunn for alle borgere i møte med samfunnets utfordringer. Den andre siden er å styrke samarbeid, samhandling og samskaping mellom ulike diakonale aktører i Den norske kirke vertikalt og horisontalt, lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt. Fellesskapet i Rådet må bidra til å styrke innovasjon, etterrettelighet og fagutvikling.

Virksomhetsområde

Ser en på forventingene, kan Samarbeidsrådet ha et virksomhetsområde som omfatter

- Utvikling av diakoniforståelsen, særlig i et livssynåpent samfunn og som religiøst forankret aktør
- Samhandling for å møte samfunnets forventinger og særlig å bidra til oppnåelse av bærekraftmålene
- Styrke innovasjon og fagutvikling
- Utvikle indikatorer og målepunkter for diakonal virksomhet
- Kartlegging av virksomhetene til aktørene for synliggjøring eksternt og internt
- Arrangere og legge til rette for Diakonikonferansen (Crux, KR, VID) og andre møteplasser lokalt og regionalt
- Relasjonsbygging med offentlige departementer, aktører og etater
- Deltagelse og kommunikasjon i det offentlige rom med holdningsarbeid, beslutningspåvirking og omdømmebygging
- Konkretiseringer og samarbeidstiltak innenfor Diakoniplanen for Dnk,
- Samarbeid med andre kirkesamfunn og religiøse aktører

Forutsetninger for å lykkes:

- Bredt og forpliktet eierskap
- Opplevelse av gjensidig nytte
- Konkrete oppgaver som løses i fellesskap
- Fleksible møteformer
- Tydelige og realistiske årsplaner
- Tilstrekkelig sekretariats ressurser

Økonomi

-Det vil være naturlig at Samarbeidsrådet administreres av Kirkerådet. Deltagelse og finansiering av konsultasjoner og utredninger må utredes for hvert enkelt tiltak, men interessentene må selv finansiere kostnadene ved deltagelsen i selve rådet og undergrupper – reise og personaltid. Driften av Rådet antas å kreve ½ årsverk pluss administrative tjenester.

- Utvikling av en HUB for diakonal innovasjon og fagutvikling i lokalkirken

8. Konkrete prosjekter

Når det gjelder konkrete prosjekter, er det naturlig å starte i eksisterende samarbeid og forsterke dette. Etableringen av slike felles prosjekter må besluttes av Samarbeidsrådet selv. Nedenfor kommer noen forslag til prosjekter basert på de mange samtale som har vært i løpet av 2022 med de fleste aktørene:

- Arbeid med Bærekraftmålene, inkludert klima-arbeidet og utvikle gode indikatorer for hvordan virksomhetene bidrar til målene (se kapitel 9.1)
- Utvikling av en HUB for diakonal innovasjon og fagutvikling i lokalkirken (se kapitel 9.2)
- Utvikle Diakonidagen som Crux er ledende på og der Kirkerådet, Diakonhjemmet og VID deltar, til en felles dag for alle aktørene. Det vil gi de mange, særlig i lokalkirken, som opplever at de står mye alene, en erfaring av å tilhøre et stort arbeidslag der en sammen finner inspirasjon og kompetanseutvikling. (se kapitel 9.3)
- Utvikle undergrupper på spesielle utfordringer, for eksempel innenfor integrering/inkludering -jfr Kirkerådets avtale med UDI, barnevernet, jfr organisasjonenes involvering og bispedømmerådernes deltagelse i mobiliseringen av fosterhjem basert på avtale mellom statsråd og preses, Matsentralen, Kriminalomsorgen der en kan koble fengselsprester med lokalkirken og de spesialiserte organisasjonene arbeid for rehabilitering. (se kapitel 9.4)
- Kartlegge de ulike aktørenes diakonale arbeid og samarbeid, både til bruk mellom aktørene og for å tydeliggjøre betydningen av sektoren i det offentlige rom.
- Diakonal leder - og kompetanseutvikling, for eksempel knyttet til VIDs lederutvikling innenfor verdibasert ledelse som mange fellestråd bruker, og samarbeidet organisasjonene har innenfor Innovasjon og ledelse
- Arbeidsgruppe på utvikling av diakoniplanen slik at den er mer relevant for de spesialiserte organisasjonene.
- Utvikle nettverk med bredden av religiøse aktører innenfor diakoni

9. Om konkrete prosjekter

For å gi litt mer innhold til noen av disse mulige felles prosjektene Samarbeidsrådet kan igangsette, presenteres i det følgende mer innhold til noen av prosjektene nevnt foran. Siden

oppdraget fra Kirkerådets direktør og arbeidsoppgaven i årsplanen er knyttet til et “senter” for diakonal innovasjon, gis dette en bred fremstilling. I samtalene med lederne i de spesialiserte organisasjonene ble samhandling knyttet til bærekraftmålene pekt som det mest aktuelt samhandlingsområde til gjensidig nytte for alle aktører og i kommunikasjonen med samfunnet og det offentlige. Dette er derfor også gitt en bred fremstilling.

9.1. Bærekraftmålene

Bærekraftmålene gir i dette tiåret et felles språk og en felles retning kirken trenger for å utvikle sin rolle som samfunnsaktør i et livssynsåpent samfunn. Det er bred politisk konsensus om mål og delmål og de har en tidsbegrensing som understreker at målene ikke er slutten på historien, men en felles plattform i dette tiåret for å bringe verden fremover for alle mennesker. Bærekraftmålene egner seg meget godt til konkretisering av samskaping mellom de diakonale aktørene og mellom disse og andre aktører og særlig offentlige aktører. Jfr Kobros veileder om samskaping referert i note 7.

Bærekraftmålene gir et godt og allment språk mellom den overordnede bibelske visjonen for samfunnsutviklingen og den aktuelle agenda satt for samfunnsutviklingen frem mot år 2030. Bærekraftmålene er godt forankret i kirkens eget språk og spiritualitet slik «Bærekraftboka» utgitt av Kirkens Nødhjelp, Norges Kristne Råd, KFUK/M, Mellomkirkelig Råd, Samarbeidet Menighet og Misjon og Digni, viser. Hver av de 17 målene presenteres, gis en bibelsk-teologisk refleksjon, uttrykkes i bønn og utfordringer formuleres.

For å operasjonalisere faktiske og potensielle bidrag til bærekraftmålene, bør en anvende delmålene. Disse gir mer konkrete mål som gir en tydeligere operasjonalisering og grunnlag for indikatorer for output, outcome og impact.

Bærekraftmålene kan i diakonien anvendes på to hovedmåter. Målene kan bidra til å løfte frem og kommunisere til andre aktører diakoniens bidrag gjennom sine eksisterende planer og tiltak. Målene kan også brukes for å identifisere nye områder og tiltak diakonien kan prioritere å etablere og utvikle.

Flere av **de spesialiserte diakoniorganisasjonene** har inkludert arbeid for å bidra til å oppnå bærekraftmålene i sine strategier og programmer. De er alle i prosess med å ytterligere tydeliggjøre sine bidrag til bærekraftmålene

Kirkens Bymisjon har styrking av bærekraft som en av tre hovedmål i strategien 2020-2025 og knytter seg særlig til mål 1 (utrydde fattigdom), 10 (bekjempe ulikhet) og 17 (Inngå partnerskap). Bærekraftmål er integrert i den anbefalte malen for alle virksomhetene for handlingsplan og rapportering på denne.

Diakonhjemmet har ”Pådriver for bærekraft” som en av tre hovedpunkter i stiftelsens målbilde frem mot 2030 og ser i strategien virksomheten særlig knyttet til mål 3 om god helse og mål 4 om god utdanning, mål 6 om likestilling, mål 10 om ulikhet, mål 1 om fattigdom, mål 11 om by og stedsutvikling, mål 12 om ansvarlig forbruk og produksjon, mål 13 om klima, mål 16 om fred og ikke minst mål 17 om samarbeid i det sivile samfunnet med det offentlige

Blå Kors har Bærekraft som en av fire strategiske områder identifisert for å realisere organisasjonens strategiske retning 2022-2026. De bidrar eksplisitt til bærekraftmål 3.5 om forebygging og behandling av rusmisbruk og vil ta større ansvar i fremtiden for andre bærekraftmål.

VID, som eies av Diakonhjemmet, Haraldsplass og Diakonova av de spesialiserte diakonale organisasjonene innen Den norske kirke, har en rekke undervisningstilbud og forskning om bærekraft. Dette inkluderer bl.a Bachlorgrad i “Bærekraft og interkulturell kompetanse”, årstudium i “Pedagogikk og bærekraft”, “Sosial Innovasjon og bærekraft” og såkornmidler i bærekraft til stipender for studenter.

Både Crux og Haraldsplass er Miljøfyrtårn og avgir årlige miljø og klimaregnskap.

Kirkens Nødhjelp forankrer programrammeverket 2020-2030 i organisasjonens globale strategi “og bidrar til å nå ambisjonene som er satt gjennom FNs bærekraftmål”. De seks programmene kan alle knyttes direkte til ulike mål og delmål. Organisasjonens hovedstrategi er å arbeide i partnerskap med organisasjoner i det sivile samfunnet lokalt og globalt og særlig organisasjoner med religiøs forankring.

I Den norske kirkes strategi frem mot 2030 slik Kirkemøtet i 2021 vedtok den er “Bidrag til å virkeliggjøre bærekraftmålene lokalt, nasjonalt og globalt en av tre strategiske områder for “Kirken i samfunnet”. Bærekraftmålene er også relevante for de fleste av de ni strategiske områdene i strategiplanen.

En gjennomgang viser at Den norske kirkes synodale struktur i alle fall bidrar til 50 av de 169 delmålene.²⁷ Det arbeides i Kirkerådet med en egen bærekraftsrapport for virksomheten i 2023 og å utvikle en vesentlighetsmaterise både for rettssubjektet Den norske kirke (nasjonalt og regionalt) og for hele trossamfunnet med partnere.

Lokalkirkens virksomhet innenfor trosopplæring, sorgarbeid, diakoni, forvaltning av kirkebygg og kirkegårder, kulturformidling og engasjementet for grønne menigheter kan alle sees som virksomhet som forsterker lokalsamfunnets arbeid for å nå bærekraftmålene.

Særlig sterk er lokalkirken på Mål 1, mobilisering til global og urban fattigdomsbekjempelse og kriseberedskap (Delmål 1a – ressursmobilisering til utviklingsland, Delmål 1.2 halvering av menn, kvinner og barn og barn som lever i fattigdom, Delmål 1.5 bygge motstandskraft hos mennesker i utsatte situasjoner i møte med klimakatastrofer og andre påkjenninger og katastrofer), mål 3 bidrag til god folkehelse for alle generasjoner (Delmål 3.4 fremme mental helse og livskvalitet, Delmål 3.5 forebygge skadelig bruk av alkohol), mål 4 utdanning og livslang læring, (Delmål 4.1 sikre alle jenter og gutter gratis og opplæring av høy kvalitet for relevant læringsutbytte og livsmestring, Delmål 4.2. jenter og gutter tilgang til god og tidlig omsorg og førskole, Delmål 4.5 sikre tilgang på alle nivåer for sårbare personer, deriblant personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og barn i utsatte situasjoner, Delmål 4.7 sikre alle elever og studenter kompetanse som fremmer bærekraftig utvikling, globalt

²⁷ Se vedlegg 4

medborgerskap, verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling, Mål 11 om av arenaer for lokalsamfunnets identitet og kulturarv (Delmål 11.4 styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur og naturarv) og Mål 12 og 13 mobilisering for økologisk bærekraft (Delmål 12.1 handlinger for bærekraftig forbruk, Delmål 12.8 sikre at alle har relevant informasjon om en bærekraftig utvikling og en livsstil som er i harmoni med naturen, Delmål 12b utvikle bærekraftig turistnæring, Delmål 13.2 tiltak mot klimaendringer) og ikke minst mål 17 om utvikling av partnerskap for å oppnå bærekraftmålene.

Bærekraftmålenes kan være sentrale for felles identifisering av områder der diakoniens praksis kan **forsterkes og nytenkes**. Dette vil i særlig grad gjelde samhandling mellom lokalkirkens forankring og legitimitet og mobiliseringskraft i lokalsamfunn over hele landet og de spesialiserte organisasjonens spisskompetanse og erfaringer innenfor særlig sosial og økonomisk bærekraft. Eksempler kan være overvinnelse av ulikhet og alles muligheter for et godt liv (delmål 5.2 avskaffe alle former for vold mot alle, delmål 8.5 full og produktiv sysselsetting særlig for ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, delmål 10.2 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politisk inkludering, delmål 10.3 sikre muligheter og redusere forskjellsbehandling) og forsterket økologisk bærekraft (delmål 12.3 halvere matsvinn, delmål 12.7 bærekraftig ordninger for anskaffelser, delmål 13.2 tiltak mot klimaendringer).

Konklusjon:

Ser man virksomheten i den synodale strukturen og de spesialiserte diakonale organisasjonene sammen, vil diakonien fremstå som en svært betydelig aktør i det sivile samfunnet i arbeidet med å nå bærekraftmålene. I et prosjekt om Bærekraft kan inkluderes en **kartlegging** av virksomhetene innen de ulike delmålene, utvikling av **resultatindikatorer og rapporteringsformater, områder som kan prioriteres** for felles innsats og **social innovasjon**.

9.2 HUB for diakonal innovasjon og fagutvikling

Behovet for forsterket diakonal innovasjon.

De samfunnsmessige utfordringene som må håndteres i årene fremover. Organisasjonsmessige og innholdsmessige utfordringer innenfor Den norske kirkes diakoni gjør det nødvendig å stimulere sosial innovasjon og fagutvikling²⁸. Når forandringens vinder blåser, kan man enten bygge levegger eller vindmøller heter det i et kinesisk ordtak²⁹. Den

²⁸ Jfr for eksempel Stephen Syrris: Profesjon og ledelse i Den norske kirke der han viser at innovasjon som arbeidsform kan være fornyende, involverende, praksisnært og kontinuerlig. s.211ff

²⁹ Jfr Stephen Syrris: Profesjon og ledelse i Den norske kirke, s.216. Jfr også religionssosiologiens begrepspar "tilpasning - forskansing" for en folkekirkelig strategi i sekulariseringens tidsalder. Se Knut Lundby: Sekularisering i Norden, mastergrad Institutt for presseforskning 1974, oppdatert i "Kristendom på medienes nåde", Samtiden 5-2022 s.12ff

norske kirke må både bygge levegger og vindmøller. Det kan imidlertid være et inntrykk at Den norske kirke er bedre til å bygge levegger enn vindmøller der ”oppmerksomheten mot stabilitet og intern orientering er sterkere enn en ekstern utviklingsorientering.³⁰ Derfor er det viktig at det utvikles arenaer og prosesser som stimulerer bygging av vindmøller der utfordringene omgjøres til energi og fremdrift.

Kirkerådet har derfor prioritert arbeidet de siste årene med å stimulere lokalkirkens diakoni ved å øke støtten til diakonstillinger og utlysning av innovasjonsmidler.³¹ Søknader og tildelinger har vist at det er en betydelig innovasjonsvilje og kraft i lokalkirken som gir grunnlag for økt fokus og satsing.

De spesialiserte diakonale organisasjonene ble etablert som respons på utfordringer som krevde nye arbeidsformer og organisering. De er derfor i seg selv uttrykk for innovasjonskraften i Den norske kirkes kultur og oppdrag. I det norske samfunnet har disse organisasjonene vært innovatører innenfor fremveksten av velferdssamfunnet nasjonalt og global solidaritet sammen med andre organisasjoner i det sivile samfunnet. Ved utviklingen av en rettighetsbasert tilnærming til velferdsstatens plikter overfor borgerne, fikk organisasjonene i det sivile samfunn og dermed også de spesialiserte diakonale organisasjonene nye roller. De spesialiserte diakonale organisasjonene har vist betydelig evne til innovasjon innenfor de rammebetingelser som er gitt selv om disse rammebetingelsene er stramme og avhengigheten av offentlig finansiering er stor. Denne kraften til innovasjon og omstilling gjør at Den norske kirke samlet sett den største aktøren i det som gjerne kalles ideell sektor innenfor helse og sosial sektoren.

I fremtiden vil tendensen til økt vekt på at helse og velferdstjenester skal skje i lokalsamfunnet, også innenfor spesialiserte tjenester, høyst sannsynlig fortsette. Dette vil bety at de spesialiserte diakonale organisasjonene kan styrke sin posisjon ved å ha nære relasjoner og samhandling med lokalsamfunnet gjennom Den norske kirkes tilstedeværelse i alle lokalsamfunn. Dnks synodale struktur er til stede i alle lokalsamfunn og har formell og tiltaksbestemt relasjon til lokalsamfunnets ledelse, både politisk og administrativt. Dersom ressursene i de to aktørene møtes for sosial innovasjon og fagutvikling lokalt, vil dette kunne styrke bidraget til å forsterke velferdsstaten og velferdssamfunnet betydelig.

Forestillingen om ”livssynsnøytralitet” er avviklet til fordel for ”livssynsåpenhet” som en ramme om religion og livssyns rolle i samfunnet og i det offentlige selv om den lever videre i enkelte miljøer. Erkjennelsen av at det offentlige har plikt til å legge til rette for tros- og livssynsutøvelse for mennesker det offentlige har ansvar for å sikre rettighetene til, er forankret hos helsemyndighetene.³² Bærekraftmålene understreker at sivilsamfunnet er

³⁰ Jfr Sirris Profesjon og ledelse i folkekirken s. 215 og artikkelen Birkeland og Syrris: ”Så lenge vi er med i utviklingsprosjektet skjer det noe”, Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke, 2018.3.

³¹ I den omfattende faglitteraturen om innovasjon er det i flg Syrris skrevet lite om innovasjon på det kirkelige praksisfeltet (s.211). Dette er i ferd med å endres med bl.a. flere doktorgradsprosjekter på VID.

³² jfr feks heftet ”Samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten i kommune og tros- og livssynsamfunn”, STL og Helsedirektoratet 2013, heftet ”Hvem jeg er og hva jeg vil”, utgitt av Notsk Forbund for Utviklingshemmede,

nødvendig for å nå målene. Det er en økende bevissthet om at ideelle aktører er vel så naturlige aktører for å forsterke velferdsstaten som kommersielle. Dette er faktorer som indikerer at handlingsmulighetene for diakonale aktører, både innenfor Dnks synodale struktur og de spesialiserte organisasjonene, vil kunne øke i årene fremover så sant en fastholder og utvikler en tydelig diakonale identitet og forankring. Men et slikt mulighetsrom forutsetter en kontinuerlig utvikling av relevant faglighet og profesjonalitet og sosial innovasjon som kommuniserer med reelle behov i befolkningen lokalt, nasjonalt og globalt.

“Samarbeidsrådet for diakoni i Den norske kirke” kan gi ramme og eierskap til utviklingen av samhandling for diakonal innovasjon og fagutvikling ved å etablere en HUB for dette. I det følgende beskrives elementer i innovasjonsprosessen med en vurdering av hvor en slik HUB vil kunne ha mest betydning og en vurdering av hvordan en slik HUB kan organiseres.

I oppdraget fra Kirkerådets direktør og i Kirkerådets årsplan benyttes begrepet “senter”. I løpet av utredningen har det vist seg at dette begrepet skaper assosiasjoner til en frittsvevende aktør som ikke er forankret i strukturene. Samtidig er det også i prosessen avklart en motstand mot å bruke “nettverk” som begrepet siden dette i organisasjonsteorien oftest brukes for å betegne uforpliktete relasjoner for utveksling av informasjon og ideer uten beslutningskraft. Innenfor sosial innovasjon er nettverksbygging et virkemiddel og behov, men vil neppe gi innovasjonsarbeidet den kraften det vil kreve for å møte de store utfordringene som må håndteres i samfunn og kirke i årene fremover.

I det følgende vil derfor begrepet “nasjonalt prosjekt” og “HUB” bli brukt.

Elementer i innovasjon.

Innovasjon er et begrep med mange betydninger og assosiasjoner.³³ Selv om kirker og religiøse aktører representerer kontinuitet og forankring i menneskers livstolkning og livsløp, har de også ofte vært drivkrefter i nytenking og sosial endring. Det gjelder også Den norske kirke og ikke minst de spesialiserte organisasjonene og særlig de spesialiserte diakonale organisasjonene.

Innovasjon i kirker og kirkelige organisasjoner kommer nærmest den tradisjonen innenfor innovasjonsforskningen som legger vekt på at innovasjon først og fremst er å sette sammen kjente elementer på nye måter i respons på endringer i eksterne og interne rammebetingelser og forhold eller nye behov som avdekkes og som en vil møte³⁴.

Kristelig studieforbund og Den norske kirke, 2014 og f.eks. “Retten til å praktisere tro-og livssyn. Hvordan kartlegge tjenestemottakeres ønsker og behov?”, Fredrikstad kommune og Borg bispedømmeråd, 2015

³³ Jfr Syrris s 210ff. En bredere gjennomgang relevant i denne sammenheng er Dag-Håkon Eriksen og Anette Leis-Peters (2022): Faith-based organisations and social innovation for just and inclusive communities? A scoping review. I Haugen, Kivle, Addy, Kessel, Klaasen (red.): Developing just and inclusive communities. Regnum Books. Oxford

³⁴ Definisjonen er utviklet av Howaldt og Schwartz i “Social innovation: concepts, research fields and international trends. 2010 og her sitert fra Nia Choi and Stayajit Majumdar: Social Innovation: Towards a

Kirken er involvert i sosial praksis som møter menneskers og lokalsamfunns behov hver eneste dag. Den anvender den enorme ressursbasen kirkens praksis gjennom 2000 år utgjør, som er utfoldet i alle mulige slags geografiske kontekster og med en bred vifte av aktører, både det som ga gode sosiale endringer og det som ga det motsatte. En slik forståelse av innovasjon viser respekt for det arbeidet som er gjort og nå gjøres. Den avgrenser «innovasjon» fra «oppfinnelse» som er å finne opp noe helt nytt og ukjent, ofte knyttet til forskning og laboratorier og som for mange aktører kan virke uoverstigelig og handlingslammende.³⁵

Diakoni handler om å forbedre levekårene for sårbare og utsatte mennesker og natur. Diakoni skjer i samfunnet og i den sosiale virkeligheten. Samtidig er diakoni forankret i Den treenige Guds visjon for skaperverket og Guds møte med menneskene i kirkens sakramentale virkelighet. Diakoni har derfor kirken som subjekt og kan ikke løsrives fra kirken. Det betyr at det skjer mye samfunnsnyttig arbeid som forbedrer menneskers levekår og naturens tilstand som ikke er diakoni i kvalifisert forstand, men som også er Guds handlinger i verden. Guds handling i verden er ikke begrenset av kirkens tilstedeværelse og virksomhet. Alt er ikke diakoni, men diakonien må samhandle med alle krefter som bidrar til forbedring av menneskers og naturens livssituasjon.

Diakonien er den sosiale virkelighet. Dette knytter diakoni til «sosial innovasjon» som en presisering av innovasjon. Det er flere måter å bestemme sosial innovasjon på, men oppsummerende svarer sosial innovasjon på behov gjennom handlinger og tiltak som beskytter og forbedrer flere mennesker og lokalsamfunns sosiale virkelighet. Sosial innovasjon kan inkludere sosiale entreprenører, men er et videre begrep med vekt på sosial endring og bygging av sosial kapital. Denne forståelsen av sosial innovasjon knytter Dnks diakoni mennesket innvevd i sosiale grupper og samfunnet og understreker at diakoni handler om mer enn enkelthandlinger for enkeltmennesker. Dnk og dermed Dnks diakoni lar seg beskrive som en sosial organisasjon og bevegelse med lokalt, regionalt og nasjonalt uttrykk. Gitt størrelse og historie har Dnk og Dnks diakoni en ambisjon om å bidra til sosial endring i samfunnet slik at flere mennesker får økt beskyttelse og forbedret sine levekår.

Diakonien er hele tiden å lytte til behov i en hurtig forandrende sosiale virkelighet og stadig søke bedre måter å møte disse behovene på. Derfor er sosial innovasjon en nødvendighet for kirkens diakoni og for kirken som helhet, ikke for kirkens egen del, men for å utvikle kirkens oppdrag til beste for mennesker, natur og samfunn, lokalt og nasjonalt.

Organisasjonskultur

conceptualisation, i S.Majumdar et al (ed): Technology and Innovation for Social Change, s.22. Springer India 2015. De går gjennom sju ulike perspektiver på sosial innovasjon.

³⁵ Fra næringslivets perspektiv: Christian Printzell Halvorsen: "Innovasjon og kreativitet satt i system" i Stiftelsen Tinius Årsrapport 2010.

Med utgangspunkt i Meld. Stortinget 30 2019/20, tilpasset sosial innovasjon i sivilsamfunnsaktører og særlig kirker og kirkelige organisasjon, avtegner det seg noen kjennetegn ved organisasjoner som stimulerer sosial innovasjon:³⁶

- En organisasjonskultur som
 - Har tydelig ledelse
 - Har fokus på utfordringer og muligheter eksternt og internt
 - Stimulerer utvikling av ideer for å løse utfordringer og bruke mulighetene
 - Har rom for enkeltpersoner/gruppers ideer og handlekraft
 - Aksepterer risiko og er tillitsbasert
 - Fremmer samarbeid og samhandling med andre aktører
- Har organisatorisk og finansiell mulighet til å utvikle forsøk og piloter
- Besitter kompetanse og organisatorisk styrke til å implementere ideene
- Har kapasitet og organisatorisk struktur til å oppskalere og spre gode enkeltideer/prosjekter/tiltak
- Kompetanse, gjerne i samhandling med forskningsinstitusjoner, til å evaluere og lære for ytterligere å forbedre resultatene av innovasjonen.

En av nestorene i arbeidet med sosial endring og innovasjon, Sir Geoff Mulgan, hevder at sosial innovasjon er avhengig av en allianse mellom det han kaller biene og trærne. Biene er de små initiativene og organisasjonene, fleksible og endringsdyktige, mens trærne er de store organisasjonene som har bærekraft, solid forankring og størrelse til å sørge for at sosial innovasjon som skaper endring, skjer.³⁷

I et slikt perspektiv blir Den norske kirkes mangfold av organisatoriske uttrykk en potensiell styrke. Men det krever at ressursene og de komparative fordelene ulike aktører i dette mangfoldet finner hverandre. Dersom kirkens diakoni skal videreutvikle tidligere generasjoners ambisjoner om å bidra til sosial forandring, kan ikke kirkens ulike aktører opptre som om de er alene.

I dagens situasjon drives det mye innovasjon blant mange aktører i Dnk. Samtidig er mye arbeid på alle nivåer preget av begrensinger i ressurser og forpliktelsen til å sikre driften. Spørsmålet er hvordan en nasjonal HUB kan bidra til at ressursene finner hverandre og utløse sosial innovasjon lokalt.

Forskning i ulike retninger er samstemte om at sosial innovasjon er en prosess med flere stadier. Noe forenklet og oppsummerende kan denne prosessen inneholde følgende stadier, heller som en sirkel eller bedre, spiral, enn som en trapp.³⁸ På alle stadier vil alliansebygging og samhandling mellom aktører horisontalt og vertikalt styrke muligheten for innovasjon.

³⁶ Jfr også Dag-Håkon Eriksen 2022

³⁷ Jfr Geoff Mulgan: Social Innovation. Working Paper Oxford Centre for social Entrepreneurship 2007

³⁸ Jfr for eksempel Kirsten Bound and Geoff Mulgan: "A compedium of innovation methods", NESTA 2019

Behov hos lokale aktører

I forbindelse med utredningen er det gjennomført en enkel spørreundersøkelse med til sammen 15 respondenter, 9 lokale prosjekter som har fått innovasjonsmidler fra Kirkerådet, 2 innovasjonsprosjekter som ikke har fått midler fra KR, fire større, etablerte, lokale prosjekter. Respondentene arbeidet i 6 bispedømmer. Svarprosenten var 100%. Bispedømmenes diakonirådgivere fikk anledning til å besvare/kommentere skjema – 3 av 11 gjorde dette.

Respondentene ble bedt både om å vurdere ønskelighet og behov for en nasjonal HUB innenfor innovasjonsprosessens ulike elementer samt impulsen til innovasjon og lederes rolle. De ble bedt om å gi en score på en skala fra 1 –5 der 5 var høyest, og dernest gi egne kommentarer. Målet var å få en indikasjon på hvordan lokale aktører involvert i innovasjon vurderer ønskelighet og behov for en nasjonal HUB bidrag.³⁹

Ledelse

En viktig forutsetning for innovasjon er som beskrevet over at organisasjonen har en kultur der det legges til rette for innovasjon. Alle deltagere i organisasjoner bidrar til organisasjonskulturen. Men ledelsen har et særlig ansvar for å utvikle en innovativ organisasjonskultur der medarbeidere og frivillige gis rom til å utvikle ideer. Det skjer gjennom enkeltpersoners kreativitet, gode samtaler på tvers i stab, menighetsråd og frivillige og ved å bygge allianser med eksterne aktører for kunnskap.⁴⁰

Aktørene ble spurt om ledelsens betydning for å stimulere til prosjektet og hvilke andre aktører som hadde betydning. Svarene viser at den viktigste impulsen til innovasjon var identifiserte behov i lokalsamfunnet og som organisasjonens kultur stimulerte til å gjøre noe med. Dette var grunnlaget for at “ledelsen” i 11 av svarene gis en skår på 4 eller 5 som drivkraft i innovasjonsprosjektet sammen med ansatte med faglig lederfunksjoner (diakon) og dedikerte enkeltpersoner, også Diakoniutvalg. De demokratisk valgte lokale rådene, menighetsråd og fellesråd, har spilt en rolle i færre av prosjektene, det samme har prost, bispedømmeråd og Kirkerådet.

Analyse av utfordringer.

Lokale aktører vil kjenne til situasjonen i sitt lokalsamfunn og kunne knytte opp til de utfordringene lokale myndigheter prioriterer og trenger partnere til å løse. Utfordringene kan finnes i Ungdataundersøkelser, SSB-rapporter, statsforvalterens kommunespeil, kommuneplanenes prioriteringer og statistikk.

Mange utfordringer lokalt henger ofte sammen med nasjonale og globale utfordringer og målsettinger. Klimautfordringer, økt økonomisk ulikhet, ulike generasjoners livsfølelse,

³⁹ Jfr vedlegg 3 med fullstendig gjennomgang av svarene

⁴⁰ Jfr Dag- Håkon Eriksen 2022. Se også fra næringslivsperspektiv Synnøve Nesse og Anne Line Grepne: ”Hvilken kompetanse trenger toppledere for å bidra til innovasjon? Magna 03/2022

svakheter i helse og sosialomsorgen og i skolesystemet er gode eksempler på at lokale utfordringer henger sammen med nasjonale og globale trender. Grønne menigheter er et eksempel fra Kirkerådet og Kirkemøtets virksomhet, Både Vake og Kirkelige dialogsentre er et eksempel på utfordringer er identifisert nasjonalt og søkt implementert regionalt og lokalt.

Regjeringen forventer at kommunenes planer bidrar til å oppfylle bærekraftmålene konkretisert i det enkelte lokalsamfunn. Lokale kirkelige aktører vil derfor møte forventninger fra kommunene om å være med å bidra til å nå bærekraftmålene. Dette betyr at lokalkirken i ulike sogn i samme kommune vil måtte forholde seg til en felles kommunalt formulert plan, at utfordringene i prostier og bispedømmer er gjenkjennbare over grensene. Det samme vil gjelde nasjonalt.

Også de spesialiserte diakonale organisasjonene vil møte utfordringer og forventinger som knyttes til bærekraftmålene innenfor det feltet de har spesialisert seg. Det betyr at muligheten for å utvikle samhandling med felles retning og mål er stor dersom en makter å finne hverandre og utvikle tiltak basert på de ulike aktørenes fortrinn.

Svarene fra aktørene varierer, men gjennomsnittlig skår er 3.7 som må sies å være relativt høyt. De som har liten tro på at en HUB kan bety noe, mener at kunnskapen om behovene er tilstrekkelig lokalt. De som ser en rolle for en HUB, legger vekt på kompetansen til å kunne lese tilgjengelig informasjon, og få hjelp "til å løfte blikket" fra driften av egen virksomhet for å se det større bildet både lokalt og nasjonalt. Det er også flere som indikerer behov for hjelp til å finne frem til god samhandling med kommunen og dennes prioriteringer.

Identifisere muligheter

Mindre aktører som menighetsstaber/diakoniutvalg/menighetsråd kan mangle kraften til å se muligheter til innovasjon og større aktører kan mangler nærheten til den sosiale virkeligheten der behovene er og der tiltakene må identifiseres. Noen muligheter utvikles nasjonalt av nasjonale myndigheter og direktorater, som for eksempel barnevern og fosterfamilier, inkludering av flyktninger og bekjempelse av polarisering, diskriminering og hatefulle ytringer og handlinger.

Også her er svarene fra aktørene varierende, men 9 av 15 gir en skår på 4 eller 5. Gjennomsnittet er 3.8. De som ser en rolle for en HUB legger vekt på at en HUB kan stimulere til å "tenke kirke utenfor kirka" og utvide en tradisjonell diakoniforståelse til diakoniplanens helhetlige diakonale perspektiv. En kobling til en spesialisert diakoniorganisasjon kan bidra til ideutvikling som ikke er så lett lokalt. Samtidig må en være oppmerksom på at det ofte er manglende ressurser, personer og økonomi, og ikke kunnskap om muligheter, som er mangelvaren.

Utvikling av ideer for å løse utfordringene og realisere muligheter

Ideer utvikles ofte av enkeltpersoner eller mindre grupper av mennesker som har en spesiell nærhet til et behov, først og fremst lokalt, men også regionalt og nasjonalt. Inspirasjon til ideutviklingen kan ofte komme fra andre i tilsvarende situasjon andre steder.

Også her er responsen variert med et snitt på 3.8. De som er kritiske mener at også ideutviklingen skjer best lokalt og en mener at eksisterende fora kan brukes, som den årlige Diakonikonferansen. 10 av 15 gir 4 og 5 i skår og legger vekt på flere funksjoner en HUB kan ivareta. De mener at en HUB kan legge til rette for en samtalepart for drøfting basert på bredere erfaring og kunnskap og slik bidra til å redusere mange, og særlig diakoners, alenefølelse. Det er flere som sier at i en HUB kan det utvikles maler for gjennomføring av gode ideer basert på innspill, koble til tilsvarende prosjekter og kontekster, og ikke minst bidra med veiledning i søknadsprosesser, prosjektstyringsverktøy og rigging av et prosjekt, dessuten evalueringer av fremdrift, peke på ulike finansieringskilder, oversikter over relevant forskning og aktører for samarbeid/samhandling, spesielt spesialiserte diakonale organisasjoner. En av respondentene peker på bispedømmerådets rolle som veileder.

Utvikling av piloter og forsøk

Ofte trenger en ide som forsøker å benytte mulighetene ekstra ressurser økonomisk, økt kompetanse og mer personalressurser. Den kirkelige strukturen og de spesialiserte organisasjonene kan gi forsøk og piloter et organisatorisk hjem, men for å gjennomføre slike innovative tiltak, trengs det oftest tilleggsressurser. Disse kan hentes fra andre steder i Den norske kirke slik det praktiseres i dag, både i Fellesråd, bispedømmeråd og nasjonalt i Kirkerådet og i de spesialiserte organisasjonene eller også eksternt. Kirkerådets sekretariat har spesialiserte rådgivere innenfor viktige fagområder som flyktninger og innvandring, dialog, klima og miljø, barne og ungdomsarbeid og kultur og gudstjenesteliv, mens de diakonale organisasjonene har stor og mangfoldig kompetanse innenfor alle elementer i sosial bærekraft.

Selv om hvert tiltak lokalt erfares som unike, er det som oftest mulig å hente erfaringer fra tiltak andre steder i slekt med det tiltaket en selv driver. Slik kommunikasjon foregår uformelt og i noen grad strukturert særlig ved bispedømmets rådgivere sammen med KR's sekretariat.

Dette er den rollen som skårer klart høyest, 4.8 i gjennomsnitt. Behovene er flere. Det pekes på behov for veiledning i å organisere og styre et prosjekt, gjerne et prosjektstyringsverktøy og oppfølging med maler for jevnlig vurderinger av resultater og fremdrift. Videre pekes det på behov for kompetanseheving, kurs og faglig dialog/rådgiving og ikke minst opplæring i bruk av teknologi og kommunikasjon. Tilrettelegging av erfaringsdeling med styrker og svakheter i tilsvarende prosjekter er viktig. Det pekes også på behov for at kirkeledelsen stimuleres på alle nivåer til å styrke relasjonen til politiske beslutningsfora og også bistand i å etablere gode relasjoner til det lokale politikere og saksbehandlere. Behovet for økonomiske tilleggsressurser er stort og det pekes både på behov for kunnskap om aktuelle bidragsyttere og bistand i søknadsutarbeiding som er et eget fag der de spesialiserte diakonale organisasjonene har stor kompetanse .

Oppskalering og spredning

Både lokalkirken og de spesialiserte organisasjonene driver med innovasjon og utvikler nye prosjekter, gjerne i samarbeid med myndighetene, enten direktorater eller kommuner. Det er ofte en utfordring at dette for ofte blir enkeltstående prosjekter med begrenset bidrag til sosial endring og bygging av sosial kapital utover de menneskene og i beste fall det lokalsamfunnet prosjektet gjennomføres i.

Dette er grunnen til i at det i litteraturen om sosial innovasjon legges stor vekt på at oppskalering og spredning av innovasjon er en integrert del av den sosiale innovasjonsprosessen.

Gjennomgang av KR støttede innovasjonsprosjekter viser at dette er relevant også i Dnk. I Dnk er det grunn til å tro at den manglende samhandlingen både vertikalt og horisontalt i organisasjonen er et vesentlig hinder for en slik oppskalering og spredning.

I de spesialiserte organisasjonene er dette annerledes i den forstand at oppskalering og spredning av vellykkede prosjekter skjer gjennom bevegelsen opp i organisasjonen og så ut til andre ledd. Også den motsatte bevegelsen skjer lettere, initiativ fra nasjonalt nivå blir i større grad gjennomført lokalt. Et godt eksempel er gjenbruksbutikkens spredning og oppskalering både innenfor de enkelte organisasjonene og mellom organisasjoner og også tatt opp av lokalkirken flere steder. Utfordringen for organisasjonene er at deres geografiske nedslagsfelt er begrenset og dette reduserer deres gode prosjekters betydning for sosial endring og samfunnsmessig betydning.

Også dette er en rolle som skårer høyt, 4.2 i gjennomsnitt. De prosjektene som gjennom ulike kommunikasjonsmåter er blitt kjent av andre, erfarer at de ikke har kapasitet eller finansiering til å veilede andre. Disse erfaringene bekrefter at ønske om å hente impulser fra andre er til stede. Flere peker på at kobling til andre med tilsvarende prosjekter og prosesser vil være svært nyttig. Dette handler om å oppdage/bli kjent med prosjekter en kan lære av, etablere kanaler for å gjøre de kjent og ressurser til å veilede nye oppstarter. En av respondentene ønsker en åpen, kvartalsvis arena for erfaringsdeling og inspirasjon, gjerne digitalt. Kobling mellom lokale aktører og de diakonale organisasjonene og andre store organisasjoner er en måte gode erfaringer kan spres i en gjensidig kommunikasjonsprosess. diakonirådgivere i bispedømmene med relasjoner både til lokale aktører og spesialiserte organisasjoner kan være et viktig koblingspunkt for en nasjonal HUB.

Forskning, evaluering, læring og (videre)utdanning

Den sosiale innovasjonen er avhengig av løpende evaluering og læring sammen med forskning og kompetanseheving. Sosial innovasjon har som ambisjon at tiltak skal føre til sosial endring og bygging av sosial kapital. Da er det ikke tilstrekkelig med aktiviteter (output) som resultat. En må også kunne si noe om virkningen for dem som deltar (Outcome) og virkningen i

storsamfunnet (impact).⁴¹ Dette forutsetter en systematisk læring, kompetanseheving og forskning.

Den lokale kapasiteten til å gjennomføre slik systematisk evaluering og læring er sterkt begrenset, både i form av kompetanse og i form av tidsressurser. Utfordringen er å koble den lokale gjennomføringens praksis til systematisk evaluering og læring.

Også på dette punktet er det en høy snittskår på 4.2. Det pekes på at en HUB kan være en kobling mellom lokale aktører og forskningsmiljøer, både de som er innenfor kirken og som driver spesialisert diakonal forskning og utdanning av fagpersonell, men også lokale og regionale høyskolemiljøer. Hjelp til håndtering av forespørsel om forskning på tiltakene, for eksempel mastergrader, nevnes også, dessuten ressurser til følgeforskning. Hjelp til å foreta output, outcome og impact vurderinger nevnes og spredning av forskningsrapporter, gjerne bearbeidet for lokale situasjoner, er viktig. Det nevnes også at de diakonale aktørene kan trenge bistand til å utvikle lokalkirkens evne til å kommunisere sosialfaglig med kommune og andre aktører.

Oppsummering:

Basert på svarene fra lokale aktører og på en mer generell kunnskap om situasjonen i Den norske kirke, er behovet for en nasjonal HUB for diakonal innovasjon og fagutvikling tydelig. En HUB for diakonal innovasjon vil kunne forsterke diakonal innovasjon på alle punkter i innovasjonsprosessen. En av respondentene sier det slik: "Det trengs et nasjonalt fokus på diakonal innovasjon dersom kirken skal være en aktiv samskapingsaktør og velferdsinnovatør. Kirken er viktig i et velferdssamfunn under press for å være retningsgivende for hvordan vi som samfunn kan ta oss av dem som av ulike årsaker faller utenfor". En HUB må arbeide på en slik måte at det lokale initiativet og kunnskapen styrkes og forsterkes og ikke overkjøres og dirigeres. Identifisering av behov og undersøkelse av muligheter og ideer må primært skje lokalt, men samtidig melder flertallet at en HUB kan bidra vesentlig også på disse stadiene i innovasjonsprosessen. Bærekraftig innovasjon trenger en allianse mellom «bier og trær», mellom lokalt og regionalt/nasjonalt nivå. Utgangspunkt og forankring som oftest lokalt, men ikke alltid. Den klart viktigste rollen som tegner seg for en HUB er utvikling av piloter og forsøk med ulike former for ressurser til gjennomføring av ideene som er utviklet. En nasjonal rolle i tilrettelegging av oppskalering og spredning og for forskning og evalueringer er også tydelig.

Lokale ledd i de diakonale organisasjonene er ikke inkludert i spørreundersøkelsen. Det kunne med fordel vært gjort. Men når svarene vurderes, er det åpenbart at kobling mellom ressursene lokalt og i de spesialiserte organisasjonene vil kunne forsterke alle elementene i innovasjonsprosessen og svare på flere av behovene adressert. Dette skjer allerede, i hovedsak i enkeltprosjekter og med en av organisasjonene. En HUB kan skalere opp disse relasjonene og slik utvide ressursbasen for innovasjon både i organisasjonene og i lokalkirken.

⁴¹ Jfr Lars Kobro m.fl: La oss gjøre det sammen. Håndbok i lokal samskapende innovasjon. Høgskolen i Sør-Øst-Norge. 2018, særlig i kapitelet om Effektmåling og gevinstrealisering, s.46ff

Organisering

I dag skjer innovasjon i Den norske kirke hovedsakelig på tre måter.

- sognene, eventuelt sognene i en kommune, gis ansvaret alene til å utvikle diakonal innovasjon i tillitt til at ansatte og frivillige kjenner lokalsamfunnet så godt at det er tilstrekkelig.
- Nivåer over enkeltsognene, det vil si Kirkelige Fellesråd, Bispedømmerådene, Kirkeråd, Bispemøte og Kirkemøte og biskopene stimulerer til prosjekter og eventuelt gir økonomisk støtte som gulrot til utvikling av lokale ideer
- De spesialiserte diakonale organisasjonene er innovasjonsdrivere hver for seg for egen virksomhet og knytter seg til lokalkirken og eventuelt andre spesialiserte organisasjoner i den utstrekning det er hensiktsmessig for organisasjonene.

Utfordringen med dagens situasjon er at det tilfeldig om kirkens ressurser møter hverandre og forsterker hverandre. For mange prosjekter starter på null med begrenset kunnskap om andre initiativer. Dette gjør prosessene tyngre enn nødvendig og oppleves krevende å starte og utvikle. Prosjektene blir ofte gode enkelttiltak med begrenset betydning for sosial endring utenfor det enkelte sogn eller organisasjon. I internasjonal bistand blir dette kalt «islands of good», gode prosjekter for enkeltpersoner og i beste fall ett lokalsamfunn, men med liten eller ingen betydning for bygging av samfunnets sosiale kapital, for samfunnsendring og bærekraftig utvikling.

Et nasjonalt prosjekt for diakonal innovasjon kan fremme diakonal innovasjon lokalt er basert på en tese om at kirkens diakonale arbeid kan få større sosial endringseffekt dersom de mange ulike kirkelige aktørenes ressurser finner hverandre og slik fremmer innovasjon til beste for mennesker og natur.

Forutsetning for en vellykket gjennomføring er en hensiktsmessig organisering som legger til rette for relevans for lokalkirken og sikrer legitimitet hos aktørene.

En nasjonal aktør for diakonal innovasjon og fagutvikling må organiseres slik at det blir en arena som styrker vertikal og horisontal kommunikasjon og nettverksbygging der alle aktørene er involvert med sine komparative fortrinn. Det er avgjørende at aktørene kjenner igjen sin egen identitet og virksomhet og gis rom for å delta i å utforme virksomheten og de ulike rollene på egne premisser.

En HUB må forankres i de to sentrale nasjonale aktørene, Kirkerådet og Kirkens Arbeidsgiverforening og anvende bispedømmenes diakonirådgivere som helt sentrale kommunikasjonspunkter og samtidig koble til de spesialiserte organisasjonene nasjonalt og regionalt.

Hensikten med en nasjonal HUB må være å utvikle samhandling og samskaping mellom alle aktørene for å styrke diakonien i lokalsamfunn og i de spesialiserte organisasjonene og slik bidra til et mer bærekraftig og rettferdig samfunn. Suksesskriteriet for en HUB vil være:

- om det fører til en styrket og fornyet tjeneste for mennesker og natur.

- om utgiftene til drift er mindre enn den merverdien som skapes
- om arbeidet bidrar til at forskning, spesialiserte organisasjoner og lokalkirken kobles tettere sammen

Tre ulike skisser til organisering blir vurdert:

- Et prosjekt under Kirkerådets direktør som et fellesprosjekt mellom KA og KR, med en styringsgruppe med de ulike aktørene.
- Et prosjekt innenfor Senter for Innovasjon og ledelse på VID
- Et Senter med en uavhengig organisasjonsform, et "Institutt for Diakonal innovasjon og fagutvikling" med bredt eierskap slik kirken organiserte seg når det gjelder pedagogikk og trosopplæring ved IKO og innenfor oppdragsforskning i KIFO.

Organisasjonsformen må bestemmes ut fra oppdraget og hvilke arbeidsoppgaver en HUB kan ivareta og hvilke arbeidsformer den bør utvikle.

Oppdrag

Oppdraget er å styrke lokalkirken og de spesialiserte diakonale organisasjonenes bidrag til en sosial, økologisk og økonomisk bærekraftig samfunnsutvikling ved å styrke sosial innovasjon og fagutvikling med særlig vekt på effekt i lokalsamfunnet.

Arbeidsoppgaver.

Følgende arbeidsoppgaver avtegner seg som mulige for å realisere oppdraget:

- Kartlegge kompetanse og innovasjonsprosjekter hos de ulike aktørene og kommunisere internt og eksternt hva som drives
- Koble lokale diakonale tiltak på tvers av geografi og organisasjon med hverandre gjennom nettverksgrupper og møteplasser
- Ledsage og veilede prosjekteiere faglig og metodisk
- Knytte sammen akademiske kompetanse og forskning med diakonale aktører lokalt, regionalt og nasjonalt
- Koble spisskompetanse i de diakonale organisasjonene med behov i Dnk lokalt, regionalt og nasjonalt
- Legge til rette for kompetanseutvikling og fagutvikling for lokale aktører
- Stimulere ulike former for samhandling med lokale myndigheter og andre aktører
- Bidra til at lokale innovative prosjekter og tiltak får et nasjonalt ankerfeste for stimulering og spredning
- Utvikle programmer som kan hjelpe til å finne økonomiske og andre ressurser utenfor kirken og de diakonale organisasjonenes budsjetter.

Arbeidsform

En HUB bør prioritere en induktiv arbeidsform, særlig i oppstartsfasen, som starter i eksisterende aktører og virksomhet. Bispedømmerådene diakonirådgivere i samarbeid med diakoner og Fellestrådene bør være omdreiningspunktet for kartlegging og identifisering både

av behov, innovative prosjekter som allerede er i gang i lokalkirken og i de spesialiserte organisasjonene, i tillegg til relasjonsarbeidet på organisasjonenes nasjonale nivå.

Fra dette grunnlaget identifiseres innovative tiltak og aktører som kan skaleres opp og mentorvirksomhet tilbys for aktører som vil prøve tilsvarende prosjekter/tiltak. En helt vesentlig arbeidsform vil være bruk av digital kommunikasjon og eksisterende møteplasser.

Arbeidet kan med fordel organiseres etter innovasjonsprosessens ulike elementer, men ikke for rigid siden prosessene sjeldent er så oppdelt som kartet kan gi inntrykk av.

Utvikling og spredning av formater og verktøy for prosjektledelse og drift er en etterspørsel som HUBen må prioritere å gi aktørene tilgang til.

Det må dedikeres et minimum av personalressurser for å drifte en slik HUB i tillegg til at personalressurser med tilpasset kompetanse hentes fra aktørene. Slik vil arbeidsformen i seg selv være et middel til å koble aktørene sammen. HUBen bør ha et organisatorisk "hjem" som håndterer administrativ støtte og infrastruktur.

Organisering

Når den nasjonale HUBen er et prosjekt innenfor det foreslåtte "Samarbeidsrådet for Diakoni i Den norske kirke", er det sikret et bredt eierskap der alle aktuelle aktører har del i eierskapet. Samtidig må prosjektet sikres en mer spisset organisering. Det betyr at en slik HUB må organiseres som et eget prosjekt, innenfor Samarbeidsrådet, med en egen styringsgruppe med faglig kompetanse på innovasjon og prosessledelse.

Alternativ 1: Selvstendig organisering i form av et Institutt/Senter.

Samarbeidsrådet kan velge å etablere et ideelt aksjeselskap som et selvstendig

institutt/senter der samarbeidsrådets aktører som vil delta i en slik HUB er aksjeeiere.

Drøftinger i løpet av året har vist at det neppe er vilje til å ta et såpass omfattende skritt i denne omgang.

Alternativ 2: Den nasjonale HUBen knyttes til det eksisterende "Senter for innovasjon og Ledelse" ved VID. VID eies av flere av de spesialiserte diakonale organisasjonene og Senteret har flere prosjekter med og for flere organisasjoner. Senteret er en del av "Fakultetet for Teologi, diakoni og ledelse" som samarbeider med MF om diakoniutdanningen. De to andre fakultetene på VID er Fakultetet for Sosialfag og Fakultetet for Helsefag. Lokaliseringen til Diakonhjemmet gir også tilgang på betydelig diakonal kompetanse og praksis i Diakonhjemmets sykehus og Diakonhjemmet omsorg. En slik organisering vil gi HUBen en etablert infrastruktur og bringe på en særlig effektiv måte koblingen mellom lokale prosjekter, spesialisert diakoni og et bredt tilfang av fagressurser. VIDs senter har betydelig kompetanse i å etablere og styre prosjekter som er nyttig både for driften av HUBen og for veiledning/rådgiving av lokale prosjektaktører. En har også erfaring med styringsgrupper for prosjekter med eksterne deltagere. Som del av fakultetet for teologi, diakoni og ledelse er det kort vei til utvikling av kompetansehevede tiltak på ulike nivåer formelt og uformelt. For senteret vil et slikt prosjekt bidra til å styrke forankringen i lokalsamfunn og lokalkirken og slik styrke et fagmiljø på fakultet som allerede har flere phd prosjekter innenfor diakonal

innovasjon. Senteret har en lettbent organisering og er under oppbygging og har klare elementer av innovativ kultur.

Kirkerådet har en samarbeidsavtale med MF og deres "Kompetansesenter for forskning, utvikling og formidling i kirke og menighet" (MFKOM). Dette senteret har særlig vekt på menighetsutvikling innenfor folkekirken og har som formål å være et kontaktledd med MFs fagmiljøer og kirkelige aktører. Det har vært en god kommunikasjon mellom fagmiljøene på MF og VID om utviklingen av menighetsutviklingskonseptet. Relasjonen mellom Kirkerådet og MFs kompetansesenter gir presedens for at Kirkerådet kan ha forpliktende samarbeid med eksterne aktører for fagutvikling. Senterformen synes å være en utbredt måte forskning og utdanningsinstitusjonene organiserer særlige satsingsområder, særlig når en vil relatere til eksterne aktører.

En HUB beskrevet i denne utredningen har et litt annet konsept enn MFs senter. Målet er ikke er å koble VID/Diakonhjemmets faglige ressurser til kirkelige aktører, men å bruke VIDs infrastruktur til å koble alle diakonale ressurser til ulike aktører.

Den viktigste innvendingen mot en slik plassering av HUBen er at det kan oppfattes som en prioritering av en organisasjon og et miljø. Alle aktørene kjenner seg ikke uten videre igjen i VID og Diakonhjemmets måte å drive på. En kan være i nærheten av å forrykke konkurransesituasjonen mellom de spesialiserte diakonale aktørene. Derfor er det helt avgjørende at beslutningen om en slik plassering skjer i Samarbeidsrådet etter uformelle konsultasjoner og at styringsgruppen inkluderer en kritiske mengde av de sentrale aktørene utenfor VID/Diakonhjemmet. Kirkerådet med ansvar for relasjonen til bispedømmerådene og KA med ansvar for relasjonen til Fellesrådene er nødvendige deltagere i styringsgruppen i tillegg til en begrenset gruppe av de spesialiserte diakonale organisasjonene. En slik struktur bør kunne begrense risikoen ved å velge å legge HUBen til "Senteret for innovasjon og ledelse" ved VID.

Alternativ 3:

Samarbeidsrådet ber Kirkerådet og KA å utvikle en nasjonal HUB for diakonal innovasjon og fagutvikling med "hjem" i Kirkerådets sekretariat som en utbygging av det eksisterende Diakoniforumet i KA og arbeidet i seksjonen for Diakoni og samfunn. Også her bør det etableres en styringsgruppe med noen av de andre aktørene i Diakonirådet. Beslutningsmyndigheten må kunne delegeres fra KA og Kirkerådets direktør til Diakonirådet og til prosjektets styringsgruppe innenfor rammer og retning en definerer.

En slik organisering vil styrke HUBens forankring i den synodale strukturen og særlig bispedømmeråd og fellesråd. Den vil samtidig tydeligere kunne forsterke de eksisterende samhandlingsarenaene som drives av KR og KA. Ved en slik organisering kan også Kirkerådets faglige veiledning i bevilgningen av innovasjonsmidler naturlig knyttes til HUBen. En slik organisering vil styrke ambisjonen om å forsterke koblingen mellom den synodale strukturen og de spesialiserte organisasjonene og tydelig signalisere Kirkerådets vilje til å se alle aktørene som deler av Den norske kirke samlede diakoni. Det som måtte bli betraktet som en fortrinnsbehandling av VID/Diakonhjemmet med alternativ 2, vil bli redusert. Et slikt prosjekt

eid i felleskap av KA og KR vil dessuten kunne ha en god virkning i arbeidet med å styrke samhandlingen og sammenhengen i Dnks organisering.

Den viktigste innvendingen er at en slik organisering kan føre til at HUBen utdygges og blir et av mange tiltak i Kirkerådets og KAs omfattende agenda. Denne agendaen er i Kirkerådet i betydelig grad innrettet på å betjene Kirkemøtet og det valgte Kirkerådets nødvendige arbeid, mens KAs agenda er prinsippet er styrt av medlemmenes og i denne sammenheng særlig Fellesrådenes omfattende virksomhetsfelt. Det er også en risiko at organisasjonskulturen i KR har preg av å være mer av en forvaltningskultur enn en innovasjonskultur.⁴²

Konklusjon:

Min anbefaling vil være at ledelsen i KR, KA og Diakonilederforum vurderer de to alternativene. Det vil måtte inkludere en sondering med ledelsen i VID dersom alternativ 2 vurderes som mulig.

9.3 Nasjonal konferanse

Hvert annet år arrangerer Crux, Diakonhjemmet, VID, MF og Kirkerådet en to-dagers landsdekkende diakonikonferanse. Den henvender seg til medarbeidere i menigheter og diakonale organisasjoner, studenter og andre interesserte. I 2021 ble den arrangert også i Sandnes og Tromsø. I tillegg er det lang tradisjon for en egen diakonikonferanse i Bjørgvin og i Grenland i tillegg til at de fleste bispedømmeråd har diakonidager med varierende oppslutning. Innenfor trosopplæringen har det blitt utviklet en stor nasjonal trosopplæringskonferanse. IKO, KA og inntil 2022 KR er arrangør av konferansen. Også i 2022 – etter pandemiens krevende år, er trosopplæringskonferansen fortsatt Den norske kirkes største møteplassen med mange ulike arenaer for ansatte, frivillige og aktører innenfor barne og ungdomsarbeid og pedagogikk. Deltagernes evaluering er meget positive, noe som også vises i oppslutningen. Den bidrar ikke minst til å skape en solid opplevelse av at en deltar på et stort felles arbeidslag med høy faglig kompetanse og kvalitet.

Diakonikonferansen har betydelig færre deltagere, men har et meget innholdsrikt og kompetent faglig innhold. I kirkens helhetlige diakoni er det et underskudd på å skape møteplasser på tvers av geografi og aktører. Oppdraget er stort og omfattende og det er hos mange en opplevelse av å stå alene i arbeidsdagen.

Rundt århundreskiftet ble det arrangert "Helse og kirke"-konferanser i samarbeid med Helsemyndighetene. Det var i flere år en viktig møteplass både mellom diakonale aktører og mellom disse og politiske myndigheter. Potensiale for at en større nasjonal samling innenfor diakoni, eventuelt med regionale møteplasser i tillegg knyttet for eksempel til undervisningssteder og større diakonale organisasjoner bør utforskes i en tid der velferdsstatens fremtid er på topp i politisk prioritering.

⁴² Jfr Syrris s 214: "Noen organisasjonstyper er innrettet mot stabilitet og effektiv produksjon. Eksempelvis har byråkratiske og hierarkiske organisasjoner mindre plass for innovasjon"

Dersom en legger dette som et prosjekt i Diakonirådet kan Crux fortsatt være ledende, men arrangør og finansieringsbasen kan og bør utvides til å omfatte flere av arrangørene. Ambisjonen bør være å samle mellom 700 og 1000 deltagere og med et rikholdig torg der ulike aktører inviteres til å utvikle seminarer og utstillinger. I første omgang er det vel naturlig å videreføre tradisjonen med hvert annet år.

9.4 Fagteam

Diakonien består av en bred vifte av spesialiserte tiltak med sine faglige, kommunikative og innholdsmessige særpreg. Dette gjør at det er behov for ulike spesialiserte nettverk og fagteam. Henvendelsen til Kirkemøtet i 2017 gir en god liste med ulike fagområder som organisasjonene ser som mest aktuelle. Eksempler er nettverk mellom de spesialiserte diakonale organisasjonene innenfor barnevern, på rusfeltet, sykehusdrift, sykehjemsdrift, ungdom i drift og kriminalomsorgen. På dette feltet er potensialet svært stort og et første prosjekt vil være å kartlegge eksisterende fagteam mellom de diakonale organisasjonene, inkludere aktuelle aktører i lokale prosjekter og så se på behov hos de ulike aktørene om addisjonale tema som bør prioriteres.

9.5 Relasjon til offentlige aktører

I dagens Norge har staten og det offentlige ansvaret for at innbyggerne får oppfylt sine grunnleggende sosial rettigheter innenfor en godt utbygd velferdsstat. De spesialiserte diakonale organisasjonene har mange og til dels omfattende samarbeidsavtaler med ulike offentlige aktører. Den norske kirkes nasjonale og regionale aktører har som del av statsforvaltningen tradisjonelt, sin samfunnsnyttige virksomhet og spesielle samfunnsoppdrag hatt nære relasjoner til flere etater og direktorater og på grunn av sin samfunnsnyttige virksomhet samfunnsoppdrag innenfor for eksempel gravferdsforvaltning og beredskap. I etterkant av skillet mellom stat og kirke videreføres mye av dette, men det er også nødvendig å etablere nye samarbeidsformer i kraft av å være en stor sivilsamfunnsaktør og ikke som en del av den offentlige forvaltningen.

Det finnes i det offentlige systemet flere steder en skepsis mot å se tros og livssynsamfunn som en aktiv bidragsyter i samfunnsprossesser og særlig mot å forskjellsbehandle Den norske kirke i forhold til andre tros og livssynsamfunn. Likebehandlingsprinsippet innenfor tros –og livssynspolitikken gjør at en ikke anser Den norske kirke som spesielt relevant. Dette skjer selv om Dnk i kraft av sin grunnlovsforankring, størrelse, tilstedeværelse og virksomhet skiller seg kvantitativt og kvalitativt fra de andre tros og livssynsamfunnene når det gjelder bidrag som samfunnsaktør. Noe av dette kan også slå ut lokalt og for de diakonale organisasjonene.

En tydeligere samhandling mellom de spesialiserte diakonale organisasjonene og Den norske kirkes synodale struktur kan ha som risiko at de diakonale organisasjonene knyttes for sterkt til et trossamfunn. Men det har samtidig muligheter for gjensidig forsterking dersom en finner

felles språk og agenda med de aktuelle etater og direktorater. Innenfor den internasjonale diakonien har Kirkens Nødhjelp lang erfaring med dette.

Noen tydeligere arbeidsområder og offentlige aktører peker seg ut.

- Beredskapsarbeid der Dnk har avtaler med politiet og er en del av fylkesberedskapen og i mange lokale kriseteam
- Kriminalomsorgen der Dnk driver arbeid i fengslene gjennom fengelsprest tjenesten (25 stillinger), har en etablert kommunikasjon ved preses med ledelsen i Kriminalomsorgen og der flere av de diakonale organisasjonene har programmer innenfor kriminalomsorgens prioriterte arbeid med tilbakeføring til lokalsamfunnet etter soning. Lokalkirken er i begrenset grad å involvert i arbeidet inne i fengslene, men lite i integreringsarbeidet i lokalsamfunnene.
- UDI der Kirkerådet har en samarbeidsavtale på vegne av Den norske kirke for arbeid i mottakene
- BUFDIR der Dnk har en avtale om mobilisering for fosterforeldre, Kirkens Familierådgiving har sin avtale og flere av de andre organisasjonene samarbeider med direktoratet.
- Helsemyndigheten inkludert folkehelsearbeidet og den store virksomheten som skjer innenfor alle deler av helsesektoren fra alle de diakonale aktørene. Her ligger det vel til rette bl.a. i det tidligere arbeidet innenfor konferansene "Kirke og helse" der en arbeidet med en samarbeidsavtale, arbeidet med tilsynsmottakeres rett til religionsutøvelse og de mange samarbeidsflatene med de spesialiserte diakonale organisasjonene.
- NAV der en både som stor arbeidsgiver (nærmere 20.000 ansatte til sammen) og tilrettelegger av tiltak og møteplasser for mennesker som sliter
- IMDI der Caritas har en intensjonsavtale, og der det ville være naturlig at Dnk hadde en slik avtale, men en har ikke lyktes så langt. Her er må det være et rom for de spesialiserte diakonale organisasjonene utover prosjektsamarbeid.

VEDLEGG

Vedlegg 1:

De spesialiserte diakonale organisasjonenes virksomhet og relasjon til Dnk

2021/22. Kilde årsmeldinger +

Blå Kors

Relasjon til Dnk i formålet:

«tverrkirkelig, diakonal organisasjon»

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

Dnk v/Kirkerådet organisasjonsmedlem med to stemmer i gen.fors. I tillegg er 6 organisasjoner med tilknytning til Dnk medlem

Dnk i strategien: ?

Avtaler med BDR/Lokalkirken:

Samarbeid med lokalkirken flere steder

Virksomhetsområder:

Eier og driver 54 virksomheter fordelt over store deler av Norge. Omfatter behandlingsinstitusjoner, poliklinisk virksomhet, arbeid for barn og unge, videregående skoler, arbeidstrening, gatenære tiltak, boligsentre, lokale stiftelser og foreninger med mer.

Lokasjoner: 26 steder, se vedlegg

Antall ansatte: 1700

Antall frivillige: 1500

Antall medlemmer: 2400

Omsetning: 1.2 milliarder (2021)

Avtaler med offentlige myndigheter og andre:

Avtaler med kommuner, fylkeskommuner og sentrale direktorater

Kirkens Bymisjon

Relasjon til Dnk i formålet:

«SKB har som formål å fremme diakonale tiltak som bidrar til å virkeliggjøre kirkens oppdrag. Formålet fremmes i samarbeid med Den norske kirkes organer og i overensstemmelse med dens bekjennelse»....»Formålet søkes fremmet i samarbeid med kirken, offentlige myndigheter».....

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

Vedtektene under godkjenning av stiftelsestilsynet, men forslaget som er vedtatt inkluderer at bispedømmerådene oppnevner et medlem hver til representantskapet på til sammen 29 medlemmer, (Metodistkirken har 1 medlem) som så velger styret. I tillegg oppnevner representantskapet og styret medlemmer til representantskapet.

I nåværende Kirkens Bymisjon Oslo oppnevner Bispedømmerådet 3 av 15 medlemmer i RS pluss Domprosten i Oslo er fast medlem.

Dnk i strategien:

Strategien 2020-2025 bygger på Diakoniplanens elementer og er eksplisitt brukt i visjonen for 2025.

Avtaler med BDR/Lokalkirken:

Mange eksempler på samarbeid lokalt

Virksomhetsområder:

Arbeidstiltak, barn og unge, behandling og krisehjelp, boligtiltak, eldreomsorg, fattigdomstiltak, flerkulturelt arbeid, frivillighetsentraler, gatenære tiltak, kafeer og aktivitetshus, miljøtiltak, åpen kirke

Lokasjoner: 40

Antall ansatte: 1800

Antall frivillige: 4500

Omsetning: 1.4 milliarder (nasjonalt)

Antall medlemmer: Stiftelse

Avtaler med offentlige myndigheter og andre:

Avtaler med kommuner, statlige etater og næringslivet pluss individuelle givere

Crux

Relasjon til Dnk i formålet:

«selvstendig ideell stiftelse innen Den norske kirke». «fremme og drive diakonal virksomhet på Den norske kirkes grunn»

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

Ingen direkte representasjon, men «Styret har ansvar for at virksomheten skjer i samsvar med stiftelsens formål og at formålet søkes gjennomført så langt det er mulig innenfor rammen av de ressurser stiftelsen disponerer. For å oppnå dette skal styret vedta overordnede mål og strategier som forplikter de enkelte virksomheter».

Dnk i strategien:

Diakoniplanen mal for forståelsen av diakoni

Avtaler med BDR/Lokalkirken:

Flere eksempler på samarbeid med lokalkirken

Virksomhetsområder:

«Virksomheten skal bedre livskvaliteten for mennesker som trenger det».

Helse: Rus og avhengighetsbehandling

Oppvekst: Fosterhjem, Oppfølgingscenter, Barneverninstitusjoner, Foreldre og barn sentre

Mestring og fellesskap: Oppfølging av domfelte, Arbeidstrening, Boligtilbud, Pårørende, Utviklingshemmede, I aktiv rus

Lokasjoner:

13 steder og 30 virksomheter, se vedlegg

Antall ansatte: 600

Antall frivillige: 160

Antall medlemmer: Stiftelse

Omsetning: 420 mill

Avtaler med offentlige myndigheter og andre:

Kommuner, statlige direktorater, næringsliv

Kirkens SOS

Relasjon til Dnk i formålet:

Virksomheten er forankret i kirkens diakonale oppdrag og i tråd med Den norske kirkes tro og bekjennelse

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

«Dnks organer og menigheter...kan være medlem i Kirkens SOS». Kirkerådet har én stemme i landsmøtet i tillegg til at hvert medlem har én stemme.

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken:

260 menigheter som betalende medlemmer

Ofringer fra mange menigheter

Tilbyr "God å snakke med" kurs

Virksomhetsområder:

Døgnåpen krisetjeneste på telefon, chat og meldinger

Lokasjoner:

11 sentre, men landsomfattende

Antall ansatte: 40

Antall frivillige: 1000

Omsetning:

60 mill 2021, bidrag Dnk 5% + ekstramidler KR i 2020.

Antall medlemmer:

Forening med organisasjonsmedlemmer

Avtaler med offentlige myndigheter:

Hesledirektoratet – statstilskudd

Fylkeskommune – 9 gir tilskudd

Kommune – 10 samarbeidsavtaler, 40 gir bidrag

Kirkens Familievern

Relasjon til Dnk i formålet:

«Stiftelse for de kirkelige familievernkontorene»...»en selvstendig diakonal institusjon innen Den norske kirke»...har en kristen diakonal forankring..»... «sammen med Dnks organer, fremme tiltak som bidrar til å femme Dnks oppdrag, herunder delta i offentlig debatt»...

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

Ingen direkte, men indirekte gjennom Diakonhjemmet. Men styret har «ansvar for at virksomheten skjer i samsvar med stiftelsens formål»

Dnk i strategien:?

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken:?

Virksomhetsområde:

«yter hjelp til familier, par og enkeltpersoner som opplever vanskeligheter i hverdagen»

Lokasjoner:

10 steder

Antall ansatte: 175

Antall frivillige: ikke aktuelt

Antall medlemmer: Stiftelse

Omsetning: 138 mill (2021)

Avtaler med offentlige myndigheter:

Bufetat

Stiftelsen Det norske Diakonhjem

Relasjon til Dnk i formålet:

«selvstendig diakonal stiftelse innenfor Den norske kirke, og virksomheten skal bygges på Bibelen og Den norske kirkes bekjennelsesskrifter». I utfoldingen av formålet er diakoniplanens elementer gjenkjennelige pluss utdanning til diakontjeneste

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

2 diakoner og en representant foreslått av Kirkerådet i styret på 8 medlemmer

Dnk i strategien:

Knytter definisjonen av diakoni til Dnk samt understreker samarbeid med kirker som en viktig samarbeidsrelasjon

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken:

Flere avtaler lokalt, særlig innenfor omsorg

Virksomhetsområder:

Sykehus, apotek, majoritetseier VID vitenskapelige høgskole, Omsorg m/sykehjem, omsorgsboliger, hjemmetjenester, barnehager, barnevern, forskningsprosjekter

Lokasjoner: Oslo + VIDF 4 lokasjoner

Antall ansatte: 3400

Antall frivillige: ukjent

Antall medlemmer: Stiftelse

Omsetning: 3.5 milliarder

Avtaler med offentlige myndigheter:

Helse sør-øst, Oslo kommune m-fl.

Diakonova, tidligere Menighetssøsterhjemmet

Relasjon til Dnk i formålet:

“Er en selvstendig diakonal stiftelse innen Den norske kirke». I statuttene: “Stiftelsens totale virksomhet skal være forankret i Guds Ord slik det er forstått og forklart i den norske kirkes bekjennelsesskrifter”

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen: Ingen direkte, men styret har ansvar for at stiftelsen drives i tråd med statuttene formål.

Dnk i strategien: ?

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken: ?

Virksomhetsområder:

Visjonen er å være en sentral drivkraft i arbeidet med å bevare og utvikle diakonal utdanning og praksis. Formålet virkeliggjøres ved at vi sammen med Diakonissehuset Lovisenberg eier 50 prosent av [Lovisenberg Diakonale Sykehus](#) i tillegg til å være medeier i [VID vitenskapelige høgskole](#), [Fagskolen Diakonova](#) og [Grefsenhjemmet A/S](#).

Lokasjoner:

1, i tillegg gjennom VID tilstede i Oslo, Bergen, Stavanger og Tromsø. Eiendommer i tre lokasjoner

Antall ansatte: 50% Lovisenberg sykehus 2700 = 1350, Grefsenhjemmet ca 250 ansatte

Antall frivillige:?

Antall medlemmer: Stiftelse + Diakonifelleskap med individuelle medlemmer

Omsetning: Stiftelsens eget regnskap har en omsetning på ca10 mill (2021) inkludert finansinntekter, men i tillegg kommer omsetningen i Lovisenberg sykehus (50% av omsetning 2021 på 2.4 milliarder = 1.2 milliarder, Grefsenhjemmet (og verdiene i eiendomselskapet

Avtaler med offentlige myndigheter:

Helse Sør-Øst, Oslo kommune

Haraldsplass diakonale stiftelse

Relasjon til Dnk i formålet:

«en selvstendig diakonal stiftelse innen Den norske kirke». Formål å fremme kristen omsorg for mennesker

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

5 av 15 medlemmer i representantskapet oppnevnt av Bjørgvin biskop. RS velger styret.

Dnk i strategien:

Diakoniplanens fire områder definerer oppdraget

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken:

Virksomhetsområder:

Sykehus, barnevern, samtalesenter, DPS, utleie og overnatting, høgskole (VID), Fagskole (med Diakonova, Diakonhjemmet og Ferd)

Lokasjoner: 1

Antall ansatte: 1186

Antall frivillige:

Antall medlemmer: 200 medlemmer i Diakonifelleskapet, 5 medlemmer i RS

Omsetning: 1.5 milliarder

Avtaler med offentlige myndigheter:

Helse vest, statlige etater, kommune, næringsliv

SIGNO

Relasjon til Dnk i formålet:

«diakonal ideell stiftelse innen Den norske kirke»..verdibasert bygget på Den norske kirkes tros- og verdigrunnlag...»et selvstendig kristelig-sosialt arbeid som drives på Guds ords grunn etter vår kirkes lutherske bekjennelse i Hans Nilsen hauges ånd»

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

Stiftelsens råd på 7 medlemmer har 2 oppnevnt av Oslo biskop, 1 fra Døvekirken Fellesråd, 1 medlem fra Kirkerådet. Velger styret med 5 medlemmer der 1 medlem foreslås av Døvekirken Fellesråd,

Dnk i strategien:

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken:

Hovedsamarbeidet skjer med Døvekirken

Noe samarbeid lokalt på Nordstrand og i Andebu

Virksomhetsområder:

Skole, arbeid og helse- og omsorgstjenester til døve, hørselshemmede og døvblinde.

Lokasjoner:

5 steder, 8 virksomheter.

Antall ansatte: 1302 ansatte fordelt på 900 årsverk

Antall frivillige:

Antall medlemmer: Stiftelse

Omsetning: 808 millioner

Avtaler med offentlige myndigheter:

- Avtaler med ca 60 kommuner om tjenestekjøp
- Avtaler med NAV TPA (tolk på arbeidsplass) i Oslo, Vestfold, Telemark, Vestland, Trøndelag
- Avtaler med NAV om arbeidsmarkedstiltak AFT og VTA i Oslo, Vestfold Telemark, Vestland
- Avtaler med NAV om arbeidsmarkedstiltak Avklaring og oppfølging i Oslo og Vestfold
- Avtale Oslo kommune, Vestland fylkeskommune, Trøndelag fylkeskommune om Bokollektiv for tegnspråklige elever i videregående skoler
- Avtale med Utdanningsdirektoratet og Helse Nord om Kompetansesenter for døvblinde
- Avtale med Helse Sør-Øst og Helse Vest om rehabilitering av tegnspråklige døve

Vake

Relasjon til Dnk i formålet:

Har som formål å virkeliggjøre kirkesamfunnenes diakonale oppdrag i møte med mennesker utsatt for vold og seksuelle overgrep.

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

2 representanter fra Kirkerådet sammen med 2 representanter fra hver av Norges KFUK/M, Blå Kors og Norges kristne råd utgjør representantskapet på til sammen 8 medlemmer.

Dnk i strategien:

Hjelper kirker, menigheter og kristne organisasjoner med å forebygge seksuelle krenkelser og overgrep.

Gir råd til kirker, menigheter og kristne organisasjoner når seksuelle krenkelser og overgrep skjer.

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken:

Med flere bispedømmer, Bispemøtet, Samisk Kirkeråd

Virksomhetsområder:

Skal være til hjelp for utsatte som opplever seksuelle krenkelser og overgrep i en kristen sammenheng... gir råd til kirker, menigheter og kristne organisasjoner når seksuelle krenkelser og overgrep skjer.

Lokasjoner:

1, men arbeider nasjonalt

Antall ansatte:

5

Antall medlemmer: Stiftelse

Omsetning: 6.1 millioner

Avtaler med offentlige myndigheter:

Enkelte prosjekter

Kirkens Nødhjelp:

Relasjon til Dnk i formålet:

«en selvstendig diakonal organisasjon som på oppdrag fra kristne kirker i Norge og med grunnlag i Guds ord....

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen:

17 (bispedømmeråd + 7 fra KM) av 33 medlemmer i Representantskapet

Dnk i strategien:

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken:

Arbeider med KV, LVF og ACT + samarbeid med lokalkirken om fasteaksjon, kampanjer og katastroferespons

Virksomhetsområder:

Humanitær katastrofehjelp, langsiktig bistand og beslutningspåvirkning globalt

Lokasjoner:

26 steder utenfor Norge og 8 kontorer i Norge

Antall ansatte:

872 hvorav 156 i Norge

Antall frivillige:

Ca 1/3 av 1000 lokale KN kontakter er frivillige fra menighetsråd mm(ca 350)

Antall medlemmer:

Forening med kirkesamfunn som medlemmer

Omsetning:

1.2 milliarder (2021)

Avtaler med offentlige myndigheter:

Norske og internasjonale offentlige myndigheter, næringsliv, givere

Samlet:

Ansatte: 11.207+Diakonova(ikke samlet tall tilgjengelig)

Frivillige: 7310 + Diakonova

Omsetning: 10.232 millioner + Diakonova (Samlet tall ikke tilgjengelig)

Lokasjoner: 120 + 26 i utlandet

Noen Spesialiserte diakonale organisasjoner innenfor Dnks synodale struktur:

Viken senter for psykiatri og sjelesorg

Relasjon til Dnk i formålet: Viken er «en diakonal stiftelse».

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen: Nord-Norges Diakonistiftelse som er knyttet til Nord og Sør-Hålogaland bispedømmeråd som har 5 av 16 medlemmer i representantskapet.

Dnk i strategien: De var med på henvendelsen til KM,

Relasjon til KR/BDR/Lokalkirken: De eies av Nord og Sør-Hålogaland bispedømmeråd

Virksomhetsområder: Fremme psykisk helse og livskvalitet med klinikk med døgntilbud, forebygging med veiledning og kompetansehevede kursvirksomhet og forsknings og utviklingsarbeid

Lokasjon: Bardu/Nord Hålogaland + kursvirksomhet i bispedømmene

Antall ansatte: 60

Antall frivillige:

Omsetning: 65 millioner

Avtaler med offentlige myndigheter og/eller andre: Helse Nord

Relasjon Dnk/KR/BDR:

Nord og <sør Hålogaland bispedømmeråd

13-20, Bærum

Relasjon til Dnk i formålet: Integrert som en avdeling i Bærum kirkelig fellesråd

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen: Rapporterer til ass. Kirkeverge i Bærum KFR

Dnk i strategien: del av Dnks strategi i Bærum

Relasjon til KR/BDR/Lokalkirken: del av diakoniforum, Ungdomslederforum og Undervisningsforum i Bærum KFR

Virksomhetsområder: Samtaletilbud til ungdom

Lokalisasjoner: Sandvika + (Bergen, Ullensaker, Groruddalen, Sandefjord)

Antall ansatte: 4

Antall frivillige:

Avtaler med offentlige myndigheter og/eller andre: Avtaler med Bærum kommune, Sandvika Storsenter, Barnevernet, NOKAS

Relasjon Dnk/KR/BDR: utviklingsmidler KR 2019

Kirkens Ungdomsprosjekt (KUP), Kristiansand

Daglig leder: Ingunn Lyngset Holme, 38027585. ingunn@kirkensungdomsprosjekt.no

Relasjon til Dnk i formålet: Paragraf 1 der KUP forankres som en diakonal organisasjon opprettet av menighetene i Kristiansand Domprosti i samarbeid med Agder krets av KFUK/M.

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen: I representantskapet: 1 representant for hvert menighetsråd i Domprostiet, 1 representant for Agder bispedømmeråd. Velger styre som er ansvarlig for driften. Organisert som en forening.

Relasjon til KR/BDR: Diakonale utviklingsmidler fra Kirkerådet,

Virksomhetsområder: «Gi barn og unge i utsatte livssituasjoner gode opplevelser, mestring, et sosialt fellesskap og varige trygge relasjoner. Målgruppe er ungdom og unge mødre med barn».

Lokalisasjoner: Kristiansand og Lillesand

Antall ansatte: 7.8 årsverk, 11 personer (2021)

Antall frivillige: 59 (2021)

Omsetning: 6 millioner (2019)

Avtaler med offentlige myndigheter og/eller andre: Kristiansand og Lillesand kommuner, næringslivet, givere, De regionale ressursentrene om vold, **traumatisk stress** og **selvmordsforebygging** (RVTS), Universitetet i Agder, Midt-Agder friluftsråd

Avtaler med BDR/Lokalkirken: Eies av BDR og menighetene i domprostiet

U-kirke Trondheim

Daglig leder: Katri Johanne Sundvall-Falck. 91530149. ks866@kirken.no

Relasjon til Dnk: Er en del av Den norske kirkes virksomhet

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen: Prosjekt i Nidelven menighet, «avdeling» i Kirkelig Fellesråd i Trondheim, Nidaros bispedømme.

Avtaler med KR/BDR/Lokalkirken: storbymidler Kirkerådet, prest fra BDR, prosjekt i Nidelven menighet

Virksomhetsområder:

Sammen skape arenaer som både trengs og er ønsket av ungdommene selv. Ungdom i Trondheim skal erfare økt livskvalitet. Ressursenter hele Trondheim.

Tiltak: Bl.a. Lunsjkafe, reservemat, samtaletilbud, modige møter (religionsdialog), skoler

Lokalisasjoner: Trondheim

Antall ansatte: 3 + ansatte fra andre organisasjoner sekonderes inn i prosjektene

Antall frivillige: 25

Avtaler med offentlige myndigheter og andre: Samskapingsprosjekt med Trondheim kommune med prosjektgruppe, Bufdir, Samarbeid med NTNU. Nettverk med bl.a. Kirkens Bymisjon, Blå Kors, Kirkens SOS, Kirkelig dialogsenter, Idrettslaget, politiet, Ungdommens bystyre, matsentralen for utdeling av mat til skolene

Kirkens feltarbeid i Asker

Daglig leder Gudrun Brøvig Silde, telefon: 456 64 474. gs453@kirken.no

Relasjon til Dnk i formålet: Drives av Dnk i Asker på oppdrag av menighetene i Asker

Relasjon til Dnk i styringsstrukturen: Avdeling i Kirkelig Fellesråd i Asker. KFR styre og daglig leder rapporter til kirkevergen på linje med daglige ledere.

Relasjon til lokalkirken: gudstjenester i kirkene en gang i måneden

Virksomhetsområder: Omsorg for rusmisbrukere og andre som faller utenfor

Områder: Varmestua, arbeidstiltak, Elveplassen hybler, Bra brukt, Lyspunkt1, nødovernatting, Gateprest + kafe Tofte

Antall ansatte: 26, 16 årsverk

Antall frivillige: 20

Avtaler med offentlige myndigheter og andre: Asker kommune, gaver fra personer og næringslivet,

Avtaler med KR/BDR: bare uformelt

Noen spesialiserte diakonale organisasjoner som ikke er inkludert i utredningen:

Modum bad: Stiftelsen «er en økumenisk, diakonal institusjon». Modum har dermed ikke en direkte relasjon til Dnk i sine statutter, men var med i oppropet til KM og deltar i Diakoniledernetverket. Tilstede i Tunsberg og Oslo.

Lukasstiftelsen: Stiftelsen er «en alminnelig, selvstendig og tverrkirkelig stiftelse». Lukasstiftelsen har dermed ikke en direkte relasjon til Dnk i sine statutter, men var med i oppropet til KM og er med i Diakoniledernetverket. Tilstede i Nidaros og Borg.

Lovisenberg Diakonale stiftelse er tilstede i Oslo. Det er en «selvstendig diakonal stiftelse», der henvisningen til Den norske kirke ble tatt ut av vedtektene i 2015 med begrunnelse at en som stiftelse ikke kunne være en del av en annen organisasjon. Men vedtektene sier at stiftelsen «bygger på Bibelen og Den norske kirkes bekjennelseskriterier» som i flg regjeringens uttalelse betyr en formell tilknytning til Dnk. (Jfr Regjeringen/ Diakonissehuset Lovisenberg/Brev 15.9.2015/klagesak). Oslo Biskop kan foreslå et (vara)medlem i styret. Stiftelsen var ikke med i henvendelsen til KM og har trukket seg fra Diakoniledernetverket.

Vedlegg 2:

Spesialiserte diakonale organisasjoners tilstedeværelse i bispedømmer i Dnk

Borg:

Blå Kors: Fredrikstad, Sarpsborg

Kirkens Bymisjon: Fredrikstad, Halden, Indre Østfold, Jessheim, Larkollen, Lillestrøm, Moss, Svinndal i Våler, Sarpsborg,

Crux: Nesodden,

Kirkens SOS

Kirkens Familievern: Follo

Kirkens Nødhjelp

Oslo:

Blå Kors: Oslo

Kirkens Bymisjon: Oslo, Stovner,

Crux: Oslo,

Kirkens SOS

Kirkens Familievern: Christiania, Oslo

Diakonhjemmet

VID (VID eies av Stiftelsen Diakonhjemmet, Haraldsplass diakonale stiftelse, Stiftelsen Betanien Bergen, Stiftelsen Diakonova og Det norske Misjonsselskap. Den er tilstede i Oslo, Stavanger, Bjørgvin og Nord-Hålogaland og det betyr at eierorganisasjonene er tilstede disse stedene gjennom VID).

Diakonova

Signo: Oslo,

Kirkens Nødhjelp

Hamar

Blå Kors: Eina Vestre Toten, Gjøvik, Hamar, Lillehammer,

Kirkens Bymisjon: Brumundal, Gjøvik, Lillehammer,

Crux: Hamar,

Kirkens SOS

Kirkens Familievern: Otta

Kirkens Nødhjelp

Tunsberg

Blå Kors: Drammen, Horten, Ringerike, Kongsberg,

Kirkens Bymisjon: Drammen, Holmestrand, Hønefoss, Sandefjord, Tønsberg,

Crux: Horten, Hokksund, Lier, Drammen,

Kirkens SOS

Kirkens Familievern: Ringerike-Hallingdal

Signo: Andebu, Sandefjord

Kirkens Nødhjelp

Agder

Blå Kors: Kristiansand, Lindesnes, Lyngdal, Skien, Vennesla

Kirkens Bymisjon: Arendal, Kragerø, Kristiansand, Porsgrunn, Skien,

Crux: Skien, Kristiansand,

Kirkens SOS: Agder, Telemark

Kirkens Familievern. Øvre Telemark

Kirkens Nødhjelp

Stavanger

Blå Kors: Haugesund, Sandnes, Stavanger, Odda, Randaberg, Sola, STAVANGER,

Kirkens Bymisjon: Haugesund, Karmøy, Sandnes,

Crux: Haugalandet, Karmsund, Stavanger, Haugesund, Sandnes,

Kirkens SOS

Kirkens Familievern: Haugalandet, Sør-Rogaland

VID: Stavanger

Kirkens Nødhjelp

Bjørgvin

Blå Kors: Askøy, Bergen, Sveio, Voss,

Kirkens Bymisjon: Bergen, Stord,

Crux: Bergen, Ytre Arna, Styve gård, Bømlø, Os,

Kirkens SOS

VID: Bergen

Haraldsplass: Bergen

Signo: Bergen

Kirkens Nødhjelp

Møre

Blå Kors: Ålesund

Kirkens Bymisjon: Ålesund

Crux: Svanviken

Kirkens SOS

Nidaros

Blå Kors: Stjørdal, Trondheim, Orkanger,

Kirkens Bymisjon: Levanger, Trondheim,

Crux: Rostad, Steinkjer, Trondheim,

Kirkens SOS

Kirkens Familievern: Trondheim

Signo: Trondheim

Kirkens Nødhjelp

Sør Hålogaland

Kirkens Bymisjon: Bodø, Mo i Rana, Mosjøen,

Kirkens Familievern: Mosjøen

Kirkens Nødhjelp

Nord Hålogaland

Blå Kors: Alta, Tromsø

Kirkens Bymisjon: Kirkenes, Tromsø,

Crux: Tromsø

Kirkens SOS

Kirkens Familievern: Øst-Finnmark

Diakonhemmet/VID: Tromsø

Kirkens Nødhjelp

Vedlegg 3

Resultater spørreskjema om hva som trengs for å lykkes med en nasjonal hub/nettverk for diakonal innovasjon og fagutvikling i lokalkirken?

Bakgrunnen for denne spørreundersøkelsen er et oppdrag om utredning fra Kirkerådets direktør etter en ide lansert i et møte mellom Kirkerådet og de spesialiserte diakonale organisasjonene. Utredning av en nasjonal HUB ble inkludert i det valgte Kirkerådets årsplan for 2022. Ideen var å utrede "en nasjonal hub/nettverk for diakonal innovasjon (og fagutvikling) i lokalkirken» som legger bedre til rette for at ressursene til lokalkirken, kirken på regionalt og nasjonalt nivå og de spesialiserte diakonale organisasjonene med forankring i Den norske kirke møtes for innovasjon og fagutvikling. En hovedsak for en slik hub vil kunne være å bidra til at ressursene i lokalmenighetene, ressursene i bispedømmene og nasjonalkirken og i de spesialiserte diakonale organisasjonene finner hverandre bedre enn i dag for å styrke innovasjonskraften lokalt og dermed i Den norske kirke som helhet.

Forståelsen av innovasjon som ligger til grunn for utredningen er at innovasjon er å sette sammen kjente tiltak/anliggender/kunnskap på nye måter for slik å bidra til sosial endring og bygging av sosial kapital for å bedre levekår for mennesker, lokalsamfunn og natur.

100% svarprosent. 9 KR-finansierte innovasjonsprosjekter lokalt, 2 innovasjonsprosjekter lokalt ikke finansiert av KR midler, 4 større lokale diakonale prosjekter

1. Stimulering til prosjektet

Kultur for innovasjon og fagutvikling

En viktig forutsetning for innovasjon er at organisasjonen har en kultur der det legges til rette for innovasjon. Dette er i stor grad et ledelsesansvar. Det betyr at medarbeidere og frivillige gis rom til å utvikle ideer, at det er gode samtaler på tvers i stab, menighetsråd og med frivillige, at det bygges allianser med eksterne aktører, og at ledelsen stimulerer til innovasjon.

- Ledelsen: **3.9**
- Hvilken del av ledelsen
 - Fellesråd/kirkeverge: **2.7**
 - Diakon: **3.5**
 - Menighetsråd: **2.6**
 - Prost: **2.2**
 - Annet: **3.1.. diakoniutvalg+styret**
+biskopen+prest+kommune+forskingsinstitusjon+ BDR+ pilegrimsvandring)+stab+diakoniutvalg
- Initiativ fra enkeltpersoner: **3.0**
 - ansatte i prosjektet og i enkeltpersoner i samskapingsprosjektet drevet det frem
 - nettverk av ressurssterke ildsjeler
- Samtaler på tvers i organisasjonen: **2.0**
 - Staber i flere menigheter involvert og nå nødvendig
- Innspill eksterne aktører **3.1:** bydel og lokal organisasjon+kommunen og forskningsinstitusjon, diakonal organisasjon
- Identifiserte behov i lokalsamfunnet **3.5:** ungdommene + lokalsamfunnet levekårsundersøkelse+avhjelpelse ensomhets+ ykehjem.
- Kommentarer:

- Kjent som diakonal aktør med målgruppe barn og unge som er fleksibel, innovative og kompetente. Skoler, barnevern, div forebyggende tjenester melder inndekkede behov. Intern kultur preget av kollegafellesskap og samhandling med kommunen
- avlysning av samarbeid med lokal diakonal aktør utløste behov for eget prosjekt med flere frivillige. Utlysningen av økonomiske midler gjorde det mulig
- noe ulikt i ulike faser i prosjektet, KV/FKR utviklet prosjektet sammen med eksterne aktører (kommune/forskning), i delprosjektene flere aktører
- startet av en diakonal ressursgruppe på bakgrunn av henvendelse tidligere politi som forankret i MR/FR, støtte fra sokneprest(veiledning) og kirkeverge (admin), spisset til mennesker med komplekse utfordringer psykisk fysisk og sosialt, særlig knyttet til arbeid.
- /FR/KV/Prost/kommune helt nødvendig i ryggen, nødvendig både i oppstart og videreføring. Initiativ fra diakoniforum i arbeidet med felles diakoniplan i FR/prosti og gjennomgang av kommunens handlingsplan. For å identifisere satsingsområder der kirken hadde kompetanse og erfaring. MR koblet på etterhvert med felles plan for diakon og med økonomiske bidrag. Etter hvert ikke et prosjekt, men etablert tilbud med stabil finansiering som har redusert administrasjon og fundreising og kunnet konsentrere om hovedsaken - å snakke med ungdommene.
- Ideen kom fra diakonen som så et behov, fikk støtte fra flere hold og derved utviklet et prosjekt
- Initiativ fra sentral ledelse+ lokal ledelse. Prosjektet (pilegrim) ble støttet fra sentral ledelse i stiftelsen. Men gjennomføringen var helt avhengig av at de involverte virksomhetene knyttet kontakt med sine lokale menighet. Ble ikke strømlinjeformet og førte til at resultatene og utformingen ble forskjellig fra sted til sted
- Nødvendige impulser: finansiering utenfra menighetene, samarbeid med kommunens Flyktning og inkluderingstjeneste, samarbeidsavtale med lokalt sykehjem, mobilisering av nye frivillige
- Koronapandemien gjorde det tidsmessig mulig å samarbeide på tvers av fellesråd og å omorganisere diakonenes arbeidstid
- Identifiserte behov i lokalsamfunnet/inns spill fra enkeltpersoner og innspill fra lokalt sykehjem var like viktige og flere sider av samme sak. Initiativet til å ta behovet på alvor og søk prosjektmidler skjedde lokalt, den eneste avklaringen med fellesråd var knyttet til personal/prosjektstillingen vi søkte midler til.

2. Identifisering av utfordringer

Lokale aktører vil kjenne til situasjonen i sitt lokalsamfunn og kunne knytte opp til de utfordringene lokale myndigheter prioriterer og trenger partnere til å løse. Utfordringene kan finnes i Ungdataundersøkelser, SSB-rapporter, kommunespeil og statistikk i kommuneplanene.

Mange utfordringer henger ofte sammen med nasjonale og globale utfordringer og målsettinger. Klimautfordringer, økt økonomisk ulikhet, ulike generasjoners livsfølelse, svakheter i helse og utdanning er gode eksempler på at lokale utfordringer henger sammen med nasjonale og globale trender.

Regjeringen forventer at kommunenes planer bidrar til å oppfylle de globale utfordringene slik de er uttrykt i Bærekraftmålene, konkretisert i det enkelte lokalsamfunn. Lokale kirkelige aktører vil derfor møte forventninger fra kommunene om å være med å bidra til å nå Bærekraftmålene. Dette betyr at lokalkirken i ulike sogn i samme kommune ofte må forholde seg til kommuneplanen, vanligvis samfunnsdelen og/eller kommunens plan for gjennomføring av bærekraftmålene, og at utfordringene i prostier og bispedømmer er gjenkjennbare over grensene. Det samme vil gjelde nasjonalt.

Spørsmål: Kan en slik nasjonal hub være en ressurs i lokalkirkens arbeid med å identifisere lokalsamfunnets utfordringer? Gi gjerne eksempler på hvordan i kommentarfeltet.

Vurdering av ønskelighet/behov: **3.7**

Kommentar:

- Spisskompetanse som kan bidra til oppæring og informasjon
- Erfarer at lokale diakoner/ungdomsarbeidere/trosopplærere ofte har vansker med å se det tore bildet som gis i kommunale planer og statistikk. Trenger hjelp til å koble seg på kommunale og nasjonale planer og hvordan en sammen med kommunen kan avdekke behov og bli en del av løsningen
- identifisering av for eksempel levekårsundersøkelser og formidle kjennskap til andre lokalkirkers kjente lokale utfordringer
- Risiko for at en nasjonal hub vil bidra til svekke impulsen til å samarbeide med ulike aktører lokalt og sementere den manglende samhandlingen på tvers
- Tiltaket er svært lokalt forankret og en er usikker på om en nasjonal hub vil bety noe for videreutviklingen av muligheter
- Basert på at lokalkirken har identifisert en utfordring i samarbeid med kommunen lokalt og/eller nasjonale og globale utfordringer bistå med hvordan en kan møte disse utfordringene. Dessuten kan en HUB stimulere til å utvide forståelsen av diakoni og inkludere lokalkirke der det ikke er diakon, men andre ansatte og frivillige
- Vanskelig å se hva en nasjonal hub kan bidra med utover det lokalkirken selv kjenner gjennom samhandling med kommune og aktører i sivilsamfunnet og lesing av levekårstatistikker etc
- Helt nødvendig å lese seg opp på kommunale planer og satsingsområder for å lage diakonale planer basert på dette. Kirken gjorde dette selv, men vil være en betydelig lettelse dersom dette var gjort.
- Det er tett dialog med kommunen på mange plan, spesielt i diakonien, Vi har en tett dialog og kommunens ansatte på ulike nivåer er lyttende til innspill som er knyttet til erfaringer og observasjoner
- I stedet for nasjonal hub, utvikle ressurser/hjelpemidler som oppmuntrer til samspill lokalt mellom diakonale organisasjoner og lokale menigheter.
- Absolutt
- Lokalt kjenner lokalkirken forholdene og behovene best. Nasjonal hub kan bidra til å se ting i større sammenheng
- Pt oppleves det ikke at kommunen forventer noe av menigheten for eksempel knyttet til bærekraftmålene. Etterspurt som informatør knyttet til covid og flyktningearbeid, dette er unntak (stor kommune m 100.000 innb). Lokalkirken oppsøker kommunale planer og rapporter en sjelden gang, begrenset til oppstart av nye prosjekter, ikke alltid da heller. Ble ikke gjort i forb med innovasjonsprosjektet. En nasjonal HUB kunne vært en hjelp til å peke på betydningen av dette og når\hvem på kommunalt nivå en kan knytte seg til. HUB kan også minne på hvordan pågående diakonalt arbeid kan knyttes til ulike bærekraftsmål, jfr KNs fasteaksjon – for lettere å kunne kommunisere dette til kommunen/skoler.

3. Identifisere muligheter

Mindre aktører som menighetsstaber/diakoniutvalg/menighetsråd kan mangle kraften til å se muligheter til innovasjon for å møte behovene en har identifisert og større aktører kan mangler nærheten til den sosiale virkeligheten der behovene er og der tiltakene må identifiseres. Noen utfordringer reises nasjonalt av nasjonalkirken, nasjonale myndigheter og direktorater, som for eksempel klimarettferdighet, religions – og livssynsdialog, barnevern og fosterfamilier, inkludering av flyktninger og bekjempelse av polarisering, diskriminering og hatefulle ytringer og handlinger.

Spørsmål: Er det ønskelig at en hub bistår lokalkirken med å utforske muligheter? Gi gjerne eksempler på hvordan i kommentarfeltet.

Vurdering av ønskelighet/behov: 3.8

Kommentar:

- Nyttig ved behov å få drahjelp
- Muligheter og behov ofte sammenfallende i ulike kommuner, behov for å hjelpe med kartlegging og knytte lokale krefter sammen med fagmiljøer og andre aktører med erfaringer på aktuelle felt
- Hub må relatere til kirkeverger/proster for stimulering av å lete etter muligheter. Bruk av fagdager og tverrfaglige samlinger i bispedømmet
- Kan være nyttig under forutsetning av kompetanse i huben innenfor rus og psykiatri
- kan være en ressursbank for ideer. Det er et behov for å finne ut om lokalkirken knytter diakoni til diakoniplanen eller til en forutinntatt holdning om at diakoni er sorggrupper og eldrearbeid. En hub kan bidra til å utvide diakoniforståelsen bidra til en lokal utveksling om diakonale tiltak aktuelle i den lokale kommunen, gjerne sett sammen med nasjonale og samfunnsmessige endringer. Veilede i bruk av verktøy, for eksempel “tjenestesdesign”.
- Kontakt med større aktører kan nyttige erfaringer fra regionen overføres, for eksempel gjennom en spesialisert diakonal organisasjon (SKB) - erfart dette ved dialogarbeid for ungdom
- Ofte utfordrende å “tenke kirke utenfor kirka”. En hub kan bidra til å se muligheter mer enn begrensinger som “kan føre til en nytenkende og nyskapende kirke som i større grad møter behovene der behovene er”.
- ja, etter ønske fra lokalkirken. Små lokalkirker, færre ressurser, til inspirasjon
- Tror mer på å utvikle ressurser gjennom oppmuntring til samarbeid lokalt –eventuelt med økonomiske insitamenter, både mht å identifisere behov, utforske muligheter og løse utfordringer
- Kan absolutt tenke seg at lokalkirken kan ha behov for hjelp av en hub, særlig i kommuner som har store utfordringer med spesielle tema knyttet til levekårsundersøkelsen, menigheter uten diakon og/eller diakoniutvalg, menigheter med ansatte som ikke så lett tenker innovasjon
- 13: I Dnk mange aktører som skal hjelpe lokalkirken til å jobbe i forhold til dem som er ansatt til å gjøre selve jobben. Mangler ikke først og fremst ideer, men penger og mannskap til å gjøre jobben. Samtidig er det muligheter vi ikke får til fordi vi ikke kjenner inngangene. Store blindflekker mellom lokalkirke og diakonale aktører. En hub som kan vise til konkrete innganger, samarbeid og forslag vil kunne være nyttig, men ikke bare generell rådgiving.
- Diakonen står alt for ofte alene i dette området. Diakonen ligger i skjæringspunktet mellom det offentlige og menigheten. En hub ville vært til stor hjelp for diakonen så en ikke føler at en drar lasset alene

- Størst behov er å evaluere pågående arbeid for å se om en når målene og har “riktig” målgruppe for så å kunne slippe tiltak og ha kapasitet til å starte noe nytt.

4. Utvikling av ideer for å løse utfordringer og realisere muligheter

Ideer utvikles ofte av enkeltpersoner eller mindre grupper av mennesker som har en spesiell nærhet til et behov, først og fremst lokalt, men også regionalt og nasjonalt. Inspirasjon til ideutviklingen kan ofte komme fra andre i tilsvarende situasjon andre steder.

Spørsmål: Er det ønskelig at en hub bidrar til å utvikle de lokale ideene og veileder i å realisere muligheter? Gi gjerne eksempler på hvordan i kommentarfeltet.

Vurdering av ønskelighet/behov: **3.8**

Kommentar:

- Veldig nyttig å få drahjelp
- Forutsatt lokalt ønske er behovet for veiledning og noen med bredere erfaring og kunnskap som er tilgjengelig for drøfting svært viktig. Mange diakoner er veldig alene i prosjekter som retter seg utenfor internkirkelige aktiviteter
- Koble til liknende prosjekter
- Sosial innovasjon oppstår i møtet mellom behov, målgruppe og samskapende aktører på bakkeplan. Eventuelle behov: oppdatert oversikt over mulig steder å hente finansiering og bistand i søknadsprosessen; oppdatert oversikt over aktuell og relevant forskning; oppdatert oversikt over relevante aktører for samarbeid/samskaping
- Har hatt behov for ekstern bistand uten å vite hvor den kan hentes og heller ikke KR's midler. Støtten fra KR var veldig viktig, dessuten BDR og fortsatt behov for ekstern støtte og råd, gjerne vha av DOGA overgangstjenesten som metode i videreutvikling. Samarbeid KR/KA er av avgjørende betydning i etableringen av en Hub.
- hjelpe med å finne aktører som utfører tilsvarende arbeid som kan brukes som utgangspunkt og eventuell mal der det er hensiktsmessig. Eks: utvikling av anonym chattetjeneste
- krevende å starte noe helt nytt, de fleste mangler erfaring med dette, mangler nettverk og/eller ressurser, nyttig å lære av andres erfaringer. Vite hva som kreves i ulike faser, hvordan jobbe med politikere og politiske prosesser i kommunen, informasjon om hva andre med tilsvarende arbeid for å lære av disse, samtalepartner med kritisk gjennomgang av prosjektet.
- Utviklingen må skje i forståelse med lokal ledelse/menighetsråd og helst innenfor diakoniplanen og forankres tidlig i prosessen for å unngå samarbeidsproblemer.
- heller anvende aktuelle (eksisterende) fora for spredning av gode ideer, jfr for eksempel Crux og andre aktørers årlige diakonikonferanse
- For lokalkirker der en har diakon som har arbeidet en stund i lokalmiljøet, er behovet mindre fordi en da som regel har opparbeidet seg god dialog med relevante instanser. Men for nye diakoner og menigheter uten diakon er dette svært relevant og ville ha hjulpet meg i starten av karrieren.
- Står ofte ikke på ideer, men å utføre. Bruker “pådriv” som har hjulpet på veien å finne andre lokale aktører hvor vi sammen klarer å realisere ideene

- Absolutt! Eks 1: “Komplisert farsdag” og “Komplisert morsdag” (Kristiansand). Behov for at andre kan bli kjent med det og initiere det, spres nå i bete fall via Facebook. Eks 2: “Jubilant fest” (70,80, 90 år) i sognet inspirert av Margaretakyrkan. “menigheter plukket det opp via facebook Diakoner i Norge. HUB kan fange opp slike ideer og utarbeide mal som tilbudet fyller ut og så gjøre de tilgjengelig

5. Utvikling av pilot og forsøk

Utvikling av piloter og forsøk

Oftre trenger en ide ekstra økonomisk ressurser, noe mer kompetanse og/eller mer personalressurser. Den kirkelige strukturen og de spesialiserte organisasjonene kan gi forsøk og piloter et organisatorisk hjem, men for å gjennomføre slike innovative tiltak, trengs det som oftest tilleggsressurser. Disse kan hentes fra andre steder i Den norske kirke både i Fellesråd, bispedømmeråd og nasjonalt i Kirkerådet slik det praktiseres i dag og i de spesialiserte organisasjonene eller eksternt.

Selv om hvert tiltak lokalt erfares som unike, er det som oftest mulig å hente erfaringer og kompetanse fra tiltak andre steder i slekt med det tiltaket en selv driver. Men dette forutsetter kommunikasjon og fasilitering.

Spørsmål: Er det ønskelig at en hub bidrar til å styrke innovasjonsprosjektet med ressurser som beskrevet? Skriv i kommentarfeltet om det er økonomi, kompetanse, prosjektstyringsverktøy, og/eller personalressurser?

Vurdering av ønskelighet/behov. 4.7

Kommentar:

- Veldig nyttig å lære av hverandre, fint om erfaringer samles og gjøres tilgjengelig for flere. Nyttig med tilgang på kompetanse og økonomi
- Økonomi er ofte den største hindringen for innovative prosjekter. Det finnes mange legater, fond, stiftelser med økonomiske ressurser som lokalkirken ikke kan ha oversikt over. En hub kan hjelpe til med å identifisere slike. Kartlegging av kompetansebehov og mulighet for kompetanseheving er svært viktig for å sikre kvalitet i møte med sårbare og utsatte grupper
- Informere om liknende prosjekter, styrker/svakheter, prosess. Hjelp til å sette opp kriterier og sjekke ut finansieringsmuligheter
- Personalressurser/budsjett/studietur og kursverktøy innenfor teknologi og kommunikasjon etc/relasjonell nettverksbygging –s timulere kirkeledelsen til å kommunisere med ledere i kommune og eventuelt fylke
- Prosjektet er 40 år, men i oppstartsfasen er prosjekterfaring/tilgang på denne kompetansen helt nødvendig
- Kirkerådets støtte avgjørende for prosjektet og for årlig bevilgning fra kommunen. HUB støtte i søknadsprosesser og kunnskap om mulige finansieringskilder. Dette krever store ressurser til administrasjon både av ansatte og frivillige som heller kunne vært brukt i møte med mennesker
- Prosjektet “Her hører vi hjemme” kunne ikke blitt realisert uten ekstern støtte. Samtidig klart mål å skaffe lokal finansiering når prosjektperioden er

over. Økonomisk støtte ga mulighet til å knytte til seg personalressurs med kompetanse. Oppfølging fra ledelsen (prost, KV, daglig leder er sårbart. Hvem kan den ansatte snakke med om prioriteringer etc –ikke helt klart hvordan en hub kan bidra her.

- Behov for alt, dvs økonomi, kompetanse, prosjektstyringsverktøy, personalressurser
- Dette er det området huben vil ha sin primære rolle
- Det er behov for innovasjon, og ressurser som økonomi, personal og sentralt plasserte rådgivere, men er usikker på om en nasjonal hub er svaret
- Økonomi, personalressurser, frikjøp av arbeidstid, kompetansebank for hjelp og rådgiving. Dessuten hjelp til inngå forpliktende samarbeidsavtaler med eksterne aktører, som kommune eller etater i kommunen.
- Ønskelig. Både midler og kompetanse. Og nasjonale fellesskap som holder på med det samme, for eksempel lokal fattigdomsbekjempelse, ungdomsarbeid osv, jfr de store organisasjonenes ulike faglige fellesskap
- utfordringen er ofte personalmangel
- Ønske om enkelt prosjektstyringsverktøy. KR tilbyr ikke dette. Ingen tips om organisering for eksempel styringsgruppe/rferansegruppe. Liten oppfølging fra KR. Ingen etterspørsel etter midtveisevaluering, ingen tilbud om veiledning/evaluering underveis. Heller ingen etterspørsel etter nyhetsstoff som kunne vært delt i ulike kanaler.

6. Oppskalering og spredning

Oppskalering og spredning

Både lokalkirken og de spesialiserte organisasjonene driver med innovasjon og utvikler nye prosjekter, gjerne i samarbeid med myndighetene, enten direktorater eller kommuner. Det er ofte en utfordring at dette blir enkeltstående prosjekter med begrenset bidrag til sosial endring og bygging av sosial kapital utover de menneskene og i beste fall det lokalsamfunnene prosjektet gjennomføres i.

Dette er grunnen til i at det i litteraturen om sosial innovasjon legges stor vekt på at oppskalering og spredning av innovasjon er en integrert del av den sosiale innovasjonsprosessen.

En hub/nettverk på nasjonalt nivå kan være en avgjørende aktør i oppskalering og spredning av vellykkede innovasjonsprosjekter. En hub med en nettverksorientert måte å arbeide på kombinert med mentorer og en dialogisk kommunikasjons og arbeidsform, kunne være knutepunktet der andre aktører kan hente ideer og læring.

Spørsmål: Er det ønskelig at en hub skal bidra til oppskalering og spredning av prosjektets ideer og gjennomføring? Gi gjerne eksempler på hvordan i kommentarfeltet.

Vurdering av ønskelighet/behov: **4.2**

Kommentar:

- Gjøre det som lykkes tilgjengelig for flere. Skriftliggjøre, arrangere work-shops etc
- Erfaring at når dette prosjektet fortelles, skaper det ideer og inspirasjon andre steder. Styrker troen på at vi som kirke kan være en innovativ aktør i lokalsamfunnet
- Har hatt kontakt med tilsvarende prosjekter andre steder (nevner 7, inkludert Danmark og SKB og Kirkens SOS). Betyr at noe allerede gjøres, men er åpne for at en Hub kan forsterke dette

- Fordi prosjektet er en integrert del av den kirkelige strukturen (FR), er det begrensede muligheter til å hente finansiering der det kreves medlemskap i Frivillighetsregisteret. Er det noe HUBen kan gjøre noe med? Eventuelt i samarbeid med spesialiserte organisasjoner samtidig so en beholder å være en del av KF. Dessuten: hjelp til å spre kunnskap og erfaringer form av konferanser, hjemmeside, kunnskapsbank og digitale plattformer
- Ja! Gode erfaringer både med KR/BDR og KAs interesse tilrettelegging av foredrag, artikkel, film. Ingen sier de har brukt ressursbanken. Samarbeid med akademia og studenter fra ulike kirkelige utdanninger (prest, diakon, kateket, gravplassyrker) og tjenestedesignstudenter som kan utfordres til mastergrader og følgeforskning.
- Behov i lokalkirken for å få tilført kompetanse og erfaring fra andre med tilsvarende prosjekter. Nå mye avhengig av enkeltpersoners nettverk, en hub kan bidra med mer systematisk kunnskapsdeling og utvikling. Lokalt etterspørres konkrete eksempler som å utvikle kommunikasjon med målgruppen.
- 13-20 etterspurt fra andre steder og kommuner, ikke del av finansieringen til kommunen å arbeide andre steder. Viktig at 13-20s identitet, verdier og visjon ikke blir vasket ut andre steder. Hub kunne kjøpe fri til å gjøre denne oppskalering og spredningsjobben.
- Høres riktig ut under forutsetning av at det ligger en skikkelig prosess lokalt på forhånd
- anliggendet er viktig. Utfordringen er å oppdage og få løftet frem de gode tiltakene, kanaler for å fange opp og dele de gode nyhetene og oppfordre til deling er viktig
- Samarbeidsprosjektet på tvers av fellesrådene er et nytt tiltak som organiserer tradisjonelt arbeid på en ny måte. Flere henvendelser fra diakoner og diakonirådgivere som vil kopiere ideen i sin kontekst, men den lokale arbeidskapasiteten er begrenset, men en ønsker å lansere dette nasjonalt også.
- Dette kan være svært nyttig. Impulser fra hvordan fagnettverk utvikles i store organisasjoner, jfr Røde Kors, Bymisjonen
- Flere hoder tenker flere tanker. "En hub som kan komme med en ide og gi hjelp til å få bearbeidet og gjennomført ideen er en utrolig bra tanke"
- Kanskje. Hvis prosjektet er av interesse andre steder er det aktuelt. Vi har "funnet" via Facebok og nettverk tre andre prosjekter som ligner på eget prosjekt, men ikke klart å etablere systematisk kontakt. Fint å kunne ha blitt innkalt til for eksempel kvartalsvise møter for erfaringsdeling og inspirasjon som HUB kunne tatt initiativ til. "Diakoner i Norge" er en FB-gruppe som brukes mye av diakoner. Kan se på hvordan denne kan brukes for erfaringsdeling. Den er åpne, ofte meldt behov for en mer lukket gruppe for mer åpen erfaringsdeling,

7. **Forskning, evaluering, læring og (videre)utdanning**

Forskning, evaluering. læring og (videre)utdanning

Den sosiale innovasjonen er avhengig av løpende evaluering og læring sammen med forskning og kompetanseheving. Sosial innovasjon har som ambisjon at tiltak skal føre til sosial endring og bygging av sosial kapital. Da er det ikke tilstrekkelig med aktiviteter (output) som resultat. En må også kunne si noe om virkningen for dem som deltar (Outcome) og virkningen i storsamfunnet (impact). Dette forutsetter løpende evaluering, evne til justeringer og læring.

Den lokale kapasiteten til å gjennomføre systematisk evaluering og læring er begrenset, både i form av kompetanse og i form av tidsressurser. Utfordringen er å koble den lokale gjennomføringens praksis til systematisk evaluering og læring.

Spørsmål: Er det ønskelig at en hub har en funksjon i å tilrettelegge kobling mellom lignende prosjekter andre steder, læring, videreutdanning og forskning? Gi gjerne eksempler på hvordan i kommentarfeltet.

Vurdering av ønskelighet/behov: **4.3**

Kommentar:

- Forskning og evaluering er ressurskrevende og ofte ikke prioritert i prosjekter, men samtidig nødvendig for at kirken skal være en aktiv innovasjonskraft i velferdssamfunnet. Viktig å koble til utdannings og forskningsinstitusjonene for kompetanseheving/deling. Også nødvendig å hjelpe lokalkirken til en språkdrakt og sosialfaglig forståelse som kommuniserer med kommunale aktører og storsamfunnet – utvikling av to-språklighet.
- Trekk gjerne forskere inn i huben
- Har allerede en direkte link til lokal forskningsinstitusjon og er redd for at en hub kan svekke impulsen til slik direkte kontakt lokalt samtidig som det bekreftes at forskningsinstitusjoner i økende grad har fokus på å komme lokalsamfunnene til gode
- Viktig: Kjenner ikke til andre som driver tilsvarende innenfor FR.
- Svært viktig at de har fått positive tilbakemeldinger fra eksterne aktører både i kirke og samfunn. En hub kan “se, gi innspill og tilbakemeldinger, trekke erfaringer fra andre prosjekter og kunne trekke inn aktuelle forskningsrapporter” bistå i å finne dem og anvende dem.
- Synergi ved å koble lokalt prosjektarbeid opp mot andre. Hub kan identifisere aktuelle forskningsprosjekter, for eksempel koble til lokalt høyskolemiljø og utgangspunkt for mastergrader
- Veldig viktig å få hjelp utenfra til å vurdere /evaluere outcome og impact som er avgjørende for om prosjektet har livets rett
- Helt opplagt
- Det mest aktuelle er økonomiske insitamenter for følgeforskning
- Flere henvendelser, for eksempel mastergrad og henvendelser fra academia i Norge og Norden, er krevende å håndtere lokalt og en nasjonal hub ville vært til stor hjelp.
- Ønskelig. Bør være mer uavhengig enn evalueringene i TOL som kan være for positive fordi de er drevet av kirkelige aktører. Pdas gjennom TOL fått til gode læringsarenaer, konferanser, inspirasjon, nettsted for deling av opplegg et
- Ja.

8. Andre kommentarer

- Prosessen som beskrevet krever tid som det ofte er underskudd på.
- Mye godt skjer lokalt, men det trengs et nasjonalt fokus på diakonal innovasjon dersom kirken skal være en aktiv samskapingsaktør og velferdsinnovatør. Kirken viktig i et velferdssamfunn under press for å være retningsgivende for hvordan vi som samfunn kan ta oss av dem som av ulike årsaker faller utenfor.
- Kan fungere som en digital ressursbank når den inneholder info/prosesser fra tidligere innovasjonsprosjekter og kan gi forslag til aktuelle ressurser som kan søkes, eller stilles til disposisjon for lokalkirken

- En hub kan bare etableres som et samarbeid mellom KR og KA. For små og mellomstore forvaltninger henger kirke og gravplass tett sammen, også ideer knyttet til gravplass må kunne drøftes i huben. Navn: Innovasjon og fagutvikling i kirken og på gravplassene”
 - Takk for muligheten til å bidra
 - Dnk er i vårt tilfelle partner av pådriv. De har hjulpet med å sette sammen prosjektgruppe som leder gjennomføringen av prosjektet. **“Paadriv.no”**
 - HUB kan også bli viktig for diakonirådgiverne på bispedømmeplan. Den faglige input på fagsamlinger for diakoner ofte avhengig av den enkelte rådgivers hjertesak/kompetanse. En går da glipp av viktige tematikker som er utenfor diakonirådgivernes kompetansefelt.
- Eksempler:
- Plan for diakoni 2007 utvidet med to nye områder som mange menigheter fortsatt ikke preger diakonien i mange menigheter
 - Bærekraftmålene lite anvendt
 - Lite bruk av språk som gjenspeiler kommunale satsinger

9. Oppsummering av viktigste forutsetninger for at en hub kan møte lokalkirkens behov for innovasjon og fagutvikling

- - Oppdatert på kompetanse innen aktuell tematikk
 - Tilby informasjon og opplæring i ulik format
 - Koordinere informasjon og være kontaktledd mellom lignende tiltak
 - Ha kapasitet til å følge prosessene lokalt ved behov
- - Et nasjonalt nettverk kan bidra til inspirasjon og engasjement og slippe innovasjonskraften løs fordi man har ryggdekning og vet hvor man kan søke råd i et rådgivende organ
 - Forutsetning er en bredt sammensatt gruppe med bredde i fag og erfaring
 - Må legge til rette for god samskaping med det offentlige nasjonalt, regionalt og lokalt, hjelpe til med kommunikasjonen med kommunene og utvikle to-språkligheten.
 - Skape kontakt og erfaringsutveksling mellom lokale kirker og diakonale organisasjoner/institusjoner. Utvikle sammen forståelsen av diakonal aktør, utfordringsbildet og rolleavklaringer for samhandling
 - Info om ideer og midler som finnes for å realisere disse
 - Info om vellykkede prosjekter/evaluering av eksisterende
- - Oppdatert oversikt over hvilke midler som kan være aktuelle å søke på og bistand i søknadskrivningen
 - Oppdatert oversikt over relevante aktører for samarbeid/samskaping
 - Oppdatert oversikt over relevant forskning
 - Tilrettelegge for nettverksbygging mellom aktører som driver sosial innovasjon
 - Økonomisk støtte til sosial innovasjon
- - Som ressursbank – formidle stiklinger og veielde i vekst fra et sted til et annet
 - Som hjelp til innovasjon:
 - Utvikling av ideer og visjoner foreslås å bruke tjenestedesign

- Samtale om deltagelse av frivillige og konsekvenser for ansattes øvrige arbeidsoppgaver
 - Ideer til lokale samarbeidspartnere
 - Ideer til mulige økonomiske støtteordninger
 - Noen å utvikle ideer sammen med
 - Kartlegge og formidle ulike ressurspersoner som kan benyttes og inkluderes
- - Mulighet til å finne relevant informasjon
 - Kobling mot andre lokale aktører
 - Erfaringsutvikling
- - Lokal forankring
 - Dialog og respekt
 - Ryddige og enkle/effektiv styring og rapporteringsverktøy
- - Vår bekymring er at en hub kan bli sittende for langt unna der det skjer og de som utgjør den vil fremheve de tiltakene og feltene som står dem nærmest.
 - Anliggendet med å oppmuntre til innovasjon og samarbeid , dele ideer og erfaringer er viktig, men kan ivaretas på andre måter
 - Gode kanaler og for deling, utvikling av hjelpemidler/ressurser og økonomiske insitamenter
- Huben må for godt samarbeid med lokalkirken, vise
 - Nysgjerrighet
 - Lydhørhet
 - Empowerment
- - Ressurser til veiledning, for eksempel søknadskrivning (fikk mye input fra kulturettrådgiver på bispedømmekontoret
 - Bidra til samskaping – hjelpe diakoner/menigheter til å løfte blikket og se muligheter, bruke forskning og rapporter.
 - Ved for eksempel rådgivere med spesialområder (klima/miljø, flyktninger/integrering) og være påkoblet aktuelle fagmiljøer (VID, MF, KIFO)
 - Bidra med hjelp til prosjektstyring og dele/synliggjøre ideer
 - Må kommunisere på en plattform/i en form som er lett tilgjengelig og lett å bruke i hverdagen, unngå å bli opplevd som enda en ting.

Vedlegg 4:

Den norske kirkes helhetlige bidrag til å oppnå bærekraftmålene – en skisse

Det følgende er et forsøk fra utreder med innspill fra flere i Kirkerådets sekretariat på å knytte kirkelig virksomhet til relevante delmål for slik å bli mer presis enn en generell

henvisning til hovedmålene. Utvalget av delmål er basert på beskrivelsen av disse i Mld.Stortinget 40(2020-2021) og Voluntary National Review Norway 2021 sine utfordringer. Dette er en skisse som åpenbart må videreutvikles, men forhåpentligvis gir den retning for et eventuelt videre arbeid.

Skissen inkluderer innspill fra rådgivere i Seksjonen for diakoni og samfunn i Kirkerådet og med arbeidsgruppen for Bærekraftmålene i Kirkerådet. Når notatet bruker betegnelsen Den norske kirke, er det i tråd med utredningen ment Den norske kirkes synodale struktur. I tillegg er kategorien spesialiserte organisasjoner tatt med, begrenset til utredningens spesialiserte diakonale organisasjoner. Det har ikke vært kapasitet til en prosess for å identifisere målepunkter for de spesialiserte diakonale organisasjonene, skissen begrenser seg til å navngi organisasjoner som antas å ha virksomhet innenfor delmålene.

Målepunktene i St.ml. er i to kategorier, de som underbygges av eksisterende SSB-tall og andre som anses relevante og der det må utvikles statistikk. Tilsvarende også i denne skissen, noen av målepunktene finnes det enkelt tilgjengelig statistikk for, andre må det eventuelt utarbeides statistikk for.

Målepunktene er i all hovedsak knyttet til aktiviteter/resultater (output). Det er en åpenbar utfordring å finne målepunkter/indikatorer på virkning (outcome) og ikke minst effekter (Impact). Det er allikevel nødvendig å kvantifisere output/resultater for å kunne si noe meningsfullt om de to andre nivåene.

Dette er en skisse som trenger bearbeiding og utfylling. På flere punkter trengs også en fortolkende tekst som gjør forbindelsen mellom virksomheten og målene mer eksplisitt. Det arbeides i Kirkerådet med å videreutvikle dette og andre arbeidsdokumenter til en Bærekraftrapport 2023.

Mål 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.2 Innen 2030 og i samsvar med nasjonale definisjoner, minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom.

Relevant hovedutfordring for Norge i flg National Review 2020:

Øke sårbare gruppers deltagelse i arbeidslivet, forhindre generasjonsoverføring av fattigdom og spesielt bekjempe økningen i barnefattigdom, særlig i innvandrerfamilier.

Andelen barn i lavinntekstfamilier. Nasjonalt: 11.7%

Den norske kirke bidrar til å redusere barnefattigdom og bidrar til inkludering av barn fra lavinntektsfamilier i fritidsaktiviteter

Forslag til Dnk Målepunkter:

- Antall kostnadsfrie aktiviteter/tiltak og hvor mange som har deltatt på dem
- Midler til subsidiering av deltagelse, helt eller delvis
- Fellesråd med matutdeling/utlånsordninger o.l.

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Bymisjon, Blå Kors, Crux, Diakonhjemmet, Norges KFUK/M/Forandringshusene,

Delmål 1.5 Innen 2030 bygge opp motstandskraften til fattige og personer i utsatte situasjoner, slik at de blir mindre utsatt for og sårbare overfor klimarelaterte ekstreme hendelser og andre økonomiske, sosiale og miljømessige påkjenninger og katastrofer

Den norske kirkes deltar i nasjonale, regionale og lokale strategier og arenaer for katastrofeberedskap og håndtering av katastrofer og kriser

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall lokale avtaler/deltagelse i kommunal kriseberedskap
- Deltagelse i fylkesberedskap
- Åpne kirker i forbindelse med kriser og katastrofer

Spesialiserte organisasjoner:

- Kirkens Nødhjelps globale beredskap og forebyggende virksomhet
- Norsk kirke i utlandet/Sjømannskirkens internasjonale beredskap for norske i utlandet

Delmål 1.a Sikre en betydelig mobilisering av ressurser fra mange ulike kilder, blant annet gjennom økt utviklingssamarbeid, for å gi utviklingslandene, særlig de minst utviklede

landene, tilstrekkelige og forutsigbare virkemidler til å gjennomføre programmer og politikk med sikte på å utrydde alle former for fattigdom.

Den norske kirke bidrar til ressursmobilisering for humanitær støtte og fattigdomsbekjempelse i utviklingsland

Forslag til Dnk målepunkter:

- Innsamlet beløp og antall deltagere i Kirkens Nødhjelp Fasteaksjonen: 32.5 millioner/40.000 deltagere
- Antall prosjekter og beløp samlet inn i SMM: 16.1 millioner
- Innsamlet ved ofringer til TV-aksjonen:

Spesialiserte organisasjoner:

- Innsamlet beløp Kirkens Nødhjelp: 147 millioner, omsetning 1.2. milliarder
- Innsamlet beløp SMM-organisasjonene:
- Innsamlet beløp andre organisasjoner:

Mål 2. Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.2 Innen 2030 utrydde alle former for feilernæring, og innen 2025 nå de internasjonalt avtalte målene som gjelder veksthemming og avmagring hos barn under fem år, samt ivareta ernæringsbehovene til unge jenter, gravide, ammende mødre og eldre personer.

Relevant hovedutfordring for Norge i flg National Review 2020:

Lav fysisk aktivitet og usunn diett med for lite frukt, grønnsaker og fisk resulterer i fedme og tilliggende sykdommer og redusert funksjonsdyktighet. (1/3 av eldre i sykehus og sykehjem er under/feilernært)

Den norske kirke bidrar til sunt og klimavennlig kosthold og ernæring på alle arenaer og møtepunkter

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall eldretreff/-kvelder: Nasjonalt 2907
- Antall deltagere på eldretreff:
- Antall menigheter som implementerer redusert kjøttforbruk, kortreist mat og mer grønnsaker på arrangementer
- Møteplasser for opplæring i sunn diett
- Tilgjengelig frukt og grønt og vegetarmat i kirkelige kantiner

For spesialiserte organisasjoner

- Dietter på sykehus, sykehjem (Diakon hjemmet, Diakonova, Haraldsplass)
- Meny på kafeer, kantiner, møteplasser og omsorgsboliger (Blå Kors, Kirkens Bymisjon, Crux)

Delmål 2.4 Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon, og innføre robuste landbruksmetoder som gir økt produktivitet og produksjon, bidrar til å opprettholde økosystemene, styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som gradvis fører til bedre jordkvalitet.

Relevant hovedutfordring for Norge i flg National Review 2020:

Bruk av land og belastning av landareal er sammen med klimaendringene den største trusselen mot beskyttelse og utvikling av bærekraftig økosystemer lokalt.

Den norske kirke forvalter eiendommene og arealene på en måte som bidrar til å opprettholde økosystemer og matproduksjon

Forslag Dnk målepunkter:

Antall gravlunder og områder rundt kirkene som har kompostering, variert vegetasjon og «insektshotell» i tråd med veiledning utarbeidet av KA og KR

- Økologisk og kortreist produksjon av mat på kirkelige eiendommer
- Antall menigheter som er involvert i lokal matdyrking og distribusjon (andelsbruk, ReKo-ringer, og lignende), hageprosjekter, gjerne i kombinasjon med bruk ved kirkelige arrangementer

Spesialiserte organisasjoner:

Forvaltning av arealene og bygninger organisasjonene eier

- Eks VID Campusutvikling med bærekraftsmål

Mål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet:

Delmål 3.4 Innen 2030 redusere prematur dødelighet forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer med en tredel gjennom forebygging og behandling, og fremme mental helse og livskvalitet.

Relevant hovedutfordring for Norge i flg National Review 2020/St.mld 40:

Manglende fysisk aktivitet utgjør en helserisiko, utfordringer innenfor mental helse øker og ensomhet hos unge og eldre er et stigende problem med betydelige, negative fysiske og mentale konsekvenser, ofte sammen med økt bruk av rusmidler..

Den norske kirke bidrar til fellesskap for alle generasjoner, fysisk aktivitet og bearbeiding av sorg

Sorgarbeid og fellesskap

Forslag til Dnk målepunkter

- Antall begravelser: 34.765
- Antall sorggrupper: Nasjonalt 793
- Oppslutning
 - Alle Helgen arrangementer
 - Åpen kirke:
 - Gudstjenester:
 - Konserter:
 - Lysutdeling med samtaler på torgene

Spesialiserte organisasjoner:

Blå Kors, Kirkens Bymisjon, Crux, Haraldsplass, Signo,

Barne- og ungdomsarbeid:

Lokalkirken, alene eller sammen med barne og ungdomsorganisasjonene har tusener av fellesskap lokalt over hele landet som er preget av samvirke med trygge voksne og eldre ungdommer og gir rom for å utvikle seg selv og gode relasjoner med verdier som nestekjærlighet, inkludering og gjestfrihet..

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall barn og unge deltagere i trosopplæringstiltak: Nasjonalt 230.000
- Antall deltagere etter konfirmasjon utover TOL: Nasjonalt: 21.156
- Antall deltagere TOL 15-18: Nasjonalt: 3377
- Antall deltagere i tillegg til TOL for barn 0-5 år: Nasjonalt: 39.193
- Antall barn og unge i kor: Nasjonalt 18.707
- Antall Ungdomsdiakonale tiltak for ungdom i drift

Spesialiserte organisasjoner:

Alle diakonale organisasjoner på ulike måter, inkludert barnevernsarbeid.

Eldrearbeid:

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall: Antall eldretreff/-kvelder: Nasjonalt 2907
- Antall deltagere
- Antall soknebud: Nasjonalt 3516
- Antall andre Sosiale møtepunkter med antall deltager

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Bymisjons møteplasser, Diakonhjemmet sykehus, Haraldsplass sykehus, Lovisenberg/Diakonova sykehus, sykehjemmene,

Psykisk helse

Forslag målepunkter Dnk:

- Antall besøk i besøkstjenester og sjelesorg: Nasjonalt 36.432

Spesialiserte organisasjoner:

Diakonhjemmet sykehus, Haraldsplass sykehus, Lovisenberg/Diakonova sykehus, Kirkens SOS, Kirkens Familievern, Blå Kors, Crux, Signo, Vake

Mennesker med nedsatt funksjonsevne

Forslag til Dnk målepunkter:

Antall sogn med tilrettelagte/spesialiserte fellesskap for mennesker med utviklingshemming og antall deltagere. Nasjonalt 423

Antall mennesker med tilrettelagt konfirmasjonsundervisning

- Antall universelt utformede bygg og aktiviteter
- Antall demensvennlige gudstjenester og arrangementer

Spesialiserte organisasjoner:

KABB,

Pilegrimsarbeid

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall sogn med pilegrimsarbeid
- Antall deltagere på pilegrimsvandring:

Spesialiserte organisasjoner:

Crux,

Delmål 3.5 Styrke forebygging og behandling av misbruk, blant annet av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol

Den norske kirke inviterer til rusfrie arenaer for alle generasjoner

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall Rusfrie møteplasser og steder for barn og unge i lokalsamfunnet: Nasjonalt: 1434

Spesialiserte organisasjoner:

- Kirkens Bymisjon, Blå Kors, Crux,

Delmål 3.8. Oppnå allmenn dekning av helsetjenester, inkludert ordninger som beskytter mot økonomiske konsekvenser, og allmenn tilgang til grunnleggende og gode helsetjenester og trygge, virksomme og nødvendige medisiner og vaksiner av god kvalitet og til en overkommelig pris.

Den norske kirke deltar i høringsprosesser, er tilgjengelig for samtaler og stimulerer til å ta vaksiner.

Forslag til målepunkter for Dnk:

- DNK har gjennom høringssvar, uttalelser og deltakelse i offentlig debatt tatt til orde for at papirløses rettigheter ivaretas bedre, inkludert retten til helsehjelp.

Spesialiserte organisasjoner:

Alle de spesialiserte diakonale organisasjonene er aktører innenfor det norske helsevesenet på mange måter, inkludert sykehus, medisinsk forskning, særlige tiltak for sårbare grupper og helsetjenester for papirløse flyktninger.

Mål 4. Sikre inkluderende, rettfærdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Relevant hovedutfordring for Norge i flg National Review 2020/St.mld 40:

Det er en utfordring at for mange avbryter videregående utdanning og frafall er særlig stort for mennesker med funksjonsnedsettelse. Mer vekt på ikke-formelle utdanningstilbud med differensiert praksis. Det er også en utfordring at lærerutdanningen i liten grad inkluderer bærekraftig utvikling og for lite om globalt medborgerskap

Delmål 4.1 Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem relevant og reelt læringsutbytte.

Den norske kirke er en vesentlig samarbeidspartner for grunnskolen i å nå deres målsettinger

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall planer for skole-kirkesamarbeid som er utarbeidet sammen med skolen
- Antall skolegudstjenester/antall deltagere skolegudstjenester

Den norske kirke bidrar med uformell og inkluderende læringsarenaer med verdiformidling

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall undervisningstiltak 0-18 år (TOL)
- Antall tiltak med leksehjelp
- Antall ansatte og frivillige som har gjennomført e-læringskurset 100% MED fra KABB

Spesialiserte organisasjoner.

Kirkens Bymisjon, Blå Kors, Crux, Norges KFUK/M

Delmål 4.2 Innen 2030 sikre alle jenter og gutter tilgang til god og tidlig omsorg og førskole, slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen

Den norske kirke driver barnehager og gir barnehagene undervisningstilbud

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall menighetseide og organisasjonseide barnehager: 2019/140 (IKOs nettverk)

- Antall besøk i og fra barnehager: Norge 2019: 5007

Spesialiserte organisasjoner:

Diakonhjemmet, Haraldsplass,

Delmål 4.3. Innen 2030 sikre kvinner og menn lik tilgang til god teknisk og yrkesfaglig opplæring og høyere utdanning, inkludert universitetsutdanning, til en overkommelig pris.

Den norske kirke bidrar til høyere utdanning til kirkelige profesjoner og har videregående skole, fagskoler og høyskoler som utdanner til en bred vifte av yrker

Forslag Dnk målepunkter:

- * Antall som starter på en universitets/høgskoleutdanning for kirkelige profesjoner

Spesialiserte organisasjoner

VID Høgskole, Diakonova + Fagskole, Diakonhjemmet Videregående

Delmål 4.5 Innen 2030 avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring og sikre lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning og yrkesfaglig opplæring for sårbare personer, deriblant personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og barn i utsatte situasjoner

Den norske kirke har et omfattende arbeid for den samiske befolkningen og de andre nasjonale minoritetene

Forslag til Dnk målepunkter:

- Samisk kirkeråds undervisningstiltak
- Antall gudstjenester med samisk innslag: Norge 2019:3450/192 sokn
-

Den norske kirke har omfattende arbeid for mennesker med utviklingshemming

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall deltagere i tilrettelagt konfirmasjonsundervisning
- Antall tilrettelagte kor eller andre aktiviteter
- Antall deltagere HEL-konferansene
- Møter i Fagrådet

Den norske kirke har samarbeid om barnevernet

Forslag til Dnk målepunkter.

- Antall regionale/lokale avtaler om fosterforeldre

Spesialiserte organisasjonene

CRUX, Kirkens Bymisjon, Blå Kors,

Delmål 4.6 Innen 2030 sikre at all ungdom og en betydelig andel voksne, både kvinner og menn, lærer å lese, skrive og regne

Den norske kirke driver lekse- og lesehjelp i mange lokalsamfunn

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall leksehjelptilbud og antall deltagere
- Antall tilbud om språkundervisning og antall deltagere

Spesialiserte organisasjoner

KIA,

Delmål 4.7 Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetanse som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant

annet gjennom utdanning for bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av en freds- og ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling.

Kirkelig undervisning inneholder tema som vennskap, omsorg og fellesskap, seksualitet, rus, bærekraftig utvikling inkludert miljøbevissthet og verdier som gjestfrihet, rettferdighet og barmhjertighet lokalt og globalt.

Forslag Dnk målepunkter:

- Totalt antall deltagere i undervisning 0-18 år: 2019/230.000 deltagere
- Antall deltagere i konfirmasjonsundervisningen: 2019/34.000.
- Antall deltagere unge og voksne i Fasteaksjonen:
- Antall deltagere på Trosopplæringskonferansen: 120
- Opplag Bærekraftboka for alle aldre: 10.000
- Antall brukere av undervisningsopplegg til Bærekraftboka
 - Tweens
 - Ungdom
 - Menighetsråd/stab

Spesialiserte organisasjonene:

VID har flere undervisningsenheter knyttet til bærekraftmålene, Kirkens Nødhjelp

Delmål 4.a Etablere og oppgradere utdanningstilbud som ivaretar hensynet til barn, personer med nedsatt funksjonsevne og kjønnsforskjeller, og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsomgivelser for alle.

Den norske kirke har mål om Trygge og inkluderende rom for alle

Forslag til målepunkter:

- Antall gjennomføring av kurs i LHBTQ kompetanse

Mål 5 Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling

Relevante utfordringer fra Review 2021 og St.mld 40:

Norge har betydelige utfordringer knyttet til vold mot kvinner og kvinneandel i lederposisjoner særlig i næringslivet.

Delmål 5.2 Avskaffe alle former for vold mot alle jenter og kvinner, både i offentlig og privat sfære, herunder menneskehandel, seksuell og annen form for utnyttning.

Den norske kirke har systematisk undervisning og holdningsarbeid knyttet til vold og overgrep

Forslag til Dnk målepunkter:

- Bruk av Vakes kurs i lokalkirken og på undervisningsinstitusjonene
- Varslingssystemer er på plass lokalt, regionalt og nasjonalt

Spesialisert organisasjoner:

Vake, Blå Kors, Kirkens Bymisjon, Crux, Kirkens Familievern, Kirkens SOS, Diakonhjemmet, Kirkens Nødhjelp

Delmål 5.5 Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger på alle nivåer i beslutningsprosessene i det politiske, økonomiske og offentlige liv

Den norske kirke har systematisk arbeid med likestilling

Forslag til Dnk målepunkter

- Andel kvinner i lederstillinger lokalt, regionalt og lokalt:
 - Kirkemøte

- Biskoper og proster: Nasjonalt: 33%
- Presteskapet: 36%
- Bispedømmeråd administrasjonene inkludert KR: Nasjonalt: 35%
- Fellesråd, leder og kirkeverge
- Menighetsråd leder
- Oppfølgingstiltak av Arbeidsmiljøundersøkelsene om prester som er kvinner
- Antall kvinnelige deltagere i Dialogsentrenes kvinnenettverk

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Nødhjelp

Mål 6. Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Relevant hovedutfordring fra Review og St.ml 40:

Forbedre kapasiteten i vann og sanitær rørsystemene i Norge for å redusere lekkasje og håndtere konsekvensene av klimaendringene.

Den norske kirke drifter gravplassene der vedlikehold og utvikling av vann og avløp er en del av driften

Målepunkter:

- Kartlegging av behov for oppgradering
- Reduksjon av vannforbruk i sanitæranlegg og gravplassforvaltning

Spesialiserte organisasjoner.

Kirkens Nødhjelp er med støtte av lokalkirken landets viktigste aktør i globalt arbeid med vann og sanitær. I tillegg har flere misjonsorganisasjoner vannforsyning i sine prosjekter.

Målepunkter:

- Antall mennesker globalt som får forbedret vann og sanitær gjennom KN: 2020/1.443.247 mennesker

- Antall mennesker som får forbedret vann og sanitær gjennom andre organisasjoner:

Mål 7. Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Relevant hovedutfordring fra Review 2021 og St.ml 40:

Norge har en hovedutfordring i å øke elektrisitetsforsyning i takt med økte behov bl.a. knyttet til det grønne skiftet og må øke energieffektiviteten

Delmål 7.2 Innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk

Den norske kirke utvikler energieffektivisering og energiproduksjon på den betydelige bygningsmassen kirken eier og drifter

Forslag målepunkter Dnk målepunkter:

- Antall menigheter med energi effektiviserende tiltak
- Antall Miljøsertifiserte eller Grønt Fellesråd gjennom Grønn kirke
- Antall kirker/kirkelig eide bygninger som produserer energi på for eksempel sørvendte kirketak

Spesialiserte organisasjoner:

Særlig aktuelt for organisasjonene som eier og eller drifter bygg og som har en betydelig eiendomsmasse. Kirkens Bymisjon, Diakonhjemmet, VID, Diakonova, Haraldsplass, Crux, Blå Kors

Mål 8. Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Relevant utfordring fra Review 2021 og St.ml 40:

Antallet pensjonister vil øke og det er behov for å stimulere flere inn i arbeidslivet, særlig mennesker med nedsatt funksjonsevne og sikre alle arbeidstakeres rettigheter.

Delmål 8.3: Fremme en utviklingsorientert politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulerer til formalisering og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter,

Den norske kirke utvikler arbeidsplasser for sårbare grupper og personer i utenforskap og tilbyr pensjonister aktiviteter og arbeidsmuligheter

Forslag målepunkter Dnk:

* antall personer utenfor arbeidslivet i aktivitet

Spesialiserte organisasjoner:

Crux, Kirkens Bymisjon, Blå Kors, Signo

Delmål 8.5 Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid.

Den norske kirken med omlag 8000 personer ansatt har et inkluderende arbeidsliv og utvikler lærlinge- og praksisplasser

Foreslåtte Dnk målepunkter:

- Antall personer på arbeidslivstiltak
- Antall lærlinger/praksisplasser
- Antall arbeidstakere med funksjonsnedsettelse i kirken (både fysiske funksjonsnedsettelse og utviklingshemming)

Spesialiserte organisasjoner

[De spesialiserte diakonale organisasjonene har drøyt 11.000 ansatte](#)

Delmål 8.7 Treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene

for barnearbeid forbys og avskaffes, herunder rekruttering og bruk av barnesoldater, samt avskaffe alle former for barnearbeid innen 2025

Den norske kirke er aktiv deltager i Norges kristne Råds kampanje mot moderne slaveri

Forslag Dnk målepunkt:

- * antall deltagere i Kampanje mot slaveri i Global uke Norges kristne Råd

Spesialiserte organisasjoner:

Kirkens Nødhjelp, Kirkens Bymisjon

Delmål 8.9 Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter.

Den kirke er en sentral aktør i utviklingen av pilegrimsledene

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall Pilegrimssentrene
- Antall overnattinger i pilegrimsledene: 22.881
- Antall sokn med åpne kirker: 557/ antall dager: 28.828

Spesialiserte organisasjoner

Mål 9: Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

Relevant utfordring fra Review2021 og St. ml 40:

Det blir helt nødvendig å styrke innovasjon og forskning for å gjennomføre det grønne skiftet.

Delmål 9.5: Styrke vitenskapelig forskning...stimulere til innovasjon.. og betydelig øke bevilgninger til offentlig og privat forskning og utvikling.

Spesialiserte organisasjoner:

Kirkelige forskningsmiljøer utvikler innovasjon for bærekraftig næringsutvikling innenfor helse og velferd.

Spesialiserte organisasjoner

VID,

Mål 10 – Redusere ulikhet og skape stabile samfunn

Relevant utfordring fra Review 2021 og St.ml. 40:

Det er økende ulikhet i Norge og antall lavinntektshusholdninger øker.

Delmål 10.2. Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status

Den norske kirke har mange aktiviteter som er tilgjengelig over hele landet som bygger fellesskap uavhengig av inntekt og andre ulikheter.

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall Språkkafeer eller andre former for møteplasser som skaper fellesskap på tvers av kulturer, fremmer integrering og språkkunnskap: Nasjonalt: 305;
- Antall menigheter i Inkluderende menighet eller liknende:
- Antall gudstjenester: Norge 2019: 60.343 gudstjenester/ 5.267.005 deltagere

- Antall frivillige: I Norge: 94.907
- Antall ansatte og frivillige som har gjennomført e-læringskuset 100% MED
- Antall ansatte og frivillige som har gjennomført e-læringskurset om universell utforming
- Antall frivillige med funksjonsnedsettelse (både fysiske funksjonsnedsettelse og utviklingshemming)
- Antall representanter med funksjonsnedsettelse i råd og utvalg (både ... og...)
- Antall grupper som har gjennomført kursopplegget "Hvem jeg er og hva jeg vil"
- Antall menigheter som har implementert/har rutiner for medvirkningsprosesser med barn

Delmål 10.3 Sikre like muligheter og redusere forskjellsbehandling, blant annet ved å avskaffe diskriminerende lover, politikk og praksis og ved å fremme lovgiving, politikk og tiltak som er egnet til å nå dette målet.

Den norske kirke driver politisk beslutningspåvirkning for å sikre bedre lovgiving og praksis.

Forslag til målepunkter:

- Antall henvendelser om lover og praksis knyttet til
- mennesker med nedsatt funksjonsevne,
- konvertitter,
- mennesker i limbo,
- Asylsøkere

Kirken arbeider strategisk og kontinuerlig med likestilling, inkludering og mangfold.

Forslag til Dnk målepunkter

* Antall sogn som har implementert strategien for likestilling, mangfold og inkludering

Delmål 10.7 Legge til rette for migrasjon og mobilitet i ordnede, trygge, regelmessige og ansvarlige former, blant annet ved å gjennomføre en planmessig og godt forvaltet migrasjonspolitik

Den norske kirke er en del av inkluderingsarbeidet lokalt

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall inkluderings tiltak for migranter: **Nasjonalt: 305;**
- Antall samarbeidsavtaler mellom lokalkirken i Dnk og migrantmenigheter

- Antall ansatte (og frivillige) i Dnk uten norsk statsborgerskap

Spesialiserte organisasjoner

- VID, Diakonhjemmet, Kirkens Bymisjon, Blå Kors, Crux. Kirkens Familierådgivning, Slgno, Kirkens familievern, Kirkens SOS, Kirkens Nødhjelp

Mål 11. Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige

Relevant utfordring fra Review2021 og St.ml. 40:

Det er en utfordring å utvikle bærekraftig transportsektor, overvinne ulikhet i urbane lokalsamfunn og styrke kulturvernet.

Delmål 11.1: Innen 2030 alle at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområdene

Den norske kirke bidrar til å sikre lavinntektsfamilier tilgang til grunnleggende tjenester

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall tiltak som ledsager lavinntektsfamilier for at de skal få oppfylt sine rettigheter
- Antall høringer knyttet til byutviklingens konsekvenser for lavinntektsfamilier

Spesialiserte organisasjoner:

Kirkens Bymisjon, Crux, Blå Kors, Diakonhjemmet, Kirkens Nødhjelp, Haraldsplass

Delmål 11.2 Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, lett tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris, og bedre sikkerheten på veiene, særlig gjennom utbygging av offentlige transportmidler og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne samt eldre.

Den norske kirke har transporttilbud for mennesker som vil benytte de mange møteplassene kirken har i lokalsamfunnet.

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall transporttiltak for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne til ulike arrangementer
- tiltak for barn og unge der de bor

Spesialiserte organisasjoner

?

Delmål 11.3 Innen 2030 oppnå en mer inkluderende og bærekraftig urbanisering med mulighet for en integrert og bærekraftig bosettingsplanlegging og -forvaltning som gir medbestemmelse i alle land.

Den norske kirke er tilstede i alle lokalsamfunn, har flertallet av innbyggerne som medlemmer og tilbyr sentrale møteplasser for mennesker.

Forslag til Dnk målepunkt:

- Kirkelig innspill i planprosesser
- Tilstedeværelse i nye utbyggingsområder
- Samhandling med ikke-kirkelige aktører i lokalsamfunnet

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Bymisjon, Blå Kors, Crux, Kirkens Nødhjelp, Diakonhjemmet

Delmål 11.4 Styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur- og naturarv
Den norske kirke forvalter en vesentlig del av Norges kulturarv som er i levende bruk og likeverdig tilgjengelig

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall kirker: 1600

- Antall fredede kirker: 215
- Antall listeførte kirker: 301 +++
- Kostnader for sikring og vern:
- Kulturarrangementer, antall og deltagere: Norge 2019: 14.235 arr./ 1.727.603 deltagere
- Antall kirker som er universell utformet

Spesialiserte organisasjoner

?

Delmål 11.7 Innen 2030 sørge for allmenn tilgang til trygge, inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom, særlig for kvinner, barn og eldre samt personer med nedsatt funksjonsevne.

Den norske kirke disponerer et betydelig landareal som ofte er grønne lunger i lokalsamfunnet

Forslag Dnk målepunkter :

- Antall universelt utformede gravplasser og utearealer
- Antall tilrettelagte pilegrimsleder og vandringer, inkludert barnehagevandringer

Spesialiserte organisasjoner

?

Delmål 11.b Innen 2020 oppnå en betydelig økning i antall byer og bosettinger som vedtar og gjennomfører en integrert politikk og plan med sikte på inkludering, bedre ressursbruk, begrensnig av og tilpasning til klimaendringer samt evne til å motstå og håndtere katastrofer, samt utvikle og iverksette en helhetlig og altomfattende risikostyring i forbindelse med katastrofer, i tråd med Sendai-rammeverket for katastrofeberedskap 2015-2030.

Den norske kirke er en sentral aktør i beredskap og krisehåndtering i alle lokalsamfunn og har global krisehåndteringskapasitet

Forslag til Dnk målepunkter

- Deltagelse i utvikling av gode bymiljøer/urbane miljøer med bygningene og møteplasser
- Deltagelse i beredskap og krisehåndtering lokalt
- Antall dødsbudskap levert
- Antall sogn og innsamlingsresultat til Kirkens Nødhjelps katastrofeinnsamling

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Nødhjelp, ?

Mål 12. Sikre bærekraftigeforbruks- og produksjonsmønstre

Relevant utfordring fra Review 2021 og St.mld 40:

Norge har en av verdens høyeste forbruk av naturressurser pr. capita og har en av de laveste andelene av sirkulær økonomi i Europa.

Delmål 12.1 Gjennomføre det tiårige handlingsprogrammet for bærekraftig forbruk og produksjon, med deltakelse fra alle land og der de utviklede landene går foran, samtidig som det tas hensyn til utviklingslandenes utviklingsnivå og muligheter.

Den norske kirke mobiliserer bredt for ansvarlig forbruk

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall Grønne menigheter: 410 – menigheter (2021)
- Antall grønne fellesråd:
- Antall Miljøfyrtårnsertifiserte enheter

Spesialiserte organisasjoner

Diakonhjemmet, Blå Kors, Crux, Haraldsplass, Kirkens Bymisjon

Delmål 12.3 Innen 2030 halvere andelen matsvinn per innbygger på verdensbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukere, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeden, herunder svinn etter innhøsting.

Den norske kirke bidrar til distribuering av overskuddsmat og gjenbruk av forbruksvarer

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall avtaler med matvarebutikker/aktører
- Antall loppemarkeder
- Antall med systematisk behandling av overskuddsmat

Spesialiserte organisasjoner:

Blå Kors, Kirkens Bymisjon

Delmål 12.7 Fremme bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser, i samsvar med de enkelte landenes politikk og prioriteringer.

Den norske kirke er en betydelig innkjøper av varer og tjenester.

Forslag Dnk målepunkter:

- Volum bærekraftige innkjøp (KNIF):
- Antall gravplasser med kildesortering

Spesialiserte organisasjoner

Alle

12.8 Innen 2030 sikre at alle i hele verden har relevant informasjon om og er seg bevisst en bærekraftig utvikling og en livsstil som er i harmoni med naturen.

Den norske kirke er en betydelig verdiformidler for en stor andel av befolkningen

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall Grønne menigheter: Norge 400
- TOL-tiltak, jfr 4.7 antall timer gj.snitt pr sogn: 270 timer :

- Bruk av Bispemøtets uttalelse i samtaler og forkynnelse
- Spredning og bruk av Bærekraftboka
- Antall som har tatt E-læringskurs om bærekraftmålene

Spesialiserte organisasjoner

VID

Delmål 12.b Utvikle og innføre metoder for å overvåke konsekvensene av en bærekraftig utvikling på en turistnæring som er bærekraftig, skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

Den norske kirke er en vesentlig aktør i pilegrimsarbeidet og kirkene er viktige turistmål

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall overnattinger pilegrimsledene:22.881
- Antall arbeidsplasser i pilegrimsledene inkl sentrene
- Antall sokn med åpne/tilgjengelige kirker:557

Spesialiserte organisasjoner

Crux

Mål 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringer og konsekvensen av dem

Relevante utfordringer fra Review 2021 og St.ml. 40:

Den største utfordringen er å nå målene om redusert utslipp og redusere sårbarhet i møte med klimaendringene.

Delmål 13.2 Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå - I erkjennelsen av at FNs rammekonvensjon om klimaendring er det viktigste internasjonale og mellomstatlige forumet for forhandlinger om globale tiltak mot klimaendringer.

Den norske kirke har arbeidet med klimarettferdighet i mange år, har vedtatt en helhetlig strategi for klimaarbeidet, bispemøtet utviklet en helhetlig begrunnelse for kirkelig engasjement og det bes i hver gudstjeneste.

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall Fellesråd med klimabudsjett
- Reduksjon av kirkens klimagassutslipp nasjonalt og lokalt
- Reduksjon av klimagassutslipp fra reising
- Antall etablerte bildeleordninger med utslippsfrie biler
- Bruk av BM uttalelsen
- Antall uttalelser, høringsbrev, rapporter kronikker alene eller sammen med andre
- Antall samarbeidsavtaler med andre aktører i det sivile samfunn
- Tiltak gjennomført i tråd med partssammensatt utvalg om arbeidsgiverpolitikk som fremmer bærekraft

Spesialiserte organisasjoner:

Alle

Delmål 13.3 Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette.

Den norske kirke har arbeidet med klimarettferdighet i mange år, har vedtatt en helhetlig strategi for klimaarbeidet, bispemøtet utviklet en helhetlig begrunnelse for kirkelig engasjement og det bes i hver gudstjeneste.

Forslag Dnk målepunkter:

- Antall sogn som deltar i Kirkens Nødhjelps fasteaksjon
- Antall sogn med «grønne misjonsprosjekter»
- Antall økumeniske og interreligiøse fora lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt Dnk er deltager i:
- Bruk av BM uttalelse
- Antall gudstjenester feiret Skaperverkets Dag og Høsttakkefest:
- Antall samarbeidstiltak med andre organisasjoner inkl Broen til fremtiden:
- Antall deltagere på Rettferdskonferansen

Spesialiserte organisasjoner

VID, Kirkens Nødhjelp

Mål 14: Bevare og bruke havet på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

Relevant utfordring fra Review 2021 og St.mld. 40:

Det er nødvendig å redusere forsøpling av havet og særlig plastutslipp.

Delmål 14.1 Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning, særlig fra landbasert virksomhet, herunder forurensning forårsaket av flytende vrakrester og næringsstoffer

Den norske kirke driver opplysningsvirksomhet og mobiliserer mennesker til strandrydding, gjerne sammen med andre

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall deltagere mobilisert i lokal mobilisering og bevisstgjøring mot havforurensning, strandrydding og elverydding og i bl.a. i trosopplæringen

Spesialisert organisasjoner:

?

Mål 15. Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.

Relevant utfordring fra Review 2021 og St.mld 40:

Sikring av biodiversifisert når landarealer endrer bruk og bærekraftig forvaltning av utmark som skog.

Delmål 15.2 Innen 2020 fremme gjennomføring av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger og i betydelig grad øke skoggjenreising og nyplanting på globalt nivå

Etter at skogene OVF eier ble statlige, eier ikke Den norske kirke vesentlige skogsarealer

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Nødhjelp

Delmål 15.5: Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold.

Den norske kirke forvalter sine arealer på en måte som styrker biologisk mangfold

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall gravlunder og områder rundt kirkene med gjennomført plan for å styrke biologisk mangfold (eks blomstereng, fuglekasser, insektshotell):
- Antall samarbeid med andre organisasjoner for å mobilisere folks bosteder for fremming av biologisk mangfold (eks Bygdekvinnelag, Hagelaget)

Spesialiserte organisasjoner

Crux, Diakonhjemmet

Mål 16: Fremme fredelige og inkluderende samfunn med rettsvern for alle

Relevant utfordring fra Review 2021 og St.mld 40:

Vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep særlig mot barn, og hatretorikk er et økende problem og vokser knyttet til sosiale medier.

Delmål 16.2 Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn

Den norske kirke er en aktiv aktør i bekjempelse av vold og overgrep.

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall innmeldte overgrep i kirken
- Gjennomføre sdstrategi «Trygge rom»
- Deltagelse i NKRs kampanjer mot slaveri

Spesialiserte organisasjoner

Vake, Blå Kors, Kirkens Bymisjon, Crux, Kirkens Familievern, Kirkens SOS, Kirkens Nødhjelp

Delmål 16.3 Fremme rettsstaten nasjonalt og internasjonalt, og sikre lik tilgang til rettsvern for alle

Den norske kirke driver løpende politisk påvirkningsarbeid for å sikre lover og politikk mot diskriminering

Forslag Dnk målepunkter:

- Påvirkningsarbeid for utsatte minoriteter,
 - konvertitter og asylsøkere,

- mennesker med nedsatt funksjonsevne,
- utsatte grupper

Spesialiserte organisasjoner

Diakonhjemmet, Kirkens Bymisjon, Blå Kors

16.7 Sikre lydhøre, inkluderende, medbestemmende og representative beslutningsprosesser på alle nivåer

Den norske kirke er en demokratisk oppbygd organisasjon der alle medlemmer har samme posisjon i prosessene.

Forslag til Dnk målepunkter:

- Antall avgitte stemmer kirkevalg: 386.142
- % av medlemmene som deltar i kirkevalg: 12.6%
- Antall deltagere i ungdomsdemokratiet
- Antall representanter med funksjonshemming i råd og utvalg
- Informasjon om kirkevalg og valget er likeverdig tilgjengelig for alle (inkl mennesker med fysiske funksjonsnedsettelse og mennesker med utviklingshemming)
- Antall høringsvar på offentlige utredninger
- Antall høringsvar i lokale beslutningsprosesser
- Antall menigheter med rutiner for barns medvirkning

Spesialiserte organisasjoner

Blå Kors, Stiftelsene, Signo

Delmål 16.10 Sikre allmenn tilgang til informasjon og beskytte grunnleggende friheter, i samsvar med nasjonal lovgivning og internasjonale avtaler

Den norske kirke har et aktivt arbeid med å utvikle dialog og minoritetskulturer

Forslag til Dnk målepunkter:

- Handlingsplaner:
- Medarbeiderundersøkelser inkl kvinner og LHBT og mennesker med funksjonsnedsettelse
- Antall innspill til regjeringens diskrimineringspolitikk
- Antall dialogsentre:

- Antall deltagere i tiltak:
- Språk i salmebok og liturgi
 - Samisk 3 språk
 - Kvensk
- Antall menigheter med samisk innslag i liturgien
- Oversettelse av bibelen til samiske språk
- Kirken oppfyller tilgjengelighetsdirektivet
- Kirken har rutiner for kvalitetssjekk av nye digitale verktøy og nettsider
- Kirken har nødvendig informasjon tilgjengelig som lettleste tekster

Spesialiserte organisasjoner

ALLE

Delmål 16.a Styrke relevante nasjonale institusjoner, blant annet gjennom internasjonalt samarbeid, med sikte på å bygge kapasitet på alle nivåer, og særlig i utviklingsland, for å forebygge vold og bekjempe terrorisme og kriminalitet

Den norske kirke deltar i arbeidet mot radikaliserings

Forslag Dnk målepunkt:

- Antall lokale samarbeidsavtaler
- Avtaler med Pst

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Nødhjelp, VID.

Mål 17. Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Delmål 17.3 Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder

Den norske kirke er en betydelig aktør i å mobilisere finansielle ressurser til utviklingsland

Forslag til Dnk målepunkter:

- Totalt innsamlet KN/SMM/Andre:
- Henvendelser om å sikre og øke statsbudsjettet til utviklingsformål

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Nødhjelp

Delmål 17.14 Oppnå en mer samstemt politikk for bærekraftig utvikling

Den norske kirke arbeider for å utvikle en samstemt strategi for bærekraftig utvikling

Forslag Dnk målepunkter:

- Bærekraftmål er integrert i alle sektorer i KR og BDR
- Bærekraftmål innarbeidet i helhetlig menighetsplan
- Deltagelse i nasjonale arenaer for beslutningspåvirkning
- Deltagelse i økumeniske, interreligiøse og globale arenaer for beslutningspåvirkning

Spesialiserte organisasjoner

Alle

Den norske kirke er en betydelig aktør globalt for bærekraftmålene

Forslag til Dnk målepunkter:

- Bidrag til KV og LVFs bærekraftarbeid
- Kirkens Nødhjelps og ACTs bærekraftarbeid
- Misjonsorganisasjonenes bærekraftarbeid

Spesialiserte organisasjoner

Kirkens Nødhjelp

Delmål 17.17 Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og private og i det sivile samfunn, på grunnlag av partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier

Den norske kirke er en sentral aktør i alle lokalsamfunn for å bidra til å nå bærekraftmålene i lokalsamfunnene.

Den norske kirkes målepunkter:

- Deltagelse i samhandlingsarenaer nasjonalt, regionalt og lokalt
- Antall avtaler med kommunene
- Antall avtaler med fylkeskommuner, statsforvaltere, statlige direktorater og etater
- Antall med bærekraftmål i lokale menighetsplaner

Spesialiserte organisasjoner

ALLE

Vedlegg 5:

Sammen for Bærekraftmålene

Artikkel Atle Sommerfeldt

I denne versjonen uten referansene i noter som er i den opprinnelige artikkelen

Bærekraftmålene er dette tiårets globale, nasjonale og lokale agenda for en bærekraftig fremtid. I ambisjonsnivå kan de sammenlignes med utviklingen av velferdssamfunnet etter Den andre verdenskrigen. Innholdsmessig er de i tråd med kirkens samfunnsoppdrag og diakoniens arbeid for et inkluderende, rettferdig og miljømessig ansvarlig samfunn.

Bærekraftmålene består av 17 mål og 169 delmål med utviklede indikatorer for å måle fremdrift. Hovedmålene omfatter sosial, økonomisk og økologisk bærekraft og har som overordnet mål at ingen mennesker eller grupper skal bli «left behind». Bærekraftmålene er vedtatt av verdens stater og gjelder alle land. Det er staten og det offentlige som er ansvarlig for at bærekraftmålene nås, men Bærekraftmål 17 understreker at dette bare kan oppnås gjennom partnerskap med de andre samfunnsaktørene i det sivile samfunn og i næringslivet.

Målene kan sees på som en politisk handlingsplan frem til 2030 som konkretiserer menneskerettigheter. Slik sett er de forankret i en rettighetsbasert tilnærming der menneskerettighetenes universalitet bekreftes ved at «alle skal med» i utviklingen av et godt samfunn for alle. Metoden med handlingsmål gjør at kritiske analyser av drivkreftene som fører til utfordringer som fattigdom, ulikhet, klimakrisen, konflikter og flyktninger ikke berøres. Det kan være en svakhet, men er nok også en forutsetning for å kunne skape en global konsensus. Det gir ikke minst sivilsamfunnet og kirkene et rom for konstruktiv kritikk som igjen kan inkluderes når arbeidet med neste generasjons mål skal arbeides frem.

I Norge har regjeringene etter noe nøling prioritert målene høyt som instrument for å utvikle større samstemthet internt i statens ulike interne etater og eksterne foretak, kommunikasjon i offentligheten og i dialog med kommunene. Riksrevisjonens rapport 3:3 (2020-2021) påviste rett nok betydelige svakheter i gjennomføringen av målene. Dette har ført til økt vektlegging av målene i regjeringens politikk og forventninger til statlige tilskuddsmottakere. Hvert annet år skal statene rapportere inn fremgangen og Norge leverte den andre rapporten sommeren 2021. Rapporten viser at det er betydelige utfordringer også i det norske samfunnet som må løses for at bærekraftmålene skal oppnås.

De 17 målene er formulert tydelig, men overordnet, mens delmålene er mer konkrete og mer velegnet for spesifikke samskapingsprogrammer. Målene er tverrpolitisk akseptert og gir derfor et handlingsrom for konkret involvering i samfunnsutviklingen som ikke kan knyttes til et bestemt partipolitisk prosjekt.

Målene har også stor oppslutning i befolkningen. 69% kjenner til Bærekraft agendaen, 80% vil gjennom sitt forbruk bidra til en bærekraftig fremtid og 73% av bedriftene har inkludert målene i sine business strategier.

Samarbeid med det offentlige forutsetter bærekraftsmål

Den forrige regjeringen la frem sin politikk på bærekraftmålene i Meld.St.40 (2020–2021) «Mål med mening — Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030». I meldingen legges det stor vekt på samhandling mellom det offentlige og andre aktører. Samtidig har sivilsamfunnsaktører en meget underordnet betydning i forhold til vekten som legges på samhandling med næringslivet.

Solberg-regjeringen bestemte i «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019 - 2023» (vedtatt 14.5 2019) at «dei 17 bærekraftmåla til FN, som Noreg har slutta seg til, skal vere hovudsporet for å ta tak i dei største utfordringane i vår tid, også i Noreg. Det er derfor viktig at berekraftmåla blir ein del av grunnlaget for samfunns – og arealplanlegginga». Videre heter det at «fylkeskommuner og kommuner er nøkkelaktører for å realisere ei berekraftig

samfunnsutvikling og for å realisere bærekraftmåla i Noreg...eit breitt nettverk, som inkluderer bedrifter, andre kommuner **og organisasjoner**, kan medvirke til læring og stimulere til felles innsats». Bærekraftmålene er derfor sentrale i fylkeskommunene og hos Statsforvalterne. Kommunenes Sentralforbund har etablert «Bærekraftnettverket» slik at fylkeskommuner og kommuner «får fart på en bærekraftig samfunnsomstilling og bidra til å oppnå FN sine bærekraftsmål innen 2030».

I den utstrekning de diakonale organisasjonene søker samarbeid med kommuner og fylker, vil bærekraftmålene være referanserammen. Tilsvarende for lokalkirken når det søker samarbeid med kommunene om tiltak utover kommunenes lovpålagte plikter til finansiering.

Da Helsedirektoratet ga innspill til den nye folkehelsepolitikken, var bærekraft det overordnede perspektivet som satte retning for hele folkehelsearbeidet. Dette ble fulgt opp i Meld.St.19 (2018-2019): «Folkehelsemeldinga - Gode liv i eit trygt samfunn».

I denne meldingen understrekes det at samarbeid er helt nødvendig for å nå bærekraftmålene. Mange av målene er relevante for helsen og livskvaliteten til befolkningen, ikke bare mål 3 om «Helse for alle». Meldingen peker på «mål om ernæring (Mål 2 – avskaffe sult), reint vann og gode sanitærforhold (mål 6), avskaffing av alle former for vald mot alle jenter og kvinner (mål 5), lik tilgang for alle til helsetenester (mål 10) og ansvarleg medisinbruk for å motverke antibiotikaresistens. Å sikre ei bærekraftig samfunnsutvikling i tråd med bærekraftmåla gir retning for folkehelsepolitikken framover». Folkehelseloven paragraf 4 fastsetter at kommunene skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor og meldingen har et eget avsnitt om dette samarbeidet i kommunene.

«Rammeverket for miljø og bærekraft i spesialisthelsetjenesten» fra 2020 knytter helseforetakenes arbeid med miljø til bærekraftmålene. Dette utvider perspektivet til å omfatte mer enn økologisk bærekraft. Rammeverket identifiserer åtte bærekraftsmål som særlig relevante og foretakene vil bli gjenstand for utvidet gjennomgang av hvordan de bidrar til disse i løpet av 2022. De diakonale organisasjonenes spesialisthelseforetak møter dette ved at «det anbefales at de private ideelle sykehusene som regionene har avtaler med slutter seg til rammeverket». Selv om rammeverket legger vekt på samarbeid for å nå målene slik Mål 17 krever, er det lite i rammeverkets samarbeidsmekanismer som eksplisitt inkluderer aktører i det sivile samfunnet.

I rapporten fra 2021 med vurdering av den norske politikken, er det få innspill fra de diakonale organisasjonene og kirkene. Når kommunepolitikken, folkehelsepolitikken og spesialisthelsetjenesten er så preget av bærekraftmålene og nødvendigheten av brede partnerskap for å møte nasjonens utfordringer, vil det være naturlig og nødvendig at de diakonale organisasjonene deltar i utformingen av politikken og tiltakene.

Tilsvarende er Den norske kirke og alle tros- og livssynsamfunn med hele sin struktur og mangfoldige virksomhet og som berører en stor del av befolkningen, helt sentrale aktører for at vi som samfunn skal nå bærekraftmålene. Ett, etter min oppfatning, fruktbart innsteg er å anvende «sivilsamfunn» som kategori for å øke forståelsen av hvordan trekanten diakonale organisasjoner – kirkenes struktur – offentlige myndigheter kan finne frem til samhandling og samskaping.

Godt samspill mellom samfunnets aktører

Aktører som former et samfunn kan grupperes i fire kategorier: Familie, stat/offentlig, næringslivet, sivil samfunn.

Stor-familien kan betraktes som samfunnets grunnenhet og blir i slike fremstillinger ofte betegnet som privat eller hushold. Både staten/det offentlige, sivilsamfunnet og næringslivet inkluderer på ulike måter storfamilien. Dette perspektivet er imidlertid ikke hovedsaken i denne artikkelen og jeg har den derfor ikke med i figuren.

Stat/offentlig er de aktørene som besitter myndighetsmakt til å kreve inn skatter og avgifter, legge til rette for borgernes sosiale velferd, beherske ordensmakten, rettssystemet, militærvesenet, regulere nasjonens relasjoner til andre nasjoner, inngå internasjonale avtaler, slutte nasjonen til konvensjoner og utviklingsprosesser, som Tusenårsmålene, Parisavtalen om klima, og Bærekraftmålene.

Næringslivet er aktører som virker selvstendig i markedet for produksjon av varer og tjenester lokalt, nasjonalt og globalt.

Sivilsamfunnet er fellesskapsorienterte organisasjoner og institusjoner med selvstendig og ofte allmenntilgitt formål forankret i mer enn én familie, selvstendig i forhold til det offentlige og næringslivet/markedet. Sivilsamfunnet omfatter f.eks. organisasjoner for spesifikke grupper, tros – og livssynssamfunn, kultur, idrett og ulike interessefellesskap.

Alle fire kategorier kan romme både konstruktive og destruktive bevegelser og aktører. Familiene kan være åsted for vold og undertrykking, staten kan være totalitær, næringsaktørene kan ha profittmaksimering til eierne som eneste formål på bekostning av mennesker og miljø, og sivilsamfunnsaktører kan være drevet av en sak som overskygger alt annet eller utvikle ekskluderende kulturer mot dem som er annerledes.

Det er samspillet mellom disse fire som driver samfunnsutviklingen fremover. I den nordiske samfunnsmodellen er det de siste 200 årene utviklet en dynamisk relasjon mellom de fire kategoriene med de nordiske velferdssamfunnene som svært vellykket resultat. Oftest er samvirket mellom stat og næringsaktører fremhevet som kjernen i denne modellen der det sivile samfunnet er representert primært ved arbeidslivets organisasjoner. Men det er også allmenn anerkjennelse av at den nordiske samfunnsmodellen er preget av et bredt og mangfoldig sivil samfunn. Det nordiske sivilsamfunnet er

forskjellig fra det sivile samfunnet i Sør-Europa og Nord-Amerika, først og fremst ved en mer dynamisk relasjon til offentlige aktører.

Aktørene er uavhengig av hverandre samtidig som de er overlappende. Eksempler på slik overlapping er næringslivsaktører som leverer offentlig finansierte velferdsgoder, offentlig eid næringsvirksomhet, offentlig (del)finansiering av aktører i det sivile samfunn og offentlig lovregulering alle aktørene må forholde seg til. Graden av overlapping, roller og hvordan samhandlingen skal organiseres er en vesentlig del av det politiske ordskiftet. Politiske partier og bevegelser har ulike oppfatning av hvordan relasjonen mellom de ulike kategoriene skal være. Også i kirken har det vært ulike oppfatninger om hvordan grensesnittet skal være mellom aktørene, særlig på forholdet mellom stat og kirke, men også om familiens rolle og om relasjonen til markedet.

En særlig levende diskusjon foregår i de diakonale organisasjonene om hvordan relasjonen mellom identitet, uavhengighet og samhandling med det offentlige skal forstås. Modellen kan hjelpe denne diskusjonen ved å vise at samhandlingen med det offentlige er fullt forenlig med rollen som uavhengig aktør i sivilsamfunnet når retning og mål er samsvarende.

Sivilsamfunnet rolle i utviklingen av velferdssamfunnet

Fremveksten av et sterkt, organisert sivilsamfunn i Norge startet ved begynnelsen av 1800-tallet og utviklet seg til store folkebevegelser mot slutten av det århundret. Disse folkebevegelsene bandt sammen det lokale og nasjonale nivået i organisasjonene, som oftest med en demokratisk struktur. De fikk derfor en stor innflytelse på utviklingen av det nasjonale demokratiet. Det er ikke tilfeldig at kvinner i Det norske misjonsselskap fikk stemmerett ni år før kvinner fikk allmenn stemmerett. Den moderne sykepleien ble etablert av sivilsamfunnsaktøren Kristiania Indremisjonen som en spesialisert diakonal virksomhet innenfor Den norske kirke, som da var en statskirke. Mange andre eksempler kan nevnes.

Den diakonale bevegelsen er et godt eksempel på at sivilsamfunnsaktørene drev bevisst påvirkning av statens politikk innenfor helse, utdanning og sosial ansvarlighet. De påvirket utformingen av lover og politikk og drev aktiv samhandling med offentlige myndigheter for å fremme organisasjonenes formål og samfunnssyn. Det gjaldt ikke minst ved oppbyggingen av velferdsstaten i de første tiårene etter 1945. For å utføre dette ble det tidlig vanlig i de store bevegelsene, slik virkeligheten også er i kirken, å utvikle samhandling mellom frivillige og ansatte med organisatorisk og faglig kompetanse. I de offentlige utredningene om sivilsamfunnets rolle i å løse ulike samfunnsutfordringer de siste årene, bredest behandlet i Meld.St.10(2018-19), er frivillighetsperspektivet på det sivile samfunnet gjort til hovedsak. Fra et bredt perspektiv innsnevres sivilsamfunnet til å handle om frivillig, ikke-betalt samfunnsnyttig innsats. Ifølge meldingens egen historiefremstilling griper en da tilbake til det før-moderne bondesamfunnets dugnadsinnsats.

Når «sivilsamfunn» likestilles med «frivillige» slik Mld Stortinget 10 (2018-19) gjør, svekker dette forståelsen av de faglig kompetente og profesjonelle organisasjonenes betydning og rolle. Det bidrar til at de spesialiserte diakonale organisasjonene blir usynlige og betraktes som underbruk av de offentlige etatene, lite forskjellig fra rene markedsaktører.

De store folkebevegelsene måtte tilpasse seg økte krav til kompetanse for å kunne være bidragsytere i møte med myndigheters kvalitetskrav og etter hvert næringsaktørens velferdskonserner. Den demokratiske medlemsdeltagelsen ble svekket til fordel for profesjonelle fagfolk med lojalitet til bevegelsenes formål.

I store deler av Europa utenfor Norden er det den romersk-katolske kirkes samfunnsyn som dominerer sivilsamfunnsorganisasjonenes rolle i oppbyggingen av velferdssamfunnet. I kortform har den tre elementer relevant for forståelsen av sivilsamfunnet: prinsippene om det allment beste (common good) som mål for samfunnsutviklingen, subsidiaritetsprinsippet som innebærer at beslutninger og tjenester skal drives av aktører nærmest der arbeidet finner sted som staten skal beskytte og fremme. Og det tredje er selvstendighetsprinsippet der ulike miljøer og kulturområder er fri til selv å organisere seg slik de ønsker.

I den nordiske konteksten er det første og det siste prinsippet gjenkjennelig. Subsidiaritetsprinsippet er sterkt svekket i det staten og det offentlige tar ansvar for alle borgere, men kan inkludere aktører i det sivile samfunn i utvikling av velferd til alle for å realisere «the common good». Når staten ser det som sin oppgave å fremme «the common good», er sivilsamfunnsorganisasjonene plass og rolle annerledes enn når staten frasier seg et slikt ansvar, men den er fortsatt signifikant. I Norge viste dette seg ved at aktører i det sivile samfunnet var svært betydningsfulle i oppbyggingen av velferdsstaten.

Det er vanlige å løfte frem fire roller sivilsamfunnet spiller i utviklingen av velferdssamfunnet¹⁵: non-profit-aktører eller ideelle aktører, lokalsamfunnsaktører som bygger sosial kapital lokalt, politisk eller beslutningspåvirkende rolle og for det fjerde rollen som innovatører og sosialt entreprenørskap.

Svekket innovasjonskraft

En av Norges fremste forskere på sivilsamfunn og velferdsutviklingen, professor Per Selle i Bergen, mener at utviklingen i relasjonen mellom staten/det offentlige og det sivile samfunnet førte til en sterk grad av profesjonalisering og vekt på kompetanse som forutsetning for å bli finansiert av det offentlige. Dette svekket i en periode de tradisjonelle aktørens, også de diakonale, relasjon til lokalsamfunnene og folkelig involvering. De ble først og fremst operatører for det offentlige og integrert i det offentliges strukturer, forsterket gjennom New Public management-ideologien fra 1980-tallet. Dette svekket både den tradisjonelle beslutningspåvirkende og sosial- og helsepolitiske

rollen til aktørene, og deres evne til innovasjon og nybrottsarbeid fordi avhengigheten av statens prioriteringer ble svært sterk.

I samtiden kan vi se noen nyanser i dette bildet. Etter en periode med liten vekt fra det offentlige på forskjellen mellom markedsaktører og sivilsamfunnsaktører, er det blitt større bevissthet om denne forskjellen. Non-profit poenget var ikke spesielt relevant når den andre aktøren var staten. Etter 1990-tallet da rene markedsaktører ble introdusert er non-profit-elementet blitt langt mer relevant igjen fordi multinasjonale konserner og investorgrupper leverer offentlig finansierte velferdsgoder med god lønnsomhet og med tildels betydelige overføringer til investorene.

Bevisstheten om en nødvendig samhandling mellom institusjoner og lokalsamfunn er økende i kjølvannet av samhandlingsreformen i helsevesenet, HVPU-reformen, «Leve hele livet», politietaten, Kriminalomsorgen og flyktning og integreringsarbeidet. De organisasjonene i det sivile samfunn som kan godtgjøre en horisontal relasjon lokalt og en vertikal integrering med sterk relasjon til det offentlige både lokalt, regionalt og nasjonalt vil sannsynligvis i fremtiden ha komparative fortrinn i forhold til organisasjoner som bare er lokale eller bare nasjonale.

Teknologiutvikling og økt etterspørsel fører til en sterk anerkjennelse av behovet for innovasjon innenfor helse og omsorg. Det er bred enighet om at det offentlige er helt vesentlig for å legge til rette for dette, men innovasjonen kan ikke bare skje hos offentlige aktører. Andre aktører må inkluderes. Oftest fremheves næringsaktører som innovatører, men på helse og sosial feltet har sivilsamfunnsaktører, ikke minst de diakonale, vært de store innovatørene og åpnet nye virkefelt og forbedret eksisterende. Dersom det er riktig at mye innovasjon i det sivile samfunnet, og særlig innenfor helse og sosial, skjer gjennom den nærhet lokalsamfunnsorganisasjoner, borgerinitiativ og idealister har til menneskers livssituasjon og behov, vil evnen til å samhandle med denne kraften være helt vesentlig for at de store og profesjonelle diakonale organisasjonene skal utvikle sin innovasjonskraft.

De diakonale organisasjonene involvert i utdanning, helse og sosialarbeid beholdt gjennom denne utviklingen sin forankring i kirkesamfunn, de fleste i Den norske kirke eller i flere kirker med Den norske kirke som største oppdragsgiver. Dette har bidratt til å sikre disse organisasjonenes identitet som uavhengig aktør i det sivile samfunn samtidig med en dynamisk samskaping med det offentlige. Denne forankringen har nye muligheter til dynamisk utvikling når også Den norske kirke nå er en aktør i det sivile samfunnet og ikke en offentlig etat.

De diakonale organisasjonene og Den norske kirke som sivilsamfunnsaktører

Religiøse organisasjoner, trossamfunn og diakonale organisasjoner er vel akseptert som sivilsamfunnsaktører. Å beskrive Den norske kirke som sivilsamfunnsaktør er ikke uten videre like enkelt. Avviklingen av statskirken og etableringen av Den norske kirke som selvstendig rettssubjekt(er)

på alle nivåer med kun en rammelov innenfor den generelle loven om tros og livssynsamfunn, er den store endringen som gjør det naturlig i denne artikkelen å gå mer spesifikt inn på Den norske kirke som sivilsamfunnsaktør.

Den norske kirke har helt siden kristendommen ble en dominerende religion i Norge vært sterkt knyttet til statsmakten, enten som romersk-katolsk eller som evangelisk-luthersk kirke. Samtidig er kirkens grunnlag og identitet annerledes enn statens.

I store folkekirker som Den norske kirke er det vanlig at det utvikles spesialiserte organisasjoner og institusjoner som ivaretar en del av kirkens oppdrag, eller misjon. I Den romersk-katolske kirke er dette ofte, men ikke bare, knyttet til de mange og svært forskjellige klosterbevegelsene, tilsvarende i de ortodokse og orientalske kirkene, i de nordiske folkekirkene i form av uavhengige, men tilknyttede organisasjoner.

Da slike bevegelser og organisasjoner oppsto i løpet av 1800-tallet, legitimerte Den norske kirke disse med nødvendigheten av andre aktører enn biskop/prost/prest for å møte nøden i folket og samfunnet. Det var helt nødvendig med en bredere mobilisering for å løse oppgavene enn det prestskapet kunne makte og som statskirken ga mulighet til. Ikke minst gjaldt dette den store sosiale nøden og ulikheten i helsetilbud. Dette dannet impulsen til å etablere spesialiserte diakonale organisasjoner med forankring i kirkens oppdrag.

I løpet av de mer enn 150 årene som er gått, har det vist seg at det er en permanent nødtilstand, dvs et gap mellom kapasiteten den synodale linjen som består av demokratisk valgte råd, Kirkemøte, Kirkeråd, Bispedømmeråd/menighetsråd og den geistlige linjen med Biskop/prost/sokneprest, alt knyttet til Kirkemøtet og de muligheter og utfordringer samfunnet lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt gir kirken som samfunnsaktør. Dette gapet fortsetter å utgjøre en stor utfordring også etter skillet mellom stat og kirke. Utblikket til andre kirkesamfunn viser at denne permanente «gap»-situasjonen er regelen heller enn unntaket i store folkekirker. Det betyr at arbeidet med å videreutvikle en samhandlingsstruktur mellom den synodale strukturen og spesialiserte kirkelige organisasjoner som, i den norske konteksten, allerede er etablert som organisasjoner i det sivile samfunn, er nødvendig for kirkens sendelse til og i verden.

Både i Den svenske kirke og i Den lutherske kirken i USA så en på slutten av 1900-tallet en utvikling i organiseringen av kirken der ulike spesialiserte deler av kirkens oppdrag ble organisert inn i og underlagt den nasjonale kirkelige beslutningsstrukturen. Krefter i Den norske kirke så for seg en tilsvarende utvikling da Den norske kirkes rådsstruktur ble organisert til topps ved etableringen av Kirkemøtet i 1984. Dette viste seg lite hensiktsmessig og umulig å gjennomføre av flere grunner i Dnk. Fortsatt består derfor Den norske kirke av en synodal linje som omfatter demokratisk valgte Råd lokalt, regionalt og nasjonalt og linjen biskop-prost-prest med Kirkemøte som øverste organ, og spesialiserte

organisasjoner som utfører deler av Den norske kirkes oppdrag. Dette er organisasjoner innenfor diakoni, barne- og ungdomsarbeid, evangelisering, undervisning og globalt engasjement. Når Den norske kirkes synodale struktur nå må sees på som en aktør i det sivile samfunnet, legges det nye muligheter for å utvikle samhandling mellom disse og den nå ikke-offentlige synodale strukturen.

De fleste diakonale organisasjonene hadde og har fortsatt en tydelig forankring i Den norske kirke eller eventuelt i et annet kirkesamfunn, uttrykt både i vedtekter og i styringsstrukturen. Denne tilknytningen tydeliggjør organisasjonenes verdiforankring som annerledes enn offentlige og kommersielle aktører og gir dem et særpreg i forhold til andre aktører i det sivile samfunnet. Den norske kirkes og kirkesamfunns verdier representerer en kontinuitet dokumentert tilbake til den hebraiske bibelen med en svært rikholdig erfaringsbase for hvordan ulike sosiale, økonomiske og økologiske utfordringer har blitt møtt. Samtidig er utmyntingen og konkretiseringen av dette verdigrunnlaget hele tiden i utvikling gjennom dialog med den samfunnsmessige konteksten kirken lever i og er sendt til.

Når Den norske kirke nå utvikler sin identitet som en aktør i det sivil samfunn er dette verdigrunnlagets relevans for de diakonale organisasjonene styrket. Dnk som sivilsamfunnsaktør består av et mangfold av prosjekter, grupper og virksomheter. Til sammen er Dnk som synodal struktur en av Norges største sivilsamfunnsaktører. Det viser seg i antall medlemmer, tilstedeværelse i alle lokalsamfunn, ukentlige arrangementer og samlet deltagelse på disse med betydelig virksomhet innenfor kunst og kultur, sosialt/humanitært arbeid, barne - og ungdomsarbeid, undervisning.

Trossamfunn er ideelle aktører

Innenfor den beskrevne modellen av sivilsamfunnet er det ikke problematisk at Den norske kirke er grunnlovsfestet, eller som alle andre trossamfunn har ansatte fagfolk med stort ansvar, mottar finansiering av offentlige myndigheter eller påtar seg spesifikke samfunnsoppdrag fra det offentlige. Det er også viktig at de fleste kirkesamfunn, inkludert Den norske kirke, har demokratisk valgte råd som beslutningstagere i strukturen. Ved vedtaket av ny trossamfunnslov får nå alle ansatte i Den norske kirke arbeidsinstruks og/eller s.k. tjenesteordning fra demokratisk valgte, rettslig selvstendige organer.

Trossamfunn er uten tvil non-profit-aktører og ideelle. Den norske kirke binder sammen lokalt og nasjonalt nivå, har store muligheter til beslutningspåvirkning alle steder i landet, har demokratisk oppbygging, involverer spisset fagkompetanse og frivillighet og den viser i alle ledd kreativitet og innovasjon.

Når de diakonale organisasjonene er helt eller delvis forankret i Den norske kirke betyr det at de er forankret i en meget stor aktør i det sivile samfunnet med tydelig verdiprofil, historisk deltagelse

i utformingen av landets helse og velferdsordninger, svært stor lokal tilstedeværelse med valgte råd, ansatte og frivillige i alle lokalsamfunn i Norge, har en organisering som binder sammen lokalt og nasjonalt og som har en lovpålagt relasjon til det offentlige lokalt og nasjonalt.

Utviklingen i Den norske kirke siden etableringen av Kirkemøtet i 1984 har tydeliggjort Den norske kirke som en mangfoldig og åpen folkekirke. Dette viser seg i at kirken søker å involvere alle kirkens medlemmer, har definerte samfunnsoppdrag som omfatter hele befolkningen, har vært helt sentral i utviklingen av den gjensidige respekt som kreves av religiøse bevegelser i utviklingen av det livssynsåpne samfunn og har bidratt til at den tradisjonelle norske kulturens skepsis mot innflyttere er blitt svekket. Dette er trekk som gjør samhandling og samskaping med diakonale organisasjoner svært naturlig.

De diakonale organisasjonene var og er betydelige aktører i det sivile samfunnet. Organisasjonene hadde sivilsamfunnsaktørens kjennetegn med hensyn til lokal og nasjonal organisering, relasjon til det offentlige, non-profit-profil og samvirke mellom ansatte, frivillige og tillitsvalgte. De siste ti-årene har organisasjonene utviklet stor kompetanse og profesjonalitet i utøvingen av sitt oppdrag og har vist seg svært konkurransedyktig ikke minst på kvalitet, i forhold til både offentlige og kommersielle aktører. Denne kompetansen er det verken naturlig eller mulig for kirkens synodale struktur å utvikle og vedlikeholde. De diakonale organisasjonene er derfor nødvendige konkretiseringer av kirkens verdigrunnlag som Den norske kirke måtte ha etablert dersom de ikke fantes for leve ut sitt oppdrag og sin visjon.

De siste tiårene har mange av de diakonale organisasjonene fått redusert lokal forankring og antallet frivillige medarbeideres deltagelse i organisasjonens virksomhet er redusert i mange av dem.²⁷ Den norske kirke har meget sterkt og omfattende lokal organisering, har rundt 100.000 frivillige over hele landet og har store muligheter til å mobilisere flere, særlig til diakonal virksomhet. Denne sterke lokale virksomheten som inkluderer bred erfaring i å mobilisere frivillige, er i tillegg til den verdimeslige forankringen, Den norske kirkes viktigste ressurs inn i en dynamisk samhandling mellom Dnk og de diakonale organisasjonene.

Dersom bindingen mellom Den norske kirke – eventuelt andre kirker, avvikles, ser risikoen for diakonale organisasjoner ut til å være at de enten blir rene operatører for det offentlige uten noe egentlig særpreg i forhold til offentlige og kommersielle aktører, eller nedleggelse/overføring til offentlige eller kommersielle aktører.

Konklusjon: Kirken og organisasjonene i samskaping for bærekraft

De diakonale organisasjonene var svært viktige aktører i realiseringen av etterkrigstidens velferdssamfunn. Mens kirkeledelsen var skeptisk til at det offentlige tok en så stor rolle i helse og sosialvelferden, så de diakonale organisasjonene at dette åpnet opp en mulighet for å realisere sine

verdier og visjoner og dessuten til å styrke organisasjonenes ulike virksomheter. Utviklingen av velferdsstatens tjenester ga de diakonale organisasjonene et felles språk med det offentlige. I dagens Norge gir bærekraftmålene rammen det offentlige inviterer aktører til å delta i å realisere og skaper et felles språk.

I dagens Norge ser den synodale strukturen i Den norske kirke bærekraftmålene som en helt vesentlig del av kirkens samfunnsengasjement. De er sentrale i Den norske kirkes strategi frem mot 2030, er vel forankret i Norges kristne Råd og kan fungere som en nøkkel til å skape samskaping med kommune, fylke og stat for samhandling for et bedre samfunn for alle. En gjennomgang av de 169 delmålene viser at Den norske kirkes synodale struktur bidrar i alle fall til å nå 50 av disse målene. En betydelig del av virksomheten i lokalkirken kan sees som bidrag til realisering av ulike mål.²⁹ Det betyr at de diakonale organisasjonene kan anvende sin verdiforankring i Den norske kirke og den diakonale tradisjonen til å begrunne og forankre sitt engasjement for bærekraftmålene. Realisering av målene er ikke påførte forpliktelser, men springer ut av organisasjonenes forankring og identitet. Dette tydeliggjør premisset for samskapingen med offentlige aktører og gjør det naturlig at de offentlige aktørene søker samarbeid med diakonale aktører ikke fordi de er likedannet med det offentlige, men fordi de er selvstendige aktører og nettopp som dette er av betydning for det offentlige.

Bærekraftmålene gir organisasjonene, kirken og offentlige aktører et felles språk som gir samhandlingen retning og innhold. De er derfor vel egnet som omdreiningspunktet for fornyet samhandling og samskaping.

Ved å aktivisere og utvikle en aktiv samhandling mellom Den norske kirkes og andre kirkers synodale struktur og de spesialiserte og profesjonelle diakonale organisasjonene imøtekommer vi sammen nødvendigheten av samhandling lokalt - regionalt – nasjonalt. Sammen er vi en svært viktig ressurs i nasjonens arbeid med å nå Bærekraftmålene.